

**ANKARA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM PROGRAMLARI ANABİLİM DALI
EĞİTİMDE PROGRAM GELİŞTİRME PROGRAMI**

**ORTAOKUL SEÇMELİ DERSLER UYGULAMASININ OKUL YÖNETİCİSİ,
ÖĞRETMEN VE ÖĞRENCİ GÖRÜŞLERİNE GÖRE DEĞERLENDİRİLMESİ**

Yüksek Lisans Tezi

Birgöl UYSAL

**Ankara
Kasım, 2015**

**ANKARA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM PROGRAMLARI ANABİLİM DALI
EĞİTİMDE PROGRAM GELİŞTİRME PROGRAMI**

**ORTAOKUL SEÇMELİ DERSLER UYGULAMASININ OKUL YÖNETİCİSİ,
ÖĞRETMEN VE ÖĞRENCİ GÖRÜŞLERİNE GÖRE DEĞERLENDİRİLMESİ**

Yüksek Lisans Tezi

Birgöl UYSAL

Danışman: Doç. Dr. Fatma MIZIKACI

**Ankara
Kasım, 2015**

Eğitim Bilimleri Enstitüsü M¼d¼rl¼ę¼'ne

Birg¼l UYSAL'ın hazırladığı ‘‘Ortaokul Seçmeli Dersler Uygulamasının Okul Y¼neticisi, ¼đretmen ve ¼đrenci G¼r¼şlerine G¼re Değerlendirilmesi’’ başlıklı bu çalışma, j¼rimiz tarafından Eğitim Programları Anabilim Dalı Eğitimde Program Geliştirme Programı'nda Y¼ksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

İmza

Başkan: Doç. Dr. Fatma MIZIKACI

¼ye: Doç. Dr. Hanife AKAR

¼ye: Yrd. Doç. Dr. Berna ASLAN

ONAY

Bu tez Ankara ¼niversitesi Lisans¼st¼ Eğitim – ¼đretim ve Sınav Y¼netmelięi'nin ilgili maddeleri uyarınca yukarıdaki j¼ri ¼yeleri tarafından/...../20..... tarihinde uygun g¼r¼lm¼ř ve Enstit¼ Y¼netim Kurulunca/...../20..... tarihinde kabul edilmiştir.

Prof. Dr. İsmail G¼VEN
Eğitim Bilimleri Enstit¼s¼ M¼d¼r¼

ETİK BİLDİRİM

Yüksek Lisans tezi içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada bana ait olmayan her türlü ifade ve bilginin kaynağına eksiksiz atıf yapıldığını bildiririm.

Birgöl UYSAL

ÖNSÖZ

Fransız düşünür Jean-Jacques Rousseau'nun eğitime dair görüşlerini ve eğitim anlayışını sistemli bir şekilde anlattığı, hayali bir erkek çocuğu yetiştirmesini konu eden "Emile" adlı eserinde, mutlu insan tanımını şöyle yapmıştır: "*Yetenekleri arzularına denk olan duyarlı bir kimse kesinlikle mutlu bir kimse olacaktır.*" Yeteneklerin arzuları karşılması için öncelikle bireylerin yeteneklerinin yaşantı zenginliğiyle ortaya çıkarılması ve kendisine fark ettirilmesi, daha sonra da yeteneklerin geliştirilmesi için sistemli çalışma ve emek gerekir. Ülkemizin en önemli eğitim problemlerinden biri olarak gördüğüm yeteneklerine uygun eğitim görememek önce bireysel sonra toplumsal mutsuzluk kaynağıdır. Mevcut eğitim sisteminde 12 yıl kendimizi tanıyamayız, neye/nelere yetenekliyiz bilemeyiz, sistemin içinde sürüklenir ve en sonunda istemediği işleri yapan, belki de düzgün yapmayan/yapamayan mutsuz insanlar oluveririz.

Öğrencilerin yeteneklerinin farkına varması ve geliştirilmesi, onların bireysel farklılıklarını gözeterek, ders çeşitliliğiyle onlara seçenek sunan, demokratik bir uygulama olarak gördüğüm seçmeli dersler uygulamasının, programlarda yer alma amaçlarının ne kadar anlaşıldığı, seçmeli derslerin ne ölçüde amaçlarına uygun olarak işlendiğini, uygulamada yaşanan sıkıntılar ve benim için en önemlisi de öğrencilerin seçmeli dersler hakkındaki görüşlerini merak ederek başladığım araştırmamın seçmeli dersler uygulamasının geliştirilmesine katkı sağlayacağını umuyorum.

Program geliştirme alanında kendimi yetiştirmeme fırsat veren ve bana benden daha fazla güvenen değerli hocam Prof. Dr. Dilek Gözütok'a,

Araştırma sürecimde bilgi ve deneyimlerinden yararlandığım, görüşlerini ve zamanını tez çalışmamın her aşamasında benden esirgemeyen değerli hocam Doç. Dr. Fatma MIZIKACI' ya,

Sabrını ve sonsuz desteğini gördüğüm sevgili eşime ve anneli geçmesi gereken zamanlarından çaldığım kızıma,

teşekkürü bir borç bilirim.

ÖZET

ORTAOKUL SEÇMELİ DERSLER UYGULAMASININ OKUL YÖNETİCİSİ, ÖĞRETMEN VE ÖĞRENCİ GÖRÜŞLERİNE GÖRE DEĞERLENDİRİLMESİ

Uysal, Birgül

Yüksek Lisans, Eğitim Programları Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Fatma MIZIKACI

Kasım 2015, xi-116 Sayfa

Bu araştırmanın amacı, ortaokullardaki seçmeli ders uygulamasını öğrenciler, öğretmenler ve okul yöneticileri görüşlerine göre değerlendirmektir. Araştırmanın amaçlarına uygun olarak öğrenci, öğretmen ve yöneticilerin seçmeli derslere ilişkin genel görüşlerine, seçmeli derslerin okullarda uygulanma sürecine, seçmeli derslerin amaçları, içeriği, öğrenme-öğretme ve değerlendirme durumlarına ilişkin görüşleri alınmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından öğrenci, öğretmen ve yönetici için ayrı ayrı geliştirilen anket kullanılmıştır. Ankara ili merkez ilçelerinden üçü (Çankaya, Etimesgut, Yenimahalle) belirlenmiş ve bu ilçelerde yer alan ortaokullar arasından 30 ortaokul seçkisiz olarak belirlenip örneklem içerisine alınmıştır. Bu okullarda toplam 741 5., 6. ve 7. sınıf öğrencisine, 48 öğretmene ve 30 ortaokul yöneticisine anket uygulanarak veri toplanmıştır. Toplanan verilerin analizinde betimsel istatistiklerle beraber öğretmen ve yönetici görüşleri arasındaki anlamlı farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla Mann-Whitney U Testi kullanılmıştır. Araştırmanın seçmeli derslerle ilgili genel boyutunda, okutulan seçmeli derslerin okul idaresi tarafından belirlendiği görülmüştür. Öğrenciler ve öğretmenler seçmeli dersleri gerekli ve faydalı bulduklarını fakat yöneticiler buna katılmadıklarını belirtmişlerdir. Öğrenciler zorunlu dersleri seçmeli derslerden daha önemli bulduklarını, öğretmen ve yöneticiler seçmeli derslerin öğrencilerin meslek seçimine katkısı bulunmadığını ifade etmişlerdir. Seçmeli derslerin okullarda uygulanma sürecine ilişkin olarak öğretmenler, öğrencilerin ilgi ve yetenekleri doğrultusunda ders seçemedikleri görüşündedirler. Öğrencilerin ders seçim sürecinde en fazla velilerine danıştıkları ve rehberlik servislerine başvurmadıkları belirlenmiştir. Seçmeli derslerin amaçları, içeriği, öğrenme-öğretme ve değerlendirme durumları boyutunda, katılımcılar seçmeli derslerde zorunlu dersleri takviye etmek amacı ile ders işlendiğini ifade etmişlerdir. Yöneticiler, seçmeli derslerin işlenebilmesi için okulun fiziksel

olanaklarının (müzik odası, laboratuvar, bilgisayar laboratuvarı, vb.) ve araç-gereçlerin yeterli olmadığını, öğretmenler seçmeli derslerin kitap/öğretim materyallerini yeterli bulmadıklarını belirtmişlerdir. Öğretmenler seçmeli ders içeriklerinin zorunlu derslere paralel hazırlandığı ve seçmeli derslerin etkili işlenebilmesi için sınıf mevcutlarının azaltılması gerektiğini ifade etmişlerdir. Öğretmenler seçmeli derslerin not ile değerlendirilmeye başlamasıyla öğrencilerin bu dersleri daha ciddiye aldıkları görüşündedirler. Öğrenciler seçmeli derslerin not ile değerlendirilmesi istememekte, öğretmen ve yöneticiler ise seçmeli derslerin not ile değerlendirilmesi görüşüne katılmaktadırlar.

ABSTRACT

EVALUATION OF THE ELECTIVE COURSES IN THE MIDDLE SCHOOL ACCORDING TO THE OPINIONS OF THE STUDENTS, TEACHERS AND SCHOOL ADMINISTRATION

Uysal, Birgöl

Master of Science, Curriculum Division

Advisor: Assist. Prof. Dr. Fatma MIZIKACI

November 2015, xi-116 pages

The purpose of this research is to evaluate the elective courses in middle school according to the opinions of the students, teachers and school administration. In accordance with the purpose of this research, related to the practice process of the elective courses, aims, content, learning, teaching and evaluating of the elective courses. The opinions of students, teachers and school administration have been taken. In the research, as a data gathering method questionnaire, which is prepared separately for the student, the teacher, and the school administration are used. Three center districts (Çankaya, Etimesgut, Yenimahalle) of Ankara province, and 30 middle schools are randomly selected and taken as sample. In these schools by applying the questionnaire to 5th, 6th and 7th grade students (N=741) and 30 school principals, the data were gathered. For the analysis of the gathered data, together with descriptive statistics, in order to understand the difference between the opinions of the teacher and principal, Mann-Whitney U test is used. In the general aspect of the research related with the elective courses, it is observed that elective courses which are taught are determined by the school administration. It has been seen that the students and the teachers stated that they regarded these elective courses as beneficial and necessary, on the other hand, the school principals disagreed with this opinion. The students indicated that they regarded the compulsory courses are more important than the elective courses, the teachers and the principals stated that these elective courses do not have any contribution in terms of job preference of the students. In the process of the practice of elective courses the teachers think that the students cannot choose the courses according to their interest and ability. It is determined that the students instead of the guiding service at school have been asking their parents for advice. In terms of the aims, content, teaching-learning and evaluating of the elective courses, participants

stated that in these courses have been used for the follow-up of the compulsory courses. The principals stated that in order to practice the elective courses the physical potentiality and equipment have been insufficient (music room, labs, etc.). The teachers also stated that the teaching material for these courses were not enough. The teachers said that the content of the elective courses was prepared parallel to the compulsory courses and to have effective courses the number of students in the class should be decreased. The teachers think that after grading these elective courses in order to evaluate, the students started to take the lessons serious. The students do not want these courses to be evaluated by grade, on the other hand, the teachers and principals agree with the evaluation of these courses by grade.

İÇİNDEKİLER

JÜRİ ÜYELERİNİN İMZA SAYFASI.....	i
ÖNSÖZ.....	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT.....	vi
ÇİZELGELER LİSTESİ.....	x
1.BÖLÜM	
1.1.Giriş	1
1.2. Problem Durumu	1
1.3. Kuramsal Çerçeve	5
1.3.1. Seçmeli Ders Kavramı.....	6
1.3.2. Seçmeli Derslerin Tarihçesi	8
1.3.3. Seçmeli Derslerle İlgili Farklı Yaklaşımlar	14
1.3.4. Türkiye’deki Son Durum: 6287 Sayılı Kanun ve Seçmeli Dersler... ..	15
1.3.5. Gelişmiş Ülkelerde Seçmeli Ders Uygulamaları	20
1.4. İlgili Araştırmalar	23
1.5. Amaç	28
1.6. Önem	28
1.7. Sayıtlar	29
1.8. Sınırlılıklar	29
1.9. Tanımlar	30
1.10. Kısaltmalar.....	30
2. BÖLÜM	
YÖNTEM	31
2.1. Araştırma Modeli	31
2.2. Evren ve Örneklem	31
2.3. Veri Toplama Araçları.....	32
2.4. Veriler ve Toplanması	34
2.5. Verilerin Analizi.....	35
3. BÖLÜM	
BULGULAR VE YORUMLAR	
3.1.Katılımcılara Ait Bilgiler	36
3.2. Araştırma Kapsamındaki Ortaokullara Ait Bilgiler.....	39

3.3. 5., 6., 7. Sınıf Öğrencilerinin Aldıkları Seçmeli Derslerin Eğitim-Öğretim Yıllarına Göre Dağılımına İlişkin Bulgular ve Yorumlar	40
3.4. Okullarda Açılacak Seçmeli Derslerin Belirlenmesi İle İlgili Yönetici, Öğretmen ve Öğrenci Görüşlerine İlişkin Bulgular ve Yorumlar	45
3.5. Seçmeli Derslerin Seçimi İle İlgili Öğrenci Görüşlerine İlişkin Bulgular ve Yorumlar	47
3.6. Öğrenci, Öğretmen ve Yöneticilerin Seçmeli Derslerle İlgili Görüşlerine İlişkin Bulgular ve Yorumlar	48
3.6.1. Araştırma Sorusu 1'e İlişkin Bulgu ve Yorumlar (Öğrenci, Öğretmen ve Yöneticilerin Seçmeli Derslerle İlgili Genel Görüşlerine İlişkin Bulgular ve Yorumlar)	48
3.6.2. Araştırma Sorusu 2'ye İlişkin Bulgu ve Yorumlar (Öğrenci, Öğretmen ve Yöneticilerin Seçmeli Derslerin Okullarda Uygulanma Sürecine İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular ve Yorumlar)	57
3.6.3. Araştırma Sorusu 3'e İlişkin Bulgu ve Yorumlar (Öğrenci, Öğretmen ve Yöneticilerin Seçmeli Derslerin Amaçları, İçeriği, Öğrenme-Öğretme ve Değerlendirme Durumlarına İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular ve Yorumlar)	64
3.6.4. Araştırma Sorusu 4'e İlişkin Bulgu ve Yorumlar (Öğretmen ve Yöneticilerin Seçmeli Derslere İlişkin Görüşlerin Karşılaştırılması)	77
4. BÖLÜM	
4.1. SONUÇLAR VE ÖNERİLER.....	82
4.1.1. Sonuçlar.....	82
4.1.2. Öneriler.....	89
KAYNAKÇA.....	91
EKLER.....	100
Ek-1 Öğrenci Anketi.....	100
Ek-2 Öğretmen Anketi.....	105
Ek-3 Yönetici Anketi.....	110
Ek-4 Ankara İl Milli Eğitim Müdürlüğünden Alınan Araştırma İzin Belgesi.....	115
ÖZGEÇMİŞ.....	116

ÇİZELGELER LİSTESİ

		Sayfa
Çizelge 1	İstanbul Atatürk Lisesi 1955-1956 Eğitim-Öğretim Yılı Ders Programının Özel Dersleri	10
Çizelge 2	6287 Sayılı Kanun Öncesindeki Seçmeli Derslerin Dağılımı	16
Çizelge 3	6287 Sayılı Kanun Sonrası Seçmeli Derslerin Dağılımı	17
Çizelge 4	Öğretmen ve Yöneticilerin Cinsiyet ve Kıdem Dağılımı	36
Çizelge 5	Öğretmen ve Yöneticilerin Branşlarına Göre Dağılımı ve Öğretmenlerin Girdikleri Seçmeli Dersler	37
Çizelge 6	Öğrencilerin Cinsiyet, Sınıf ve Anne-Baba Eğitim Durumlarına Göre Dağılımı	38
Çizelge 7	Ortaokullarda Fen Laboratuvarı, Spor Salonu, Bilgisayar Laboratuvarı, Resim Atölyesi ve Müzik Odası Bulunma Oranları	39
Çizelge 8	Okulların Koşulları Nedeniyle Açılmayan Seçmeli Derslerin Bulunma Oranları ve Açılmayan Seçmeli Derslerin Açılmama Sebeplerine İlişkin Yönetici Görüşlerinin Oranları	40
Çizelge 9	5., 6. ve 7. Sınıf Öğrencilerinin Eğitim-Öğretim Yıllarına Göre Aldıkları Seçmeli Derslerin Dağılımı	41
Çizelge 10	2015-2016 Eğitim-Öğretim Yılında Ortaokul Öğrencilerinin Seçtikleri Seçmeli Derslerin Dağılımı	43
Çizelge 11	Okullarda Açılacak Seçmeli Derslerin Belirlenmesine İlişkin Öğrenci, Öğretmen ve Yönetici Görüşlerinin Dağılımı	46
Çizelge 12	Seçmeli Derslerin Seçimi İle İlgili Öğrencilerin Görüşlerinin Dağılımı	47
Çizelge 13	Öğrencilerin Seçmeli Derslere İlişkin Genel Görüşlerinin Dağılımı	49
Çizelge 14	Öğretmenlerin Seçmeli Derslere İlişkin Genel Görüşlerinin Dağılımı	51
Çizelge 15	Yöneticilerin Seçmeli Derslere İlişkin Genel Görüşlerinin Dağılımı	55
Çizelge 16	Öğrencilerin Seçmeli Derslerin Okullarda Uygulanma Sürecine İlişkin Görüşlerinin Dağılımı	57
Çizelge 17	Öğretmenlerin Seçmeli Derslerin Okullarda Uygulanma Sürecine İlişkin Görüşlerinin Dağılımı	58
Çizelge 18	Yöneticilerin Seçmeli Derslerin Okullarda Uygulanma Sürecine İlişkin Görüşlerinin Dağılımı	61

Çizelge 19	Öğrencilerin Seçmeli Derslerin Amaçları, İçeriği, Öğrenme-Öğretme ve Değerlendirme Durumlarına İlişkin Görüşlerinin Dağılımı	65
Çizelge 20	Öğretmenlerin Seçmeli Derslerin Amaçları, İçeriği, Öğrenme-Öğretme ve Değerlendirme Durumlarına İlişkin Görüşlerinin Dağılımı	69
Çizelge 21	Yöneticilerin Seçmeli Derslerin Amaçları, İçeriği, Öğrenme-Öğretme ve Değerlendirme Durumlarına İlişkin Görüşlerinin Dağılımı	74
Çizelge 22	Normallik Dağılımı Sonuçları	77
Çizelge 23	Seçmeli Derslerin Değerlendirmesine İlişkin Yönetici ve Öğretmen Görüşlerinin Karşılaştırıldığı Mann Whitney U Testi Sonuçları	79

BÖLÜM 1

1.1. Giriş

Bu bölümde araştırma problemi, kuramsal çerçeve, araştırmanın amacı, önemi, sayıltılar ve sınırlılıklar yer almaktadır.

1.2. Problem Durumu

Süregelen zaman içerisinde bilgi, teknoloji ve iletişimdeki değişim ve gelişimle birlikte zamanın, mekânın, insan ilişkilerinin ve emeğin anlamı değişmiştir. Bu değişimler kaçınılmaz olarak bireyin sahip olması gereken donanım ve bireye dair beklentileri de değiştirmiştir. Bireylerin eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme, çok kültürlülük, problem çözme, bilgi ve iletişim becerilerine sahip olmasının yanı sıra yerel ve evrensel değerlerle donanmış, farklı durumlara uyum sağlayabilen, iletişimde, işbirliğinde, araştırmada, üretimde yeterlilik sahibi olması önemli hale gelmiştir. Hızlı ve öngörülemez değişimle baş edebilme, empati ve yaratıcılık yine değişen zamanda bireylerin sahip olması gereken öncelikli becerilerdir.

Ülgen'nin (1992) de ifade ettiği gibi birey, bir taraftan yaşadığı toplumun ve dünya toplumlarının bir üyesi olarak uyumlu bir yaşam için gerekli ilgi, beceri ve duygusal özellikleri bir bütünlük içinde kazanmanın yanı sıra kendi ilgi ve yeteneklerini tanıma, geliştirme, hangi işleri daha iyi yapabileceğini yordayabilme ve gelecekteki eğitimini planlayabilmek için gerekli davranışları kazanma ihtiyacındadır. Eğitim ise bireyleri, gerekli yaşam becerileriyle donatabilecek, onları hızla değişen dünyaya ve tahmin edilemeyen geleceğe hazırlayacak olan yegâne araçtır. Eğitim sisteminin temeli olan okullardan beklenen, yaşadığımız çağı irdeleyerek, toplumların ihtiyaç duydukları nitelikleri ortaya koyup bu nitelikleri kazandıracak bir eğitim anlayışı ile bireyleri çok yönlü olarak eğitmektir. Bunun için bilgiyi öğretmeden ziyade öğrencilerin karşılaştıkları problemleri çözebilmeleri için ihtiyaç duydukları bilgilere ulaşma, bu bilgileri anlama, farklı alanlarda kullanma, eski bilgilerle yeni bilgileri birleştirme, kendi öğrenmelerini kılavuzlama, “öğrenme” yi öğrenmeyi amaçlayan, etkili eğitim programları gereklidir (Benli, 2014).

Bu bağlamda Türkiye’de de okul eğitiminden beklentilerde bireysel ve toplumsal düzeyde değişiklikler olmuştur. 1920’lerden bu yana baskın olan eğitim anlayışlarının değiştirilmesi, yeni bir bakışla eğitim programlarının düzenlenmesi gerekliliği ortaya çıkmıştır. Eğitim programlarının önceki yıllarda hâkim olan temel dayanak noktası, öğrenmeyi, bireyle bilgi arasındaki etkileşim sonucu bireyin davranışlarındaki değişiklik olarak tanımlayan, çevreyi değiştirme yolu ile istenen tepkiyi yaratmanın mümkün olduğunu vurgulayan davranışçı yaklaşım idi. 2000’li yıllardan itibaren eğitim sistemini yeni ve etkin bir eğitim yaklaşımı üzerine kurmak isteyen Milli Eğitim Bakanlığı, yapılandırmacı yaklaşımı benimsemiş ve böylece bireylerin kendilerine aktarılan bilgileri sorgulamadan kabul etmeleri ve yönlendirilmeyi beklemeleri yerine yaşanan çağdaki değişimler doğrultusunda bilgiyi yorumlayarak anlamlandırmaları, yeni bilgiler üretmeleri ve bireylerin kazandıkları bu becerileri hayat boyu sürdürmelerini hedeflemiştir. Bu hedeften hareketle MEB tarafından, yapılandırmacı yaklaşım temelinde, yeniçağdaki değişme ve gelişmeleri eğitim sistemine yansıtmak için yeni programlar geliştirmeye çalışılmıştır (EARGED, 2011). Yapılan başka bir açıklamada ise yapılandırmacı yaklaşımın benimsenmesindeki asıl amacın dünyadaki sürekli değişime ayak uydurabilecek, üretilen bilgiye ulaşabilecek ve kullanabilecek, bireysel farklılıklarına rağmen, araştırma-sorgulama, eleştirel düşünme, problem çözme ve karar verme becerileri gelişmiş vatandaşlar yetiştirmek olduğu belirtilmiştir (TTKB, 2005, s: 8-16).

Dönemin Milli Eğitim Bakanı ve Müsteşarı yaptıkları açıklamalarda, program geliştirmede yapılandırmacı yaklaşıma geçişi, Türk Eğitim Sistemi’nin temelinde bulunduğunu ileri sürdükleri ve eğitimde bütün olumsuzlukların baş nedeni olarak gördükleri pozitivist anlayışın yerine yeni bir düşünme tarzını benimseme ve bir paradigma değişimi olarak nitelendirmişlerdir (Kınalı, 2004; Birinci, 2006). Açıklamalara bakıldığında, yapılan bu değişimin yönü de pozitivism ile birlikte gelen Newton’cu, deterministik, doğrusal, analitik davranışçı düşünme biçiminden post modernistler, feministler ve yapılandırmacılar gibi pozitivismden memnuniyetsizlik duyanların yakınlık duydukları kaos kuramına, bütüncül, kuantumcu, çoklu nedensellikli veya olasılıklı, yapılandırmacı, bilimsel düşünme biçimine doğrudur (Ünder, 2010, s: 201). Yapılandırmacı yaklaşım, nesnel felsefenin ürünü olan davranışçı yaklaşım ve onun getirdiği eğitim anlayışına karşı olarak doğmuştur. J. Piaget ve J.S. Bruner bilişsel yapılandırmacılığın, L.S Vygotsky sosyo-kültürel

yapılandırmacılığın ve Glasersfeld radikal yapılandırmacılığın önde gelen temsilcileri arasında sayılmaktadırlar (Akınoğlu, 2005).

Glaser ve Bloom'un öğrenme modelleri incelendiğinde, öğrenmenin parmak izi kadar kişisel olduğu, herkesin öğrenme stiline farklı olduğu, uygun öğrenme ortamları sağlandığında insanların çok daha fazlasını öğrenebilecekleri anlayışının ağırlık kazandığı görülmektedir (Sönmez, 2010, s:353-362). Yapılandırmacı yaklaşım öğretimin nasıl yapılacağını açıklamak yerine, öğrenmenin nasıl gerçekleştiğini açıklamaya odaklanmaktadır. Bunun yanında Türkiye'de demokratikleşme ve insan hakları alanındaki gelişmeler öğrenmenin de demokratikleşmesine, bireyin ilgi, yetenek ve tercihlerine odaklanılmasına teşvik etmiştir (Çelik, 2013).

Türk Milli Eğitim Sistemi'nde en son yapılan köklü değişim, 222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu'nda 30.03.2012 tarihinde yapılan değişikliktir (Resmi Gazete, Sayı: 28622). Bu düzenleme ile tartışmalarla yeniden gündeme gelen seçmeli dersler uygulaması, yapılandırmacı yaklaşımın benimsenmesinden sonra yine bireye odaklanan, onların ilgi ve yeteneklerine uygun eğitim almalarına olanak sağlayan bir uygulama olup 2005 yılından bu yana programlarda yer almaktadır. Son düzenleme ile seçmeli derslerin hem sayısında hem de niteliğinde önemli değişiklikler yapılmıştır.

Geleneksel öğrenme kuramları doğrultusunda farklı ilgi, yetenek ve özellikteki bireylerin bir sınıfa toplanarak aynı programlara tabi tutulması sonucunda ortaya çıkan zaman, emek ve kaynak israfı, yenilikler ve ihtiyaçlar göz önünde bulundurularak eğitim programlarında yapısal değişiklikler yapılmasını zorunlu kılmıştır. Seçmeli dersler uygulaması, öğrencilere ilgi alanları, ihtiyaç ve yeteneklerine göre ders seçme sorumluluğu vermesi, demokratik bir okul ortamı sunması, eğitim programlarına seçim özelliğinden dolayı gelen esneklik ve öğrencilerin okula karşı olumlu tutum geliştirmelerine yardımcı olması özellikleri hümanist eğitim yaklaşımını çağırıştırılmaktadır. Hümanist eğitim yaklaşımı, 1900'lerin başında ortaya çıkan ilerlemeci felsefe ve çocuk odaklı akıma dayanır. Daha çok yaşam tecrübelerine, sosyal cesarete, grup oyunlarına, grup projelerine, sanatsal uğraşılara, drama etkinliklerine, alan gezilerine, öğrenme ve ilgi odağına, ödev ve ders istasyonlarına dayanan dersler içeren program etkinlikleri bu yaklaşıma dayanır (Ornestein ve Hunkins, 1998).

Gage ve Berliner'e (1991, akt: Şahin, 2004) göre hümanist eğitim yaklaşımında beş temel hedef vardır. Bunlar; bireysel yönlendirme ve bağımsızlığa teşvik, ne öğrenilmesi gerektiğini seçme sorumluluğunun verilmesi, yaratıcılığın geliştirilmesi,

şüphecilik, sanatsallık ve estetik. Hümanist eğitim yaklaşımının bu hedeflere ulaşmak için eğitim programları için öngördüğü ilkeler aşağıda yer almaktadır:

- Tamamen bağımsız birey yetiştirmek amaçlanır ve öğrenciler sadece birer numara değil birer birey olarak görülür.
- Zorlama ve talimat yoktur, ilgi ve saygı vardır.
- Öğrenci aktif olmaya özendirilir ve kendi tercihlerini yapmalarına teşvik edilir.
- Öğrenciler en iyi öğrenmek istedikleri ve ihtiyaç duydukları bilgileri öğrenirler.
- Çok miktarda bilgi almaktan daha değerli olan nasıl öğrenileceğini bilmektir.
- Öğretim, öğrencilerin ilgi, yetenek ve ihtiyaçlarını temel almalıdır.
- Düşüncede çeşitlilik ödüllendirilir (Gage ve Berliner, 1991; Stewart, 2003, akt: Şahin 2004).

Yukarıda verilen hümanist eğitim yaklaşımının eğitim programları için öngördüğü ilkeler ile MEB'in seçmeli derslere programlarda yer verme gerekçesi benzerlik göstermektedir. MEB tarafından yapılan açıklamalarda, düzenlemelerin en önemli amaçlarından birinin de, eğitim sistemini demokratikleştirme ve esnekleştirme arzusu olduğu belirtilmiştir. Bunun ise değişik kademelerde oluşturulacak seçmeli derslerle, tüm vatandaşların ve öğrencilerin eğitimden beklentileri, sosyal ve kültürel taleplerinin karşılanmaya çalışılacağı ifade edilmiştir. Öğrenciler sporda, sanatta veya başka bir alanda yetenek sahibi ise ve bu alanların birinde kendini geliştirmek istiyorsa 5. sınıftan itibaren kendisine bu imkânın tanınmış olacağı vurgulanmıştır. Ayrıca ortaokullarda seçmeli dersleri, öğrencinin veya ebeveyninin isteğine ve tercihine bağlı olarak alabilme hakkı getirildiğini böylece bireylerin demokratik hak ve taleplerine sınırlama değil, aksine seçme hakkı sağlanarak bireylere ilgi, istek ve yeteneklerine uygun bir eğitim alma yönünde taleplerinin karşılanması imkânı sağlandığı belirtilmiştir (MEB, 2012). MEB'in seçmeli dersleri programlarda yer verme gerekçesinde yer alan seçmeli derslerin seçiminin ebeveynin isteğine ve tercihine de bırakılmış olma durumu ise hümanist eğitim yaklaşımı arasındaki çelişkili durum olarak karşımıza çıkmaktadır.

Okul ve eğitim, yeniçağda görev tanımlarını yeniden yazmak zorundadır. Gelişmiş toplumların okulları özgürlük, demokrasi, güven ve sorumluluk olgularının hâkim olduğu ve yaşandığı ortamlardır. Okul öğrencilerin bağımsız oldukları, güvenildikleri ve sorumlu insanlar olarak muamele gördükleri ve katılımcı demokrasi çerçevesinde hayatın tüm karmaşıklığıyla yüzleştikleri yer olmalıdır. Hayal kurmak

teşvik edilmeli, farklı düşünmek ve yaratıcılık özendirilmeli, öğrencilere sorumluluk verilmeli, onlara güven duyulmalı bu anlayışla öğrencilerde özmotivasyon, özdenetim ve özdisiplin geliştirilmelidir. Bunun yanı sıra okullarda öğrencilere seçme hakkı, seçtiğini uygulama ve sonucuna katlanma özgürlüğü tanınmalıdır (Şahin, 2004). Toplumun ve öğrencilerin talebine, ihtiyaçlarına uygun, öğrencilerin yaş düzeyleri, ilgi alanları gözetilerek oluşturulmuş geniş ders yelpazesi, yeniçağa ayak uydurmuş, günlük yaşamdan kopmamış, özenle ve bilimsel yaklaşımla hazırlanmış öğretim programları ile seçmeli dersler, öğrencilere bu türlü okul ortamı sunmak için eğitimin en önemli bileşenlerinden biri olarak değerlendirilmelidir.

Bütün bu değişimler ve düşünceler ışığında, devletin eğitim politikaları gereği programlarda yer alan seçmeli derslerin, yönetici, öğretmen ve öğrenci gözünden anlayış ve felsefesinin yeterince kavranıp kavranmadığını ortaya koyabilmek, seçmeli derslerin amaçlarına paralel şekilde uygulanıp uygulanmadığını değerlendirebilmek, uygulanamıyorsa bu sebepleri belirlemek düşüncesi araştırmanın problemini şekillendirmiştir. Zira seçmeli derslerin, ilgi, yetenek ve seçimlerine göre eğitim almış, kendini gerçekleştirmiş mutlu bireyler ve dolayısıyla gelişmiş bir toplum ortaya çıkaracak şekilde planlanması ve yürütülmesi beklenmektedir. Bu doğrultuda seçmeli ders kavramını ve programlara konulma amaçlarını derinlemesine irdelemek ve seçmeli ders uygulamalarının etkililiğini yönetici, öğretmen ve öğrenci görüşlerine göre değerlendirmek araştırmanın problemini oluşturmaktadır.

1.3. Kuramsal Çerçeve

Bu bölümde araştırma konusu hakkında genel çerçeve oluşturmak amacıyla ilgili bilimsel çalışmalardan elde edilen bilgilere yer verilmiştir. İlk olarak seçmeli ders kavramı irdelenmiş ve seçmeli derslerin tarihçesi sunulmuştur. Seçmeli derslerin eğitim programlarında yer alması ile ilgili farklı yaklaşımlara yer verilmiş ve 6287 sayılı kanun ile seçmeli derslerin Türkiye'deki uygulaması ve son olarak seçmeli derslere gelişmiş ülkelerin eğitim programlarında nasıl yer verildiği açıklanmıştır.

1.3.1. Seçmeli Ders Kavramı

Seçmeli ders kavramı olarak farklı eğitim anlayışları ve eğitim programları yaklaşımlarında farklı şekillerde ele alınmıştır. Farklı tanımlar kuramcılarının uygulamaya yansıyan eğitim anlayışları ile ilişkilidir. En genel anlamda seçmeli dersler (elective courses) temel derslerin dışında kalan, zorunlu olmayan ve öğrencilerin isteğine bağlı alternatif derslerdir (Merritt, 2008). Seçmeli dersler bir öğrencinin zorunlu dersler ve programın karşılık veremediği ilgi ve yeteneklerini geliştirmek için oluşturulmuştur. Bu dersler, öğrencilerin öğrenmede önemli olan ilgi, merak ve motivasyonunun üst düzey olduğu dersler olarak kabul edilir. Seçmeli dersler katı program anlayışından uzaklaşıp öğrencilerin ilgilerini geliştirmelerine hizmet eder. Derslere programda yer verilirken sosyal, kültürel, bilimsel ve teknolojik gelişmeler ile öğrencinin ilgisi, ihtiyaçlar vb. göz önünde bulundurulmalıdır (Güven, 2013, s: 11).

Programdaki esnekliği artırması ve öğrencilere daha çok çeşitlilik ve seçenek sunması seçmeli derslerin avantajlarından bazılarıdır. Seçmeli derslerin uygulanmasındaki zorluklar ise bu derslerin eğitim karar vericileri, ebeveynler ve toplum tarafından yeterince anlaşılması ve takdir edilmemesidir (Merritt, 2008). Seçmeli dersler oluşturulurken farklı yaklaşımlar benimsenir. Bazı seçmeli dersler zorunlu derslerin devamı biçiminde oluşturulur ve böylece o alana ilgisi olan öğrencilerin farklı kazanımlar elde etmeleri beklenir. Bazı seçmeli dersler ise çağdaş gereksinimler vb. göz önünde bulundurularak konur (Güven, 2013, s: 11). Varış'a (1976, s:113-114) göre seçmeli derslerin işlevleri; öğrencilerin meslek ve iş alanlarına hazırlanmasına yardım etmesi, öğrencilerin eğitimleri sırasında ilgi, ihtiyaç ve yeteneklerine yer verilmesini sağlaması, yetenekli öğrencilerin belli bir konuda derinleşebilmesini sağlaması ve okulun amaçlarının gerçekleşmesine yardım etmesidir.

Diğer bir yaklaşıma göre seçmeli dersler, uygulamadaki zorunlu eğitim programı içinde yaygın olarak, öğrencinin ilgi ve yetenekleri doğrultusunda kendini gerçekleştirilmesine, kültürel olarak bireyin yönelimleri doğrultusunda bilgilenmesine imkân tanıyan uygulamaları kapsar. Bu yönüyle seçmeli dersler, eğitimin bireyselleştirilmesine olanak tanınması kadar, eğitimin daha demokratik bir uygulama alanına dönüşmesine de zemin hazırlar (Tanhan ve Zirek, 2013).

Seçmeli dersleri gruplara ayıran Frank'ın yaklaşımına göre, iki türlü seçmeli ders vardır. Bunlar, araştırmaya yönelik seçmeli dersler (exploratory/elective) ve diğer seçmeli dersler (elective) dir. Birinci grupta ifade edilen seçmeli dersler öğrencinin çevresini ve kendi ilgi ve yeteneklerini tanımasına, aramasına ve araştırmasına yöneliktir. İkinci grup seçmeli dersler ise, öğrencinin belli alanlarda yoğunlaşmasını, bu alanda derinleşmesini, öğrenmeyi güçlendirmesini sağlamaya yöneliktir (Akt. Ülgen, 1992, s:108).

Benzer şekilde Beane ve diğerleri (1986), seçmeli dersleri genel eğitim uzantıları, ileri düzey araştırma dersleri, kariyer odaklı dersler ve faaliyetler olmak üzere dört öğrenme deneyimine ayırarak sınıflandırır. Seçmeli dersler genel eğitimin ya da temel derslerin devamı olabilirler. Genel eğitimin devamı olan seçmeli dersler, ileri düzey akademik ya da konu odaklı dersleri içerir. İleri düzey araştırma dersleri, özel ilgisi ya da yeteneği olan öğrencilere sunulur; örneğin, resimde ya da müzikte ileri seviyede çalışma gibi. Kariyer odaklı dersler, çeşitli zanaatları ya da meslekleri merkeze alır. Faaliyetler ise konu odaklı düzenlenmiş etkinlikleri (Örn: yabancı dil kulüpleri, yıllıklar, münazara, müzik grubu, orkestra, koro, okul içi veya okullar arası spor) ve çeşitli toplumsal hizmet odaklı sosyal kulüpleri içerir. Faaliyetler genellikle program dışı ya da programa yardımcı olarak düşünülür fakat bu deneyim türleri önemli öğrenmeleri içerir ve genel okul programında bütünleyici bir rol oynar (akt: Merritt, 2008).

MEB Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliğinde (MEB, 2013) yer alan seçmeli dersler tanımında ise, öğrencilerin amaçladıkları ve yöneldikleri bir alanda gelişmelerine veya ilgi ve istekleri doğrultusunda çeşitli alanlarda ilerlemelerine ve yeteneklerini geliştirmelerine olanak sağlayan dersler olarak ifade edilmiştir. Aynı yönetmelikte seçmeli derslerin uygulanma sürecine ilişkin olarak ise; uygun fiziksel ortamın ve öğretmenin bulunması durumunda uygun görülecek ortaöğretim kurumlarında öğrencileri girişimciliğe ve üretkenliğe teşvik edecek, çevrenin ihtiyaç ve özelliklerine uygun yeni seçmeli derslerin öğretim kapsamına alınabileceği belirtilmiştir.

1.3.2. Seçmeli Derslerin Tarihçesi

Ortaokul düzeyindeki ilk seçmeli ders uygulamaları, 1880-1890 yıllarına kadar uzanmaktadır. 1869 yılında Harvard Üniversitesi rektörü Charles 14. Eliot açılış konuşmasında birinci sınıftan itibaren seçmeli derslerin açılmasını önermiştir. 1892’de başka bir konuşmasında ise seçmeli ders olmayan bir ortaöğretim programının zihinleri geliştirme konusunda başarısız olacağını belirtmiş ve öğrenci on beş yaşına gelene kadar tüm programın kademeli olarak seçmeli derslerden oluşması amacıyla beşinci sınıftan itibaren seçmeli derslere başlanmasını istemiştir (Christenbury, 1980).

Bu dönemde seçmeli dersler uygulaması, “Yaşam Becerileri Eğitimi” ve “İlerlemecilik” gibi akımlardan ortaya çıkan akla uygun bir ilerleme olarak görülmüştür. Seçmeli ders programı, temel derslerin değişimi, çeşitliliği, uygunluğu ve uygulanabilirliği ile öğrencilerin ve öğretmenlerin ilgi ve yetenekleriyle ilgili pek çok temel konunun denetlenmesi için bir temel olmuştur. Seçmeli ders programı, öğrencilere ve öğretmenlere öğretim ve öğrenme için güçlü bir güdü sağlamanın yanında geleneksel programın yeniden yapılandırılmasında ve yeni derslere gereken önemin verilmesine yenilikçi bir yaklaşım sunmuştur (Christenbury, 1980).

1960’ların başlarında Amerikan okullarında İngilizce, Matematik, Tarih, Fen Bilimlerine Giriş ve Yabancı Dil gibi temel dersler okutulmuştur. 1960’ların sonlarına gelindiğinde ise seçmeli dersler programlarda yer almaya başlamış ve İngilizce gibi derslerde amacına ulaşarak gelişmiştir. 1970’lerde ve 1980’lerde, devlet ortaokulları daha toplumsal ve siyasi güdümlü dersleri seçenek olarak sunmaya başlamıştır (Merritt, 2008). Örneğin Amerika Birleşik Devletleri’nde madde bağımlılığı ve engellenmesi, cinsel eğitim ve ergen gebeliğinin önlenmesi, ebeveynlik, ahlâk eğitimi ve toplumsal sorunlarla mücadele gibi konuları içeren çok sayıda seçmeli ders imkânı sunulmuştur. Diğer seçmeli dersler etnik çalışmalar, kariyer eğitimi, enerji, çevre gibi konuları içermektedir. Beden eğitimi, erkekler için alışveriş, kızlar için ev ekonomisi ve hatta direksiyon eğitimi gibi temel dersler dışında kalan seçmeli dersler bile okul sisteminin kaynaklarını zorlamadan programa yerleştirilebilmiştir. (Cetron ve Gayle, 1991; Christenbury, 1979; Kirst, 1982, akt: Merritt, 2008). Ancak 1980’lerin sonunda, gelişmekte olan bu programlar seçmeli ders sayısının artmaya başlamasına neden olmuştur. Okullar bu yıllarda öğrencilere çok sayıda seçmeli ders listesi sunmuştur. En az 13 eyalette lise öğrencilerinin, seçmeli dersler sayesinde mezuniyet için gereken kredinin yarısını doldurmaları dikkat çekmiştir (Merritt, 2008).

Merritt'in (2008) aktardığına göre, 1980 ve 1990 yılları arasında seçmeli derslerin bu gidişi tersine dönmüş ve zorunlu dersler yeniden ön plana çıkmıştır. “Tüm öğrenenlerin ortak ihtiyaçları nelerdir?” sorusu tarihsel açıdan öğretim programları alanında tartışma yaratmıştır. Bu durum, 1980’lerde çok sayıda grup ve komisyonun okul programlarındaki gereksinimler konulu raporlar yazdıklarında doruk noktasına ulaşmıştır. Bu raporlardan üç tanesi M. J. Adler (1902-2001) ve “Paideia Grubu” tarafından geliştirilmiştir. Temel eğitimin ana hatları düşünüldüğünde, Adler *‘Paideia Teklifi’*nde Çince, Fransızca, Almanca, İtalyanca, Rusça ya da İspanyolca gibi ikinci bir modern ders seçimi dışında hiçbir seçmeli ders olmadan bütün derslerin tek bir bütün halinde ve zorunlu olarak 12 yıl boyunca verilmesi gerektiğini savunmuştur (Merritt, 2008).

Adler’in yaklaşımında, öğrencileri etkileyecek programla ilgili kararlarda bireysel seçime ve öğrencinin dâhil olmasına hiç yer bırakmamıştır. Bu yaklaşım, program zorunluluklarının uzman otoriteler tarafından belirlenip, emir hükmünde uygulamaya konulduğu bir program politikasıdır. Bu politikanın gereği olarak uzman otoriteler tarafından geri kalanlar adına yetkili eğitim kararları alınmıştır (Schubert, 1987, akt: Merritt, 2008).

Adler yaklaşımının önerdiği gibi tüm seçmeli derslerin kaldırılmasıyla, staj dâhil uzmanlaşmanın tüm türleri ve temel eğitim kapsamından çıkarılması gereken diğer her şey çıkarılmıştır (Adler, 1982b). *Paideia Teklifi’*nde, Adler “En iyiler için en iyi eğitim herkes için en iyi eğitimidir.” fikrini beyan etmiştir (Adler, 1982a, akt: Merritt, 2008). Adler’in çalışmasının devamı niteliğindeki iki çalışması sırasıyla 1983 ve 1984 yıllarında yayımlanan *Paideia Problemleri ve Olasılıkları* ve *Paideia Programı: Bir Eğitimsel Ders İzlenesi’* dir (Schubert, 1987, akt: Merritt, 2008). Bu üç ciltlik büyük komisyon raporları -Adler’in Paideia üçlemesi- ABD’de 1980’lerdeki ve 1990’lardaki eğitim programı politikasını büyük ölçüde etkilemiştir. Adler gibi, Sizer’da (1984) eğitim programlarını seçmeli derslerden ve mesleki eğitimden arındırmayı ve düşünme becerileri ve temel kavramları içeren bir eğitim programına yoğunlaşmayı önermiştir (Cetron ve Gayle, 1991; Schubert, 1987, akt: Merritt, 2008). Bu akım eğitimde seçkin bir yaklaşımı temsil etmektedir.

Amerika’daki okullarda 1960 – 1970 yıllarında programlardaki seçmeli ders sayıları artırılmıştır. Ancak seçmeli derslerin sayısının bu kadar artması ve öğrencilerin mezun olmak için toplaması gereken kredilerin yarısını bu derslerden toplaması, ulusal ve uluslararası sınavlardaki fen, okuma ve matematik alanlarındaki

not düşüşünün sebebi olarak görülmüştür. Bunun üzerine 1980’li yıllarda aileler ve eğitimciler tarafından seçmeli ders sayısına itiraz edilmeye başlanmış ve seçmeli dersler pek çok okulda kaldırılmış ya da sayıları azaltılmıştır (Merritt, 2008).

Seçmeli derslerle ilgili bu gelişmelerin Türkiye’deki yansımalarına bakıldığında, ilk uygulamanın 1954-1955 eğitim-öğretim yılında İstanbul Atatürk Kız Lisesi’nde yapıldığı görülmektedir. Atatürk Kız Lisesi’nin 35 öğretmeninden oluşan “Deneme Okulu Program Komisyonu”, Milli Eğitim Bakanlığı’nın 22.10.1954 tarih ve 230,35.24996 sayılı emirleri üzerine deneme okulu program taslağı hazırlamışlardır (MEB, 1983). Komisyon inceleme çalışmaları sonucunda, bireyden hareket eden, bireylerin özelliklerine ve ihtiyaçlarına öncelik veren, önce iyi insan sonra iyi vatandaş yetiştirmeyi amaçlayan, öğrencinin gelişimine katkı sağlayan aynı zamanda bireylerin topluma işlevsel olarak katılmalarını sağlayan bir program taslağı öngörmüştür (Varış, 1976, s:72). Hazırlanan bu programda yer alan özel dersler (seçmeli dersler) incelendiğinde, bu derslerin daha çok bireylerin yaşam becerilerine katkı sağlayacak dersler olduğu görülmektedir. Bunun yanı sıra oluşturulan bu eğitim programı hümanist eğitim yaklaşımı ilkelerinden “Öğretim, öğrencilerin ilgi, yetenek ve ihtiyaçlarını temel almalıdır (Gage ve Berliner, 1991, Stewart, 2003, akt: Şahin 2004).” ilkesi ile de örtüşmektedir.

İstanbul Atatürk Kız Lisesi’nde komisyon tarafından hazırlanan 1955-1956 yılındaki eğitim-öğretim yılı ders programının özel dersleri (seçmeli dersler) Çizelge 1’ de verilmiştir:

Çizelge 1

İstanbul Atatürk Lisesi 1955-1956 Eğitim-Öğretim Yılı Ders Programının Özel Dersleri

ÖZEL DERSLER	DERS SAATİ
Almanca	4 veya 6 saat
Fransızca	4 veya 6 saat
İngilizce	4 veya 6 saat
Resim İş	6
Müzik	6

Çizelge 1

İstanbul Atatürk Lisesi 1955-1956 Eğitim-Öğretim Yılı Ders Programının Özel Dersleri (Devamı)

ÖZEL DERSLER	DERS SAATI
Biçki-Dikiş	2
Yemek Pişirme	2
Ev İdaresi	2
Çocuk	2
İlk Yardım	2
Daktilo	2

1.Öğrenci her yıl 8 saat tutarında Özel Ders seçer.
2.Özel Ders birer yıllık bütünler halinde tertiplenmiştir.
3.Öğrenci aynı Özel Dersi 2 yıl veya 3 yıl almak zorunda değildir.
4.Özel Ders seçiminde öğrenciye gerekli rehberlik yapılır.

(MEB, 1983)

Ders çizelgesinde belirtilen “özel dersler” kavramı günümüzde seçmeli ders kavramına karşılık gelmektedir. Çizelgede verilen özel derslerin, ders saati ölçüt olarak alındığında ilk deneme çalışması olmasına rağmen seçmeli derslere ne derece önem verildiği anlaşılmaktadır (Aslan, 2014). Bu çalışmalar ortaöğretim muhtevasının genel, bütün öğrencilerin alması gerekli temel dersler, öğrencilerin, istidat, yetenek ve meslek tercihlerine göre aldıkları seçmeli dersler olarak düzenlenmesi yönünde başlamış ve gelişmiştir (Varış, 1976, s: 70).

1970-2006 yılları arasında yapılan VIII., IX., XII., XV., XVI. ve XVII. Milli Eğitim Şuralarında, seçmeli derslerin ortaöğretim eğitim programlarında yer alması, seçmeli ders saatlerinin artırılması ve öğretim programlarının geliştirilmesi bakımından birer basamak teşkil etmektedir. Buna göre:

VIII. Milli Eğitim Şurasında (28 Eylül-3 Ekim 1970) “Ortaöğretim kurumunun işlevi, öğrencilere kişisel ve toplumsal yaşamın gerektirdiği nitelikte temel bir genel kültür ve vatandaşlık eğitimi kazandırmak, onları ilgi, istek ve yeteneklerine göre iş alanlarına, mesleklere veya yükseköğretime hazırlamak” olarak tanımlanmış ve ortaokul programı yeniden ele alınmıştır. Bu yeni ortaokul anlayışında seçmeli derslere şu şekilde yer verilmiştir:

Seçmeli dersler, ders dışı eğitsel ve sosyal faaliyetler, öğretmen-veli ilişkileri, sürekli gözlemler ve rehberlik yolu ile ilgi ve yeteneklerini anlama, buna göre ya ortaokulda çeşitli programlara yöneltme ya da hayata hazırlama bakımından yardım edilmelidir. Ortaokulda dersler, zorunlu ve seçmeli dersler olmak üzere iki gruba ayrılır. Zorunlu dersler her öğrencinin koşulsuz alacağı genel derslerdir. Seçmeli dersler ise çevrenin özelliklerine ve olanaklarına göre belirlenen ve seçimi her öğrencinin isteğine bırakılan derslerdir (TTKB, 1970, s:2).

VIII. Milli Eğitim Şurasında alınan bu kararlardan sonra 24 Haziran-4 Temmuz 1974 tarihinde yapılan IX. Milli Eğitim Şurasında toplumun ihtiyaçlarına cevap verebilecek biçimde eğitim sistemini geliştirme çabaları devam etmiştir. Bu amaçla ortaokul programlarının, genel kültür veren temel dersleri ve çalışma hayatına yönelten seçmeli dersleri veya meslek derslerini kapsayacak şekilde yeniden hazırlanması görüşülmüş ve aşağıdaki kararlar alınmıştır:

Başarısız sayılan öğrencileri sınıfta bırakarak ve belge vererek okulun dışında bırakan "eleyici" ortaokulun yerini, her öğrenciye ortak genel kültür veren temel dersler ile çevreye, okula ve öğrencilere göre farklı seçmeli dersleri içeren, öğrencilere esnek bir program sunarak çalışma hayatına ve üst öğretime hazırlayan bir temel eğitim kurumu olacaktır (TTKB, 1974, s:1).

Ortaokul programlarında planlanan bu yapısal değişikliklerle birlikte programlar yeniden ele alınmış ve programlarda her eğitim kademesinde ortak bir genel kültür yanında, öğrencilerin hayata ve iş alanlarına yönelmelerine yardım edecek bilgi ve becerileri kazandıran dersler ağırlık kazanmıştır. Bu bakış açısıyla yeniden ele alından ortaokul programlarında "seçmeli dersler" ağırlıkla yer bulmaya başlamıştır (Taş, 2004, s:12). Alınan bu kararlar çerçevesinde seçmeli derslerin amacı aşağıdaki gibi tanımlanmıştır:

Öğrencilerin ilgi ve yeteneklerini fark etmelerini ve geliştirmelerine imkân sağlamak, okul ve çevrenin olanaksızlıklarından doğan eşitsizlikleri giderebilmek, okul ile çevre arasında yakın bir ilişkinin kurulmasını sağlamak; böylece öğrencilerin hayata ve iş yaşamına uyumlarını kolaylaştırmak ve öğrencilerin çevrelerinde etkili hâle getirecek nitelikleri kazandırmak, öğrencilerin çeşitli meslek alanlarına yönelmeleri için gerekli rehberlik çalışmalarına katkıda bulunmaktır (TTKB, 1974, s:5-6).

Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı 9 Eylül 1974 tarih ve 5000 sayılı bir genelge yayınlamış ve IX. Milli Eğitim Şurasında belirlenen bu yenilikler hayata geçirilmiştir. 1974-1975 öğretim yılında, 24 ortaokulda denenmeye başlanmış ve sonraki yıllarda tüm okullarda uygulamaya konulmuştur (Taş, 2004: 16).

IX. Milli Eğitim Şurasından sonraki şuralar incelendiğinde, seçmeli ders konusuna çok fazla yenilik getirilmediği görülmektedir. Seçmeli derslerle ilgili olarak XV. Milli Eğitim Şurasında (13-17 Mayıs 1996);

Seçmeli ders çeşitliliği ve bu derslere uygun program ve öğretmen sağlanması, yönelme için önemlidir. Seçmeli dersler, özellikle yöresel seçmeli dersler için, o bölgede birikimi ve yeterliliği olan eğitim ve öğretim dışındaki diğer meslek elemanlarından da faydalanılmalıdır (TTKB, 1996, s:11)

kararı alınmıştır.

XVI. Milli Eğitim Şurasında (13-17 Kasım 1999);

Seçmeli derslerin, öğrencilerin yeteneklerini geliştiren, meslek alanlarını ve bir üst düzeyde eğitim olanaklarını, mesleki teknik öğretim programlarını tanıtan, özendirici bir biçimde düzenlenmelidir (TTKB, 1999, s:6)

kararı alınmıştır.

Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı yeni ilköğretim programlarına paralel olarak seçmeli derslere yönelik uygulamalara başlamıştır. TTKB'nin 14.7.2005 tarih ve 192 sayılı kararı şu şekildedir:

Seçmeli dersler, öğretmenler kurulu tarafından, öğretim yılı başlarken okulun ve çevrenin olanakları, öğrencilerin ilgi, istek ve ihtiyaçları ile velilerin görüşleri de dikkate alınarak belirlenir. Seçmeli derslerin öğretim programlarının birbirini tamamlayıcı nitelikte olması nedeniyle derslerin sıralı olarak okutulması önerilir. Okullar, öğrencilerin ihtiyaçlarını dikkate alarak seçmeli ders çeşidini Bakanlık onayı ile artırabilirler. Bu durumda, talep sahiplerince hazırlanacak programın/programların Bakanlıkça onaylanması gerekir. Seçmeli dersler notla değerlendirilmez. Ancak öğrencinin hangi seçmeli dersi aldığı karne ve diğer resmî kayıtlarda belirtilir (TTKB, 1999).

XVII. Milli Eğitim Şurasında (13-17 Kasım 2006);

İlköğretimde seçmeli ders sayısı artırılmalıdır. Seçmeli beceri dersleri dışındaki dersler notla değerlendirilmelidir (TTKB, 2006, s:5).

şeklinde yer bulmuştur.

1970-1999 yılları arasında yapılan Milli Eğitim Şuralarında seçmeli derslere yönelik alınan kararlar incelendiğinde, seçmeli derslerin eğitimin önemli bir parçası olduğu ancak sonrasındaki uygulamalara bakıldığında ise bu konuda sistematik düzenlemelerin yapılamadığı görülmektedir. Alınan kararlarda göze çarpan bir konu da seçmeli derslerin öğrencilerin yeteneklerinin farkına varılması ve bu doğrultuda okulun öğrencileri mesleki ya da yükseköğretime yönlendirme faaliyetleri için bir araç olarak kullanılması konusunun 70'li yıllardan beri vurgulandığı fakat 1999 yılından sonra seçmeli derslerin bu fonksiyonunun kararlarda yer almadığı görülmektedir.

1.3.3. Seçmeli Derslerle İlgili Farklı Yaklaşımlar

Eğitim programları alanyazınında, seçmeli derslerin gerekliliğini savunan yaklaşımlar olduğu kadar programlardaki etkisini sorunlu gören yaklaşımların da olduğu görülmektedir. Kirschenbaum (1969), seçmeli ders sisteminin öğrencilerin ihtiyaçları ve ilgi alanlarına yönelik dersleri seçebildikleri bir yapı sunacağı, öğrenci odaklı ve bireysel farklılıkları göz önünde bulunduran bir uygulama olduğu görüşündedir. Kirschenbaum (1969) aynı zamanda seçmeli derslerin öğrencinin motivasyonunu artırma ve öğrencileri okula devam etmeye ve eğitimlerini tamamlamaya teşvik etme gibi işlevleri olduğunu belirtmiştir. Benzer şekilde, farklı araştırmacılar da seçmeli derslerin öğrencilere bireysel yeteneklerini geliştirmek için daha iyi fırsat sunacağı, öğrencilerin ilgisini çekeceği, onları daha iyi sınıf içi tartışmalara teşvik edeceği ve öğrencilerin yönettiği etkinliklere daha çok katılım sağlayacağı görüşündedirler (Cavanaugh, 2007; Cetron ve Gayle, 1991; Taylor ve Henderson, 1971, akt: Merritt, 2008). Aynı zamanda seçmeli derslerin öğrencilerin bağımsız öğrenme becerilerini geliştirmelerine ve hayat boyu öğrenen bireyler olmalarına yardımcı olacağı gibi görüşler de bulunmaktadır (Cavanaugh, 2007; Gerwin ve Visone, 2006; McGoldrick ve Schuhmann, 2002; Taylor ve Henderson, 1971, akt: Merritt, 2008). Seçmeli derslerde, öğrenciler kendilerini değerlendirir, kendi yeteneklerini hesaba katar ve yüksek başarı sağlayabileceklerine inandıkları derslere kayıt yaptırırlar. Bu yönüyle seçmeli dersler, öğrencilerin zorunlu program içinde alamayacakları dersleri almaya teşvik edeceğinden öğrenmeye de olumlu katkı sağlar (Taylor ve Henderson, 1971, akt: Merritt, 2008).

Öğretmen açısından değerlendirildiğinde; seçmeli derslerin öğretmenleri sınıf içi ders anlatımından, alıştırmalardan, ezbere dayalı öğrenmeden, zorunlu dersler ve zorunlu sınavlar için bütün konuların anlatılmasından uzaklaştırmasının yanında bağımsız araştırma projeleri gibi stratejilerin öğretime dâhil edilmesine olanak sağlaması bakımından öğretmene katkı sağlayacağı belirtilmiştir (Cavanaugh, 2007; Gerwin ve Visone, 2006, akt: Merritt, 2008).

Seçmeli derslerle ilgili olumsuz görüşlere bakıldığında ise, seçmeli dersler, daha az çalışma, daha kolay dersleri seçme ve katı kuralları olan öğretmenlerden kaçınma isteği verdiği için öğrencilerin ihtiyaç duyduğu disiplini kaybetmelerine sebep olduğu belirtilmiştir (Boston University School of Education, 1884, akt: Merritt, 2008).

Seçmeli derslerin programda yer alması okul açısından ek planlama yapmayı, program geliştirme ve uygulamayı, ek yönetim faaliyetlerini, öğretmenlerin ders programı yapılırken katılımını ve dersler başladıktan sonra seçmeli ders programlarında sayısız değişiklik yapmasını gerektirir. Öğrenciler de genellikle seçmeli derslerin seçimi konusunda daha fazla danışmanlığa ve tavsiyeye ihtiyaç duyarlar (Beckman, 1953; Kirschenbaum, 1969; Mann, 1996, akt: Merritt, 2008).

Eğitim programlarının hedefler, içerik, eğitim durumları ve değerlendirmeden oluşan öğelerinin tümü felsefi görüşlere dayanmaktadır (Ornstein ve Hunkins, 1998). Eğitimciler, eğitim üzerinde etkili olan temel felsefelerden yararlanarak oluşturdukları daha çok uygulamaya dönük görüşlere göre eğitim programlarını şekillendirmişlerdir (Erden, 2007, s:33). Eğitim bilimlerinin bir alt disiplini olan eğitim felsefesindeki çeşitlilik göz önünde bulundurulduğunda seçmeli dersler uygulaması hakkında da farklı görüşler olması kaçınılmazdır. Fakat bu farklı görüşler arasında günümüzde yeni bilimsel bilgiler doğrultusunda öğrenme ve öğretme süreçlerindeki değişimlerle birlikte odağın bireye döndüğü bir eğitim yaklaşımında, seçmeli derslerin eğitim programlarında yer almasının gerekliliği görüşünün baskın olduğu görülmektedir.

1.3.4. Türkiye'deki Son Durum: 6287 Sayılı Kanun ve Seçmeli Dersler

Türk eğitim sisteminde “reform” olarak nitelendirilen, kesintili 12 yıllık zorunlu eğitim yasası Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulundan 30 Mart 2012 tarihinde geçmiştir. 6287 sayılı “İlköğretim ve Eğitim Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun” 11 Nisan 2012 tarih ve 28261 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir (Resmi Gazete, Sayı: 28261). Eğitim sistemindeki bu yeni dönemin iki temel amacı, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından, “Toplumun ortalama eğitim süresini yükseltmek ve eğitim sisteminin bireylerin ilgi, ihtiyaç ve yetenekleri doğrultusunda yönlendirmeyi sağlayacak biçimde düzenlenmek” şeklinde kamuoyuna sunulmuştur.

Uzun tartışmalara yol açan bu yapılanmada gündeme gelen önemli değişikliklerden biri de seçmeli derslerdeki değişikliktir. Daha esnek bir eğitim sistemi oluşturulması amacıyla başlatılan çalışmalarda, 10 olan seçmeli ders sayısı 21’e çıkarılmış, kanunda öngörülen seçmeli dersler haftalık ders çizelgelerine eklenmiştir. Buna göre, Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı’nın 25/06/2012 tarih 69 sayılı kararı ile ortaokullarda 6 alanda 21 adet seçmeli ders tanımlanmıştır. TTKB tarafından alınan

mevzuatında belirtilmeyen seçmeli dersler notla değerlendirilmez. Düşünme eğitimi ve halk kültürü dersleri 6, 7 ve 8. sınıfların herhangi birinde veya tamamında okutulabilir. Ancak seçmeli medya okuryazarlığı dersi 6, 7 ve 8. sınıfların herhangi birinde sadece bir kez okutulur. Sanat etkinlikleri dersinde; sanat eğitiminin temel bilgileri verildikten sonra öğrencilerin tercih ve yetenekleri ile okulun fiziki durumu ve öğretmen ihtiyacı dikkate alınarak drama, tiyatro, halk oyunları, enstrüman, resim, fotoğrafçılık, heykel vb. sanat alanlarından bir veya birkaçı üzerinde yoğunlaştırılmış etkinlikler yapılabilir (TTKB, 2012).

Resmi Gazete'nin 11 Nisan 2012 tarihli sayısında 6287 sayılı "İlköğretim ve Eğitim Kanunu İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun" da yer aldığı üzere aşağıdaki düzenlemeler gerçekleştirilmiştir.

Ortaokullar ile İmam-Hatip ortaokullarında lise eğitimini destekleyecek şekilde öğrencilerin yetenek, gelişim ve tercihleri göz önüne alınarak seçmeli dersler oluşturulur. Ortaokul ve liselerde, Kur'an-ı Kerim ve Hz. Muhammed'in Hayatı, isteğe bağlı seçmeli ders olarak okutulur. Bu okullarda okutulacak diğer seçmeli dersler ile İmam-Hatip ortaokulları ve diğer ortaokullar için oluşturulacak program seçenekleri bakanlıkça belirlenir.

Yukarıda da belirtildiği gibi kanunda, "Kur'an-ı Kerim" ve "Hz. Muhammed'in Hayatı" derslerinden başka hiçbir seçmeli dersin adı geçmemektedir. Fakat "İlköğretim (İlkokul ve Ortaokul) Okulları Haftalık Ders Çizelgesi" incelendiğinde, ortaokul düzeyinde 6 grup seçmeli ders olduğu görülmektedir. Seçmeli derslerin sınıflara göre ders saatlerinin dağılımı çizelge 3'te gösterilmiştir.

Çizelge 3

6287 Sayılı Kanun Sonrası Seçmeli Derslerin Dağılımı

SEÇMELİ DERSLER		SINIFLAR			
		5	6	7	8
		Ders Saati			
Din, Ahlâk ve Değerler	Kur'an-ı Kerim	2	2	2	2
	Hz. Muhammed'in Hayatı	2	2	2	2
	Temel Dini Bilgiler	2	2	2	2
Dil ve Anlatım	Okuma Becerileri	2	2		
	Yazarlık ve Yazma Becerileri	2	2	2	2
	Yaşayan Diller ve Lehçeler	2	2	2	2
	İletişim ve Sunum Becerileri			2	2

Çizelge 3

6287 Sayılı Kanun Sonrası Seçmeli Derslerin Dağılımı(Devamı)

SEÇMELİ DERSLER		SINIFLAR			
		5	6	7	8
		Ders Saati			
Dil ve Anlatım	Okuma Becerileri	2	2		
	Yazarlık ve Yazma Becerileri	2	2	2	2
	Yaşayan Diller ve Lehçeler	2	2	2	2
	İletişim ve Sunum Becerileri			2	2
Yabancı Dil	Yabancı Dil (Bakanlar Kurulu Kararı ile Kabul Edilen Diller)	2	2	2	2
Fen Bilimleri ve Matematik	Bilim Uygulamaları	2	2	2	2
	Matematik Uygulamaları	2	2	2	2
	Çevre ve Bilim			2	2
	Bilişim Teknolojileri ve Yazılım			2	2
Sanat ve Spor	Görsel Sanatlar (Resim, Geleneksel Sanatlar, Plastik Sanatlar vb.)	2/(4)	2/(4)	2/(4))	2/(4)
	Müzik	2/(4)	2/(4)	2/(4))	2/(4)
	Spor ve Fizik Etkinlikler	2/(4)	2/(4)	2/(4))	2/(4)
	Drama	2	2		
	Zekâ Oyunları	2	2	2	2
Sosyal Bilimler	Halk Kültürü		2	2	
	Medya Okuryazarlığı			2	2
	Hukuk ve Adalet		2	2	
	Düşünme Eğitimi			2	2

(TTKB, 2012)

Çizelge 3’te yer alan seçmeli derslerin uygulanması ile ilgili açıklamalar aşağıda özetlenmiştir:

Ders saatlerinin yanında yer alan parantez dersin kaç kez alınabileceği göstermektedir. Birden fazla sınıf düzeyinde alınabilecek seçmeli derslerin öğretim programları modüler yapıda oluşturulacaktır. Öğrenci, beşinci sınıftan itibaren programda seçmeli olarak yer alan bir dersi ilk kez sekizinci sınıfta alabileceği gibi, bu dersi beşinci sınıftan itibaren sürekli olarak seçebilir ya da herhangi bir sınıf düzeyinde başka bir alandan ders seçebilir. Öğretim programlarının uygulanmasında haftanın belirli bir günü/günleri altı (6) ders saatlik zaman dilimi “seçmeli ders saatleri” olarak belirlenir. Bu şekilde farklı sınıf düzeylerinde olup fakat seçtikleri ders açısından aynı seviyede olan öğrencilerden seçmeli ders grubu oluşturulması sağlanır. Örneğin bir öğrenci Kur’an-ı Kerim dersini ilk kez yedinci sınıfta alıyorsa ve henüz başlangıç seviyesinde ise bu dersi beşinci, altıncı ve sekizinci sınıfta okuyan ve başlangıç seviyesinde olan öğrencilerle birlikte alabilir. (TTKB, 2012).

Temel Eğitim Genel Müdürlüğü tarafından 31 Ağustos 2012’de yayımlanan 2012/37 sayılı genelgede, seçmeli derslerin öğrencilerin akademik başarılarının yanında ilgi ve yeteneklerini keşfetmelerinin ve geliştirmelerinin amaçlandığı, bu nedenle bu derslerin öğrencilerin ilgi, istek ve yetenekleri doğrultusunda, velisinin de

rehberliğinde öğrenci tarafından seçilmesi gerektiği belirtilmiştir (MEB-TEGM, 2012).

Yine TEGM tarafından, İl Milli Eğitim Müdürlüklerine 11.06.2013 tarihinde gönderilen Talim ve Terbiye Kurulu Kararı'nda 2012-2013 eğitim öğretim yılında ilkokul 4. ve ortaokul 5. sınıflarda okuyan öğrencilerin, 2013-2014 eğitim öğretim yılında ders çizelgesinde yer alan seçmeli derslere ilişkin tanıtım videolarını Bakanlık'ın internet sitesi üzerinden izleyebilecekleri belirtilmiştir. Yine aynı kararda öğrencilerin, 10 dersi öncelik sırasına göre belirlemeleri ve dilekçelerini okul müdürlüklerine 14-21 Haziran 2013 tarihleri arasında teslim etmeleri istenmiştir (MEB-TEGM, 2013). Fakat ders tanıtım videoları, gecikmeli olarak 06.09.2013 tarihinde yayımlanmış ve öğrencilerden seçmeli derslerine karar vermeleri, dilekçelerini 20.09.2013 tarihine kadar okul müdürlüklerine teslim etmeleri istenmiştir (MEB-TEGM, 2013). Öğrenci bildirimlerinin ardından okulların, seçmeli ders sınıflarını oluşturmaları ve bu doğrultuda ders programlarını hazırlamaları planlanmıştır.

Okullara gönderilen bu yazı ile bir seçmeli dersin açılabilmesi için o dersi en az 10 öğrencinin seçmesi koşulu tekrarlanmıştır. Fakat ne okullara gönderilen bu yazıda ne de başka bir kaynakta, 10 kişiye ulaşamadığı durumlarda ders açılıp açılmamasına ve bu dersleri seçen öğrencilerin diğer derslere nasıl yönlendirilecekleri konusuna açıklık getirilmediği görülmüştür (ERG, 2012:6).

İlgili kanunun kabul edilmesi ile eğitim-öğretim yılının başlaması arasında çok kısa bir zaman bulunmaktadır. Seçmeli derslerin öğretim programları ve öğretim materyalleri bu kısa zaman içerisinde hazırlanmış ve bazıları gecikme ile de olsa TTKB internet sitesinde yayımlanmıştır. Seçmeli derslerin uygulamaya konulduğu 2012-2013 eğitim-öğretim yılında Spor ve Fiziki Etkinlikler, Müzik, Görsel Sanatlar derslerinin öğretim programı, araştırmanın yapıldığı 2014-2015 eğitim-öğretim yılı itibariyle de Çevre ve Bilim, İletişim ve Sunum Becerileri, Müzik, Halk Kültürü, Düşünme Eğitimi seçmeli derslerinin öğretim programları bulunmamaktadır. Bu dersleri seçen öğrenciler için sınıf açılıp açılmadığı, dersler açıldı ise öğretmenlerin bu derslerde ne işledikleri bilinmemektedir.

Seçmeli derslerin uygulanması ile ilgili öngörülen önemli bir başka konu da öğretmen ihtiyacıdır. Milli Eğitim Bakanlığı tarafından, öğretmen ihtiyacının karşılanması konusunda, bir alanda yeterli sayıda öğretmenin bulunmadığı derslerin seçilmesi halinde öncelikle diğer okullardan maaş/ek ders karşılığı görevlendirmeler

yoluyla öğretmen sağlanması, bunun da mümkün olmadığı durumlarda ücretli öğretmen sağlanması yoluyla bu derslerin açılması ve okutulması şeklinde çözüm bulunmuştur (MEB, 2013).

6287 sayılı kanun öncesi ve sonrasında seçmeli ders uygulamaları karşılaştırıldığında yeni uygulama ile ders yelpazesi genişletilmiş, daha önce olmayan “Din, Ahlâk ve Değerler” grubu dersleri eklenmiş ve bu gruptan iki seçmeli ders ise (Kuran-ı Kerim ve Hz. Muhammed’in Hayatı) kanun ile ders çizelgelerine konulmuştur. Daha önceki uygulamada çevre şartları, okulun imkânları, öğrenci ilgi ve ihtiyaçları göz önünde bulunarak öğrenciye sunulacak seçmeli ders çizelgesi öğretmenler kurulu tarafından belirlenmiştir. Son uygulamada ise ders çizelgesinin tamamı öğrencilere sunulmuş ve okul olanakları, programlar, öğretmen ihtiyacı gibi boyutlar göz önüne alınmaksızın öğrencilerin üç ders (6 saat) seçmesi, ders seçen öğrencilerin 10’u geçmesi durumunda bu derslerin açılması gerektiği belirtilmiştir.

1.3.5. Gelişmiş Ülkelerde Seçmeli Ders Uygulamaları

Bu bölümde gelişmiş ülkelerin seçmeli ders uygulamaları sunulacaktır. Eğitim sistemlerinin yapıları farklı olsa bile bu ülkelerin uygulamalarının incelenmesinin Türkiye’deki seçmeli dersler uygulaması için örnek teşkil edeceği ve uygulamanın iyileştirilmesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Dünya üzerinde seçmeli ders uygulamasının iki türlü uygulaması olduğu bilinmektedir. Bu uygulamalardan ilki Amerika Birleşik Devletleri’ndeki uygulamadır. Amerika’daki okullarda okutulan seçmeli dersler, öğrencilerin ilgi ve yeteneklerini ortaya çıkarması ve geliştirmesi amacını taşımaktadır. Uygulamalardan ikincisine Avrupa ülkelerinde rastlanmaktadır. Bu ülkelerde seçmeli dersler, toplumsal olarak sorunlu görülen bazı alanlarda belirlenerek bu alanlardaki sorunların üzerine gidilmesi amacını taşımaktadır. Bu dersler ise genellikle din, tarih ve dil dersleridir (Taş, 2004).

Amerika Birleşik Devletleri’nde ortaöğretimin birinci kademesinde mesleki rehberliğe önem verilir. Öğrenciler bu kademedeki geleceklerini planlamaya başlarlar. Ortaöğretimin ikinci kademesinde ise temel derslerin yanı sıra üniversiteye hazırlık, mesleki ve genel eğitim amaçlı dersler sunulur. Öğrenciler bir temel alan bir de yan alan seçerler. Öğrenciler seçtikleri temel ve yan alanlara göre belirlenmiş zorunlu ve seçmeli dersleri almak zorundadırlar. 6, 7 ve 8. sınıflarda öğrenciler yalnızca bir dersi

seçmeli olarak alabilme hakkına sahiptir (EARGED, 2008). Ortaöğretimde, temel derslerin yanında “Yaratıcı Yazım, Kitle İletişim Araçları, Çağdaş Yazarlar, Gazetecilik, Komünizm, Azınlıklar Tarihi” gibi çok değişik seçmeli ders bulunmaktadır. Aynı zamanda 3000 ila 4000 öğrenci için dersleri tanıtmak amacı ile yaklaşık 100 dersin sunusu yapılmaktadır (Güçlü ve Bayrakçı, 2004).

Almanya'nın eğitim politikası “Her bireye kendi yetenek ve ilgi alanına göre en uygun eğitim imkânı sağlamak” ilkesi üzerine kuruludur. Ortaöğretim düzeyinde, 5-9/10. sınıflarda çerçeve program gereğince temel dersler (Almanca, Matematik, birinci Yabancı Dil, Doğa Bilimleri ve Sosyal Bilimler) her okul türünde zorunludur. Müzik, Sanat, Spor dersleri ise okul türlerine bağlı olarak zorunlu ya da seçmeli ders olarak öğrencilere sunulmaktadır. Realschule’lerde birinci yabancı dil 5. sınıfta verilirken, ikinci yabancı dil seçmeli olarak 7. sınıftan itibaren okutulur. Diğer okul türleri öğrencilere ikinci yabancı dili seçmeli olarak sunabilir. Ayrıca temel yasa gereğince din dersi, temel öğretim dalıdır; ancak zorunlu ders değildir. Öğrenci on dört yaşından sonra din dersine girip girmeyeceğine kendisi karar verir. Seçmeli dersler belirlenirken okulun olanakları göz ardı edilmez. Öğrenciler seçmeli derslerini üst öğrenim düzeyinde seçecekleri alana göre belirlerler. 9. sınıftan itibaren öğrenciler Yabancı Diller, Fen Bilimleri, Sosyal Bilimler, Sanat, Spor ve Teknik gibi zorunlu seçmeli alanları seçerek bu alanlarda eğitim görürler. Okullar kendi olanakları dâhilinde bu alanlardan en az üçünü açmak zorundadır ve bunlardan birisinin yabancı diller alanı olması gerekmektedir. Okullar ev ekonomisiyle ilgili ek seçmeli dersleri de olanaklarına göre açarlar. Okullarda verilen ikinci seçmeli ders de bilgisayar dersidir (EARGED, 2008; EURYDICE, 2014).

Fransa eğitim sistemi pek çok Avrupa ülkesinin aksine merkeziyetçi bir yapıya sahiptir. Birçok Avrupa ülkesinde din dersinin zorunlu olmasına karşın Fransa’da din dersleri okullarda verilmemektedir. Bunun yerine din dersleri kiliselere ait özel okullarda verilmekte ve kiliseler devletten yardım almaktalar. Aynı zamanda din derslerini okutan öğretmenlerin maaşlarını devlet ödemektedir fakat istisnai olarak Fransa'nın Alsace ve Moselle bölgelerinde okullarda din dersleri zorunlu olarak okutulmaktadır (Alav, Soyaloğlu, Kazancı, 2013). Ortaokulda Modern Diller (bölgesel ya da yabancı), Antik Diller (Latince ve Yunanca) 3'er saat, Teknoloji dersleri ise 3 ya da 6'şar saat seçmeli ders olarak okutulmaktadır.

2011 TIMSS (Trends in International Mathematics and Science Study) uluslararası sınavında başarılı olan ülkelerden birisi olan Singapur'un Milli Eğitim

Bakanlığı'nın amacı, öğrencilerin kendi yeteneklerini ortaya çıkarması ve bunları en iyi hale getirmesine ve potansiyellerinin farkında olmalarına yardımcı olmaktır. Ayrıca öğrencilerin hayatları boyu sürecek bir öğrenme tutkusu geliştirmelerini sağlamaktır (Bal, Başar, 2014). Özel ve Açık Program'ın 1. ve 2. sınıflarında ortak bir eğitim programı uygulanmaktadır. Bu düzeylerdeki dersler: İngilizce, Anadil/İleri Düzeyde Anadil, Matematik, Fen, Tarih, Coğrafya, İngilizce Edebiyat, Görsel Sanatlar, Tasarım ve Teknoloji, Ev Ekonomisi, Vatandaşlık ve Ahlak Eğitimi, Müzik ve Beden Eğitimidir. İsteğe bağlı olarak da üçüncü bir yabancı dil (Fransızca, Almanca veya Japonca), Malayca (özel program) ve Çince (özel program) dersleri alınabilir. Ortaöğretim 3. ve 4. sınıfta verilen dersler: İngilizce, Anadil/İleri Düzeyde Anadil, Matematik, Birleştirilmiş İnsani Bilimler, Fen Bilimleri, Vatandaşlık ve Ahlak Eğitimi, Müzik ve Beden Eğitimi ile 2-4 seçmeli derstir. Bu seçmeli dersler: Ek Matematik, Biyoloji, Kimya, Fizik, Birleştirilmiş Fen Bilimleri, Coğrafya, Tarih, İngilizce Edebiyat, Çin Edebiyatı, Malay Edebiyatı, Tamil Edebiyatı, Ek Dil, [Fransızca/Japonca/Almanca/Malayca (Özel Program), Çince (Özel Program)], Sanat ve Tasarım, Müzik, Besinler ve Beslenme, Saymanın Prensipleri, Tasarım ve Teknoloji, Din Bilgisi'dir. Ayrıca "Özel ve Açık Program" 1-4. sınıf öğrencileri Sanat Seçmeli Programı veya Müzik Seçmeli Programını seçebilmektedirler (Bal ve Başar, 2014).

Yine uluslararası bir sınav olan PISA (Programme for International Student Assessment)'da her zaman üst sıralarda yer alan Finlandiya'da eğitim sistemindeki özerk yapılanma programlara esnek bir nitelik kazandırmıştır. Temel eğitimde zorunlu dersler Ana Dil (Fince, İsveççe veya Sami) ve Edebiyat, ikinci Ulusal Dil, Yabancı Diller, Çevre Çalışmaları, Sağlık Eğitimi, Din ya da Ahlâk Bilimi, Tarih, Sosyal Bilgiler, Matematik, Fizik, Kimya, Biyoloji, Coğrafya, Beden Eğitimi, Müzik, Görsel Sanatlar, El Sanatları, Ev Ekonomisi ve Rehberlik dersleridir. Finlandiya eğitim sisteminde seçmeli dersler daha çok ortaöğretime geçişte ve mesleki seçimler öncesi uygulanmaya başlanır. Derslerin seçimi ve içeriği okul öğretmenler kuruluna aittir. Okul gerektiğinde eğitimde bireysellik ilkesiyle hareket eder ve öğrenciye göre ders sayısını, dersin içeriğini ve hedeflerini düzenleyebilmektedir (Çiftçi ve Özok, 2013). Uluslararası sınavlarda başarı sağlayan ülkeler ile Türkiye karşılaştırıldığında, bu ülkelerin eğitim sistemlerinde bireyin çeşitli yönlerini geliştirecek ve aynı zamanda aldığı zorunlu derslere paralel seçmeli dersler bulunmaktadır. OECD ülkelerinde ortak derslerin türü ve sayısı daha fazla iken Türkiye'de seçmeli derslerin oranı belirgin bir

şekilde yüksektir. 15 yaş grubundaki öğrencilerin genel ortaöğretim programlarındaki seçmeli ders oranı Türkiye'de % 42 iken OECD ülkelerinde % 14'tür (MEB, 2013).

Ülkelerin kitleleştirilmiş mi yoksa bireyselleştirilmiş eğitim sistemini mi benimsedikleri, seçmeli ve zorunlu derslerin oranının belirlenmesinde temel teşkil etmektedir. Kitleleştirilmiş eğitimin benimsendiği sistemler genellikle merkezi bir yönetim anlayışına sahip iken bireyselleştirilmiş eğitim sistemleri temel zorunlu eğitim dışında bireysel becerileri ön plana almaktadır ve seçmeli derslere daha fazla ağırlık vermektedir (TEDMEM, 2014). Sonuç olarak, incelenen ülkelerde seçmeli derslerin genellikle ortaokul seviyesinde başladığı, okullarda seçmeli dersler listesinin öğrencinin ilgi ve yeteneğine, alacağı diplomaya, alanına, okul türüne ve okul olanaklarına göre şekillendiği görülmektedir.

1.4. İlgili Araştırmalar

Bu bölümde seçmeli dersler ile ilgili araştırmalar sunulacaktır. 2012 yılından önce yapılmış araştırmalar seçmeli derslerin kanun değişikliği öncesindeki durumunu yansıtmaktadır.

İlköğretim 6, 7 ve 8. sınıflar seçmeli ders programlarının öğretmen ve öğrenci görüşleri doğrultusunda değerlendiren Taş (2004) araştırmasında aşağıdaki bulgulara ulaşmıştır:

Öğretmen ve öğrencilere göre okutulacak seçmeli dersler okul idaresi ve öğretmenler kurulu tarafından belirlenmektedir. Hem öğretmen hem de öğrenciler seçmeli derslerin gerekli ve yararlı olduğu görüşündedirler. Katılımcılara göre seçmeli dersler genel olarak verimli yürütülememektedir. Öğrencilerin istemedikleri dersleri almaları ve öğrencilerin seçmeli dersleri ciddiye almamaları, öğretmenlere göre bu derslerin verimli yürütülmemesinin en önemli nedenleridir. Açılacak seçmeli dersler belirlenirken öğretmenlere göre en çok okulun fiziksel olanakları, öğrencilere göre ise kendi ilgi ve istekleri dikkate alınmaktadır. Öğrenciler seçmeli derslerin bazılarını zorunluluktan bazılarını isteyerek ve severek almaktadır. Öğretmenler seçmeli derslerin öğrencilere ilgi alanları kazandırması, araştırmaya teşvik etmesi ve günlük yaşamda kullanılabilecek bilgi ve beceriler kazandırması gerektiğini düşünmektedir. Öğretmenler, seçmeli dersler öğretim programı amaçlarının daha çok bilgi kazandırmaya yönelik olduğu; programlarda uygulama ve beceri kazandırmaya ilişkin amaçların yetersiz olduğu görüşündedirler. Öğretmenler seçmeli derslerin içeriklerinin

güncelleştirilmesi gerektiğini düşünmektedirler. Öğretmen ve öğrenciler seçmeli ders çeşidini genel olarak yeterli bulmuşlardır. Öğretmen ve öğrenciler çoğunlukla seçmeli derslerde kullanılabilecek yazılı kaynakların yetersiz olduğunu düşünmektedir. Öğretmenlerin çoğunluğu okuttuğu dersle ilgili yeterli bilgiye sahip olduğunu ve bir sorun yaşamadıklarını belirtmişlerdir.

Seçmeli derslerin seçim ölçütlerini değerlendiren ve evrenini Türkiye'nin yedi coğrafi bölgesindeki resmî ilköğretim okullarında görev yapan okul müdürlerinin ve öğretmenlerinin oluşturduğu araştırmada EARGED (2008), öğretmenlerin çoğunlukla branşlarına uygun seçmeli derslere girdiklerini ve çoğunlukla sorun yaşamadıklarını ifade ettiklerini belirtmiştir. Araştırmada az da olsa seçmeli derslerle ilgili olarak sorun yaşadıklarını ifade eden öğretmenler, en önemli olumsuzluğun okuldaki araç/gereç/mekân eksikliği olduğunu belirtmişlerdir. Öğretmenlerin çoğunluğu, okulun fiziki imkânlarını geliştirmenin seçmeli derslerin daha iyi işlenmesinde birinci sırada etken olacağını belirtirken, ikinci sırada seçmeli derslere giren öğretmenlerin yeterliliklerini geliştirmek olarak görmekte, 3. sırada ise çevrenin imkânlarını geliştirmeyi seçmeli derslerin daha iyi işlenmesinde etken olacağını düşündüklerini belirtmişlerdir. Okul müdürlerine göre en belirgin sorunlar ise; okuldaki araç-gereç/mekân eksikliği, öğretmenlerin okuttukları derslerin branşlarına uygun olmaması ve dersin notla değerlendirilmemesidir. Öğretmenler “Veliler seçmeli dersler hakkında bilinçlidirler.” ifadesine, okul müdürleri ise “Bazı öğretmenler ek ders ücreti alabilmek için seçmeli derslere rağbet etmektedir.” ifadesine “Az” düzeyinde katılmışlardır.

Memişoğlu ve İsmetoğlu (2013) araştırmalarında, temel eğitimin kademelendirilmesine ilişkin okul yöneticilerinin görüşlerini yarı yapılandırılmış görüşme formu ile belirlemiş ve uygulamanın seçmeli dersler ile ilgili boyutunda aşağıdaki bulgulara ulaşmışlardır: Grup oluşmayan seçmeli derslerin haftalık ders programı yaparken zorluklara sebep olduğu, öğretmen eksiği sorunu olan okullarda seçmeli derslere uygun branşta öğretmen bulamama, komisyonlarda görev alacak yeterli sayıda öğretmenin olmayışı, branş öğretmeni ihtiyacının ücretli ya da sözleşmeli gerektiğinde alan dışı öğretmen görevlendirmeleri şeklinde karşılanması yöneticiler tarafından dile getirilen önemli problemler olmuştur. “Sizce temel eğitimin kademelere ayrılması ile hedeflenen nedir?” sorusuna yöneticiler, seçmeli derslerin arttırılması yoluyla öğrencilerin kendilerini ifade edebilecekleri dersleri seçmeleri ve üst öğrenime daha iyi yönlendirilmelerini sağlamak, farklı yaş grubundaki öğrencilerin

ilgi ve yeteneklerini dikkate alınarak eğitilmeleri yanıtlarını vermişlerdir. Yine yöneticiler uygulamanın içerisine siyasetin karışmasını da olumsuz bir durum olarak görmüşlerdir.

Yayla ve Kozikoğlu'nun (2013), seçmeli derslerin işlevselliğini öğretmen görüşleri olarak değerlendirdikleri araştırmalarında, öğretmenlerin genel olarak seçmeli ders uygulamasının verimli yürütülmediği düşüncesinde oldukları, karşılaşılan ve eleştirilen sorunların ise; kitap ve materyal eksikliği, öğretim programının olmayışı, kalabalık sınıflar ve öğrencilerin ders yükünün fazla olması olarak belirlemişlerdir. Bireysel farklılıklar bağlamında yeterli ders çeşitliliğinin olduğu fakat öğretmen, derslik gibi yetersizliklerden dolayı birçok dersin açılmadığı ortaya çıkmıştır. Ayrıca, öğretmenler öğrenci ilgi, istekleri ve okulun şartları, olanakları göz önünde bulundurularak belirli bir program, materyal ve ön hazırlık dâhilinde seçmeli ders uygulamasının daha verimli olabileceğini savunmuşlardır.

Kaya (2013), okul idarecilerinin gözünden seçmeli dersler uygulamasını değerlendirmiş ve okullarında altyapı eksikliği olduğu, derslik sayısının yeterli olmadığı, seçilen dersleri verebilecek yeterlilikte öğretmen olmadığı, okul idarecilerinin seçmeli ders uygulamasını yüksek oranda destekledikleri fakat seçmeli derslerin bakanlık yerine yerel düzeyde belirlenmesinin uygun olacağı, seçmeli derslerle birlikte ders saatlerinin uzamasına neden olduğu ve gün içinde 7-8 saat ders yapılmasının verimli olmadığı bunun da öğrencilerde bıkkınlık ve okuldan soğuma eğilimini tetiklediği kanaatinde olduklarına dair bulgular elde edilmiştir.

Seçmeli ders uygulamasında yaşanan sorunları, öğretmen, yönetici ve denetmenlerin görüşlerine göre değerlendiren Memduhoğlu ve Mazlum (2013), eğitim paydaşlarının tamamının seçmeli derslerin gerekliliğine ilişkin olumlu görüş bildirdikleri, katılımcıların tamamına yakınının mevcut seçmeli ders çeşitliliğini yeterli buldukları, bununla birlikte çeşitliliğin bölgeye ve yöreye göre artırılmasının da oldukça yararlı olacağını düşündükleri, Türkiye'de seçmeli ders uygulamalarının amacına uygun yürütülmediği görüşü katılımcıların tamamı tarafından ifade edildiği, katılımcılara göre gün içerisinde zorunlu derslere daha fazla vakit ayırmak zorunda olan öğrenciler yorulmakta ve seçmeli dersler verimli işlenemediği, seçmeli derslere devam zorunluluğunun olmaması ve notla değerlendirme yapılmamasından dolayı öğrencilerin dersi dikkate almadıkları, katılımcıların neredeyse tamamının, seçmeli derslerin büyük oranda dış kaynaklı bir etkiden dolayı seçildiğini belirttikleri, denetmen ve yöneticilerin büyük çoğunluğu ile öğretmenlerden bazıları, mevcut

durumda özellikle Yaşayan Diller ve Lehçeler ve Kur'an-ı Kerim derslerini okutabilecek yeterli sayıda ve nitelikli öğretmen olmadığı görüşünde oldukları bulgularına ulaşmışlardır.

Hendek ilçesi ilköğretim okullarında demokratik eğitim uygulamasına ilişkin öğretmen görüşlerini değerlendirdiği araştırmasında Doğan (2013), seçmeli dersler boyutunda; öğretmenler, öğrencilerin seçmeli dersleri kendi tercihlerine göre belirleyemedikleri, kendi tercihlerine göre belirlemek yerine sunulan dersleri seçmek zorunda bırakıldıkları yönünde görüş bildirmişlerdir.

Eğitim-Bir-Sen'in (2013) 2012-2013 eğitim öğretim yılında uygulamaya konan kapsamlı eğitim düzenlemelerinin uygulamadaki durumunu ve sonuçlarını tespit etmek üzere yaptığı "4+4+4 Eğitim Reformunu İzleme Raporu" nda seçmeli dersler ile ilgili aşağıdaki sonuçlara ulaşmışlardır:

Çalışmaya katılan yönetici, öğretmen ve veliler büyük oranda seçmeli ders uygulamasını olumlu karşılamışlardır. Özellikle en fazla seçilen derslerden Din, Ahlâk ve Değerler derslerinin konulması veliler tarafından olumlu karşılanmış ve bu derslerin seçilmesinde veliler aktif rol oynamışlardır. Buna ek olarak, Matematik Uygulamaları ve Yabancı Dil dersleri en çok seçilen ve talep edilen dersler olmuştur. Okullar derslik oluşturmak için tüm olanaklarını kullanmışlardır. Kimi okullar önceden derslik olarak kullanılmayan yerleri (koridor, kantin, depo, müdür ve müdür yardımcısı odası vb.) dersliğe çevirmiştir. Araştırmada seçmeli derslerle ilgili yaşanan en önemli sorunun öğretmen açığı olduğu ifade edilmiştir. Öğretmen açığı, genellikle ücretli öğretmenler ile karşılanmıştır. Katılımcıların çoğu, seçmeli derslerde not ile değerlendirilmemesini önemli bir sorun olarak gördüklerini ifade etmişlerdir. Seçmeli derslerin not ile değerlendirilmemesinin, öğrencilerin seçmeli derslere önem vermemelerine, bu dersleri ciddiye almamalarına neden olduğu belirtilmiştir. Bazı katılımcılar ise, seçmeli dersleri not ile değerlendirmenin uygun olmadığını ve seçmeli ders mantığına aykırı olduğunu belirtmişlerdir.

Seçmeli derslere ilişkin öğrenci ve velinin bilgilendirilmesi, seçim sürecinde okullar, veliler ve öğrencilerin izlediği yöntemler, derslerin uygulanışı ve işlenişi, seçmeli derslere devamlılık gibi pek çok farklı boyutta konuyu ele alan ERG'nin (2014) araştırma sonuçları "Temel Eğitimin Kademelendirilmesi Sürecinin İzlenmesi Raporu" unda yayımlanmıştır. Rapora göre; öğrencilerin ve velilerin bilgilendirilmesi sürecinde aksaklıklar yaşanmakta olduğu, yöneticiler ve öğretmenlerin farklı yöntemlerle öğrencileri ve aileleri yönlendirdikleri görülmektedir. Seçmeli derslerin

uygulanmasında vurgulanan önemli noktalardan biri, bu derslerde öğrenci ve öğretmen devamsızlığının diğer derslere göre daha yoğun olmasıdır. Seçmeli derslerin önemli bir bölümü 2012-2013 eğitim-öğretim yılı boyunca verimli biçimde işlenememiştir. Bu sorunun altında yatan temel nedenin ilgili branşta öğretmen bulunamaması olduğu anlaşılmaktadır. Ancak, okulların fiziksel ve mali olanaklarının yeterli olmaması, 4+4+4 düzenlemesinin okullarda tetiklediği tadilat süreci ve öğrencilerin bu derslerde devamsızlık yapmaları da derslerin işlenmesinin önüne geçen diğer etkenler olarak belirtilmiştir. Bunun yanı sıra özellikle Matematik Uygulamaları ve İngilizce seçmeli derslerinde, ilgili zorunlu dersin tekrarının yapılması ve test çözülmesi; Kur'an-ı Kerim dersinde ise genellikle “bilenlerin bilmeyenlere öğretmesi” yöntemiyle ders işlenmesinin söz konusu olduğu ve seçmeli derslerin 5. sınıflar için kulüp faaliyetlerini neredeyse tamamen ortadan kaldırmış olmasıdır.

Seçmeli ders uygulamasına veli gözünden bakan Aslan (2014) araştırmasında, ortaokullarda okutulan seçmeli derslerin seçiminde velilerin göz önünde bulundurduğu ölçütleri incelemiş; “Yaşayan Diller ve Lehçeler” en çok seçilen ders olduğu, seçmeli dersler seçilirken öğrencinin fikrinin ve düşüncesinin alınmadığı, velilerin dersi seçerken, o dersi verecek öğretmenin olup olmamasının dikkate aldıkları en önemli faktör olduğu, eğitim-öğretim yılı başında velilere ders ile ilgili bilgi verilmediği, velilerin seçmeli derslerin yararlı ve gerekli olduğuna inandıkları, en büyük problemin öğrencilerin istedikleri dersi alamaması olduğu, öğrencilerin seçmeli derse gereken önemi vermedikleri, okul yönetimlerinin velilere seçmeli ders sürecinde bazı derslerin seçimi için tavsiyede bulunduğu, neden tavsiyelerde bulunulduğuna ilişkin soruda, velilerin fiziksel şartların yetersizliği faktörünü öne sürdükleri, okul yönetimlerinin velilere Yaşayan Diller ve Lehçeler dersinin seçimi için tavsiyede buldukları, veliler seçmeli dersler için öğrencinin yılsonu değerlendirmesinde not verilmemesi gerektiğini düşündükleri ve velilerin çoğunluğunun, MEB’in velilere seçmeli ders uygulamasında rehberlik etmesi için siteye koyduğu video kaydını izlemedikleri bulgularına ulaşmıştır.

İlköğretim düzeyinde seçmeli derslerin seçim ölçütlerinin öğretmen ve okul yöneticisi görüşlerine göre değerlendiren Özü’ün (2014) araştırmasında; öğretmen ve yöneticilere göre, okuldaki araç gereç mekân eksikliği birinci sırada olumsuzluk olarak gösterilmiştir. Açılacak seçmeli derslerin belirlenmesinde dikkate alınan faktörlere ilişkin öğretmen görüşleri incelendiğinde; ilk sırada “okulun imkânları” yanıtının

olduğu görülmektedir. Bu sorunun seçmeli ders seçimlerini de etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Bu maddeye ilişkin yönetici görüşleri incelendiğinde ise ilk sırada “öğrencilerin istekleri” yanıtının verildiği görülmektedir. Öğretmenlere seçmeli derslerle ilgili bir olumsuzluk yaşayıp yaşamadıkları sorulmuş ve öğretmenlerin büyük çoğunluğu sorun yaşanmadıklarını belirtmişlerdir.

1.5. Amaç

Bu araştırmanın amacı; ortaokullarda seçmeli ders uygulamalarını öğrenciler, öğretmenler ve okul yöneticilerinin görüşlerine göre değerlendirmektir.

Araştırmanın amacı doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. Öğrenciler, öğretmenler ve yöneticilerin seçmeli derslere ilişkin genel görüşleri nelerdir?
2. Öğrenciler, öğretmenler ve yöneticilerin seçmeli derslerin okullarda uygulanma sürecine ilişkin görüşleri nelerdir?
3. Öğrenciler, öğretmenler ve yöneticilerin seçmeli derslerin amaçları, içeriği, öğrenme-öğretme ve değerlendirme durumlarına ilişkin görüşleri nelerdir?
4. Öğretmenler ve yöneticilerin seçmeli derslere ilişkin görüşleri arasında anlamlı farklılık var mıdır?

1.6. Önem

Türkiye’deki eğitim reformlarının sıklığı göz önüne alındığında, yapılan değişikliklerin izlenmesi, elde edilen veriler ışığında değişikliklerin değerlendirilmesi, alınan kararların ve izlenen politikaların yeniden gözden geçirilmesi süreçlerinin eksikliği, izleme ve değerlendirme çalışmalarının önemini artırmaktadır. Bireylerin birbirinden farklılıklarını kabul eden, onların çok yönlü eğitimine olanak sağlayabilecek, kendi ilgi ve yeteneklerini keşfedecekleri ve geliştirebilecekleri, demokratik bir uygulama olan fakat derslik ve öğretmen sayısı, okulların fiziki olanakları, öğrenci hazırbulunuşluğu, öğretim programlarının ve ders kaynaklarının eksikliği gibi boyutlar göz önüne alınmadan büyük bir hız ve aksaklıklarla uygulamaya konulan seçmeli ders uygulamasının uygulanma süreci, işlevselliği, amacına uygunluğu, uygulamadaki başarısı ve karşılaşılan zorluklar ve bunlardan kaynaklanan problemler incelenmeye değer bir konu olarak görülmektedir. Eğitim sistemindeki bu

değişikliklerin etkilerini yönetici, öğretmen ve öğrencinin gözünden değerlendirebilmek ve var olan durumu ortaya koyabilmek, seçmeli dersler uygulamasının gelecekte nasıl geliştirilebileceğine ilişkin öneriler sunabilmek için, araştırmanın yapıldığı yıl itibariyle yeni sistemin deneyimlendiği ortaokul 5., 6. ve 7. sınıflarda, seçmeli ders uygulamalarının yakından izlenmesi, çok boyutlu ve güvenilir veri toplanması uygulamadan kaynaklı olası problemlerin neler olduğunun ortaya konulması ve bu problemlerin ortadan kaldırılmasına yönelik çözüm önerilerinin geliştirilmesi için büyük önem taşımaktadır. Alanyazın incelendiğinde, seçmeli ders uygulaması ile ilgili yapılan araştırmaların yönetici, öğretmen ve veli görüşlerine dayalı olarak yapıldığı, seçmeli ders uygulamasından en fazla etkilenen öğrencilerin görüşlerini de katarak yapılan araştırmaların sınırlı sayıda (Taş, 2004, ERG, 2014, Karagözoğlu, 2015) olduğu görülmektedir. Bu bağlamda, araştırmanın öğrencilerin gözünden de seçmeli ders uygulamalarının değerlendirilmesi bakımından alanyazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1.7. Sayıtlar

Bu araştırmada,

1. Araştırmacının geliştirdiği anketin amaca hizmet ettiği,
2. Araştırmaya katılan yöneticiler, öğretmenler ve öğrencilerin anket maddelerine verdikleri yanıtlarda tarafsız ve samimi oldukları varsayılmıştır.

1.8. Sınırlılıklar

1. Araştırma 2014-2015 eğitim-öğretim yılında, Ankara ili merkez ilçelerinde yer alan ortaokullarda araştırmaya gönüllü olarak katılan 741 5., 6. ve 7. sınıf öğrencisi, 48 öğretmen ve 30 yönetici ile sınırlıdır.
2. Araştırma geliştirilen anket formu ile toplanan verilerle sınırlıdır.
3. Veri toplama aracı olan anketin pilot uygulaması özel okulda yapılmıştır.

1.9. Tanımlar

Seçmeli Ders: Seçmeli dersler ortak derslerin dışında kalan, zorunlu olmayan ve öğrencilerin isteğine bağlı derslerdir.

Ortak Ders: Her programda, her öğrenci için zorunlu olan, öğrenciye temel nitelikte genel kültür veren derslerdir (Taş, 2004).

Öğretim Programı: Genellikle belli bilgi kategorilerinden oluşan ve bir kısım okullarda beceriye ve uygulamaya ağırlık tanıyan bilgi ve becerinin eğitim programının amaçları doğrultusunda ve planlı bir biçimde kazandırılmasına yönelik programdır (Küçükahmet, 2006).

Ders Programı: Bir ders süresi içerisinde planlanan hedeflerin bireye nasıl kazandırılacağını gösteren tüm etkinliklerin yer aldığı plandır (Demirel, 2011).

İlköğretim: İlköğretim kurumları; dört yıl süreli ve zorunlu ilkokullar ile dört yıl süreli, zorunlu ve farklı programlar arasında tercihe imkân veren ortaokullar ile imam-hatip ortaokullarından oluşur (MEB, 2012).

1.10. Kısaltmalar

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

TTKB: Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı

EARGED: Eğitimi Araştırma Geliştirme Dairesi Başkanlığı

TEGM: Temel Eğitim Genel Müdürlüğü

TIMSS: Trends in International Mathematics and Science Study (Uluslararası Matematik ve Fen Eğilimleri Araştırması)

PISA: Programme for International Student Assessment (Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı)

OECD: Organisation for Economic Co-operation and Development (Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü)

BÖLÜM II

YÖNTEM

2.1. Araştırma Modeli

Ortaokul 5., 6. ve 7. sınıf seçmeli derslere giren öğretmenlerin, öğrencilerin ve okul yöneticilerinin seçmeli dersler uygulamasına dair görüşlerini belirlemeyi amaçlayan bu araştırma betimsel nitelikte bir araştırmadır. Betimsel araştırmalar belli bir durumu tanımaya, betimlemeye yönelik araştırmalardır (Erkuş, 2013, s:74). Araştırma genel tarama modellerinden tekil tarama modelleri içerisine girmektedir. Genel tarama modelleri, çok sayıda elemandan oluşan bir evrende, evren hakkında genel bir yargıya varmak amacı ile evrenin tümü ya da ondan alınacak bir grup, örnek ya da örneklem üzerinde yapılan tarama düzenlemeleridir (Karasar, 2004). Araştırmada değişkenler ayrı ayrı incelendiği ve betimlendiği için genel tarama modellerinden tekil tarama modelidir. Bu araştırmada örneklem içindeki kişilere veya koşullara hiçbir şekilde müdahale edilmeden, veriler durum saptama şeklinde elde edilmiş ve yorumlanmıştır. Araştırmada bilgi toplamak amacıyla araştırmacı tarafından geliştirilen anket kullanılmıştır.

2.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın çalışma evrenini 2014-2015 eğitim-öğretim yılında Ankara ili merkez ilçelerinde (Altındağ, Çankaya, Etimesgut, Gölbaşı, Keçiören, Mamak, Sincan ve Yenimahalle) bulunan ortaokullarda görev yapmakta olan yöneticiler, seçmeli derslere giren öğretmenler ve bu okullarda 5., 6. ve 7. sınıfa devam eden öğrenciler oluşturmaktadır. Ortaokul 4 yıldan oluşmaktadır ve araştırmanın 5., 6. ve 7. sınıf öğrencilerini kapsamasının sebebi 2012-2013 öğretim yılında uygulamaya konulmuş olan seçmeli derslerin kademeli olarak uygulamaya geçirilmiş ve araştırmanın yapıldığı dönemde 5., 6. ve 7. sınıflarda uygulanıyor olmasıdır.

Örneklemin belirlenmesinde, örneklemin evreni iyi temsil etmesi, araştırmanın maliyeti, araştırmacının zamanı ve ulaşım koşulları gibi değişkenler belirleyici olmuştur. Araştırmanın örneklemi; oransız küme örnekleme yöntemi ile belirlenmiştir. Küme örnekleme evrendeki bütün kümelerin tek tek (bütün elemanları ile birlikte) eşit

seçilme şansına sahip oldukları durumda yapılan örnekleme türüdür (Karasar, 2004). Bu araştırmada her bir ortaokul bir küme olarak kabul edilmiştir. Çalışma evrenini oluşturan merkez ilçeler arasından, araştırmacının ulaşımı, zaman ve araştırmanın maliyeti göz önünde bulundurularak ilçelere karar verilmiştir. Bu ilçelerdeki ortaokullar arasından örnekleme yer alacak okullar da seçkisiz olarak belirlendiğinden oransız küme örneklemedir.

Buna göre, Ankara ili merkez ilçelerinden üçü (Çankaya, Etimesgut, Yenimahalle) belirlenmiş ve bu ilçelerde yer alan ortaokullar arasından 30 ortaokul seçkisiz olarak belirlenip örneklem içerisine alınmıştır. Bu okullardan 12'si araştırmacı tarafından ziyaret edilerek okullarda görev yapan toplam 741 5., 6. ve 7. sınıf öğrencisine, 48 seçmeli derse giren öğretmene ve 12 okul yöneticisine anket uygulanmıştır. 18 okul yöneticisine de elektronik posta aracılığıyla ulaşılmış ve anket uygulanmıştır.

2.3. Veri Toplama Araçları

Araştırma ilk olarak nitel araştırma olarak kurgulanmış ve birinci elden veri toplanması amacıyla katılımcılarla odak grup görüşmesi/görüşme yapılması planlanmıştır. Fakat yöneticilerin ve öğretmenlerin görüşme saatine gelememeleri, öğrencilerle görüşme imkânının sağlanamaması, araştırmacının kısıtlı zamanı ve okullara ulaşımın kolay sağlanamaması nedenleriyle nitel araştırmanın yapılabilirliğinin sınırlı olduğu görülmüş ve araştırmada nicel veri toplama aracı olan anket ile veri toplanmıştır.

Araştırmada ortaokul 5., 6. ve 7. sınıf öğrencilerinin, seçmeli derslere giren öğretmenlerin ve okul yöneticilerinin seçmeli ders uygulamasına ilişkin görüşlerini belirlemeye yönelik, araştırmacı tarafından geliştirilen anketler kullanılmıştır. Anket bireyin birden çok özelliği hakkında çeşitli madde türleriyle bilgi toplamak amacıyla kullanılan bir ölçüde yapılandırılmış yazılı görüşme tekniği ve/veya aracıdır (Erkuş, 2013, s:161). Anketin geliştirilmesi aşamasında geniş bir alanyazın taraması ve araştırmacı tarafından okullarda informal gözlem yapılmıştır. Türkiye' de seçmeli derslerle ilgili önceki uygulamalar, seçmeli dersler 6284 sayılı kanun ile yeni biçimiyle uygulamaya konulduktan sonra sivil toplum kuruluşlarının (ERG, Eğitim Bir Sen, TEDMEM vb.) ve MEB'in ilgili birimlerinin konuyla ilgili yaptığı araştırmalar incelenmiştir. Ayrıca seçmeli dersler uygulaması ile ilgili MEB yasal

metinlerin tümü taranmış, Taş (2004) ve EARGED (2008) tarafından yapılmış araştırmalardan faydalanılmış ve araştırmacının okullarda yaptığı informal gözlemlerden de yararlanılarak geniş bir madde havuzu oluşturulmuştur. Oluşturulan bu madde havuzunda, seçmeli derslerin seçim aşamasından başlayarak seçmeli derslerin uygulanması, işlenmesi ve değerlendirilmesine kadar bütün sürece yönelik maddelere yer verilmiştir. Maddeler daha sonra seçmeli derslerle ilgili genel görüşler, seçmeli derslerin okullarda uygulanmasına yönelik görüşler ve seçmeli derslerin amaçları, konu alanı (içerik), öğrenme öğretme ve değerlendirme durumlarına yönelik görüşler olmak üzere üç alt boyuta ayrılmıştır. Maddeler, yönetici, öğretmen ve öğrenci anketlerine göre ayrılarak, her bölüm kendi içinde bütünlük sağlayacak şekilde aşamalı olarak ankette yer almıştır.

Anketlerin giriş sayfasında araştırmacıyı tanıtan kısa bilgi, araştırmanın amacı, araçta istenen kişisel bilgilerin sadece araştırma amacıyla kullanılacağını, üçüncü kişilerle paylaşılmayacağını ve katılımcıların verecekleri içten ve doğru yanıtların araştırma için büyük önem taşıdığını belirten giriş metni verilmiştir. Geliştirilen anketler üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde kişisel bilgilere, ikinci bölümde seçmeli derslerle ilgili bilgilere, üçüncü bölümde ise seçmeli dersler uygulamasının tüm boyutlarını kapsayan maddelere yer verilmiştir. Ankette, okullarda seçmeli ders uygulamasında, anket maddelerinin sınırlı kaldığı konuları, öğretmen, öğrenci ve yöneticilerin yaşantılarındaki olası farklı durumları ve katılımcıların uygulamaya dönük önerilerini tespit edebilmek için iki açık uçlu soruya da yer verilmiştir.

Anketin kapsam geçerliğinin tespiti, başka bir deyişle yer alan maddelerin çalışmanın konusu ve amacına uygunluğu ile ölçülebilir olup olmadığının belirlenmesi için 2 program geliştirme uzmanı, 3 ölçme değerlendirme uzmanı ve 1 çocuk gelişim uzmanı olmak üzere toplam 6 kişinin görüşlerine sunulmuştur. Uzmanlardan gelen görüşler doğrultusunda ölçekteki eksiklikler giderilmiş, bazı maddelerin ifadeleri değiştirilerek sadeleştirilmiştir. Uzman görüşleri doğrultusunda maddelerde gerekli düzenlemeler yapılmış ve öğretmen anketinde 37, öğrenci anketinde 23 ve yönetici anketinde 21 maddenin yer almasına karar verilmiştir (Ek-1, Ek-2, Ek-3).

Geliştirilen anketin araştırmanın amacına uygunluğunu ve maddelerin anlaşılabilirliğini test etmek, uygulamanın süresi hakkında fikir sahibi olmak, karşılaşılabilecek sorunları önceden belirleyebilmek ve giderebilmek amacıyla 30 öğrenci, 5 öğretmen ve 1 yönetici ile özel bir okulda pilot uygulama gerçekleştirilmiştir. Bu uygulamada öğrenci anketinde bazı maddelerin anlaşılabilirliği ile

ilgili sorun yaşanmış ve sorun yaşanan bu maddelerde düzeltilmeler yapılarak ankete son şekli verilmiştir. Özel okul ile devlet okulları arasındaki öğrenci profili ve sosyo-ekonomik durum gibi değişkenlerin farklı olabileceği göz önüne alınırsa anketin özel bir okulda pilotlanması araştırmanın sınırlılıklarından biri olarak değerlendirilebilir.

2.4. Veriler ve Toplanması

Araştırma için gerekli veriler Ankara İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden alınan veri araçlarının uygulanmasına ilişkin "araştırma izni" (Ek-4) ile araştırma kapsamındaki okullar ziyaret edilerek ve okul yönetiminden izin alınarak toplanmıştır. Elektronik posta aracılığıyla ulaşılan yöneticilere araştırma izni ve anket birlikte gönderilmiştir.

Anket uygulaması 05.01.2015-23.02.2015 tarihleri arasında yapılmıştır. Araştırmacı gerekli sayıda çoğaltılmış veri toplama araçlarıyla birlikte okullara giderek, okul yönetiminin eşliğinde, veri toplama araçlarını uygulamanın yapılacağı ilgili okulun 5., 6. ve 7. sınıflarda seçmeli derse giren öğretmenlere dağıtmıştır. Veri toplama araçları öğretmenlere verildikten sonra, her bir öğretmene uygulamada dikkat edilmesi gereken noktalar, veri toplama araçlarının nasıl doldurulması gerektiği açıklanmıştır. Ankette uzman görüşlerinin ardından yapılan düzeltmelere rağmen 5. sınıf anketinde yer alan bazı maddelerin (Örn: Bireysel farklılıklar, seçmeli derslerin amaçları vb.) öğrenci seviyesine ağır gelebileceği düşünülerek, 5. sınıf anketleri araştırmacı tarafından uygulanmış, öğrencilerden gelen sorulara uygun açıklayıcı yanıtlar verilmiştir. Öğretmen ve yönetici anketleri ise araştırmacı tarafından uygulanmıştır. Araştırmada toplam 800 öğrenciye, 50 öğretmene ve 30 yöneticiye ulaşılmış; anketlerden 47 öğrenci, 2 öğretmen olmak üzere toplam 49 anket geri dönmemiş, 12 öğrenci anketi ise doldurulma kurallarına uygun biçimde doldurulmadığı için değerlendirilmeye alınmamıştır. Sonuç olarak toplam 819 anket değerlendirilmeye alınmıştır.

2.5. Verilerin Analizi

Anket formlarından elde edilen verilerin analizi aşamasında ilk olarak anketlerde yöneticilerin, öğretmenlerin ve öğrencilerin verdiği yanıtlara 1-5 arası puan verilmiştir. Buna göre “kesinlikle katılmıyorum” yanıtına 1 puan verilirken, “kesinlikle katılıyorum” yanıtına 5 puan verilmiştir. Bu şekilde puanlandırılmadan sonra ölçme araçları ile toplanan verilerin analizinde Statistical Package for Social Science (SPSS)-20 paket programından faydalanılmıştır. Anketin birinci bölümünde yer alan katılımcıların kişisel bilgilerinin ve ikinci bölümünde yer alan seçmeli dersler uygulaması ile ilgili maddelerin analizinde yüzde ve frekans, üçüncü bölüme ait seçmeli dersler uygulamasının tüm boyutlarını kapsayan maddelerin analizinde ise yüzde, frekans, standart sapma ve aritmetik ortalama değerleri kullanılmıştır. Seçmeli derslerle ilgili yönetici ve öğretmenlerin 19 ortak anket maddesine ilişkin görüşleri arasında anlamlı farklılık olup olmadığının belirlenmesinde öncelikle puanların normalliğe uygunluğunu incelemek amacıyla Shapiro-Wilks ($n < 50$) testi kullanılmıştır. Puanların normal dağılmadığı belirlenmiş ve karşılaştırmada ilişkisiz örneklem için t-testinin parametrik olmayan karşılığı olan Mann Whitney U testi kullanılmıştır (Büyüköztürk, 2011).

BÖLÜM III

BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde araştırmanın amaçları doğrultusunda elde edilen bulgulara ve bu bulgulara yönelik yorumlara yer verilmiştir.

3.1. Katılımcılara Ait Bilgiler

Araştırmaya katılan öğrenci, öğretmen ve yöneticilere ait bilgiler Çizelge 4, Çizelge 5 ve Çizelge 6’da verilmiştir.

Çizelge 4

Öğretmen ve Yöneticilerin Cinsiyet ve Kıdem Dağılımı

Katılımcı	Öğretmen		Yönetici		
	Sayı	%	Sayı	%	
Cinsiyet	Kadın	39	%81.3	2	%6.66
	Erkek	9	%18.7	28	%93.3
	Toplam	48	%100.00	30	%100.00
Öğretmenlik/Yöneticilik Kıdemi	1-5 yıl	6	%12.5	13	%43.33
	6-10 yıl	11	%22.9	9	%30.00
	11-15 yıl	7	%14.6	2	%6.66
	16-20 yıl	12	%25	2	%6,66
	21 ve üzeri	12	%25	4	%13.33
	Toplam	48	%100.00	30	%100.00

Çizelge 4’te seçmeli derse giren öğretmenlere ve yöneticilere ait cinsiyet ve kıdem dağılımları yer almaktadır. Öğretmen ve yöneticilerin cinsiyet dağılımı incelendiğinde; öğretmenlerin %81.3’ünün kadın, %18.7’sinin erkek, yöneticilerin ise %93.3’ünün erkek, %6.66’sının ise kadın olduğu görülmektedir. Kıdeme göre öğretmenlerin dağılımı incelendiğinde; 1–5 yıl arasında kıdeme sahip öğretmenlerin

oranı %12.5, 6–10 yıl arası %22.9, 11–15 yıl arasında kıdeme sahip öğretmenlerin oranı %14.6, 16-20 ve 21 yıl ve üzeri arasında kıdeme sahip öğretmenlerin oranı %25'tir. Kıdeme göre yöneticilerin dağılımı incelendiğinde; 1–5 yıl arasında kıdeme sahip yöneticilerin oranı %43.33, 6-10 yıl arası %30, 11-15 yıl %6.66, 16-20 yıl %6.66 ve 21 yıl ve üzeri kıdeme sahip yöneticilerin oranı ise %13.33'tür.

Çizelge 5

Öğretmen ve Yöneticilerin Branşlarına Göre Dağılımı ve Öğretmenlerin Girdikleri Seçmeli Dersler

Katılımcılar	Öğretmen		Girilen Seçmeli Ders	Yönetici	
	Sayı	%		Sayı	%
Türkçe	13	%27.1	Okuma Becerileri Yazarlık ve Yazma Becerileri Drama Yabancı Dil (İngilizce) Zekâ Oyunları	4	%13.33
Matematik	5	%10.4	Matematik Uygulamaları Zekâ Oyunları	2	%6.66
Fen Bilimleri	8	%16.6	Bilim Uygulamaları Zekâ Oyunları	6	%20.00
Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi	6	%12.5	Yabancı Dil (Arapça) Temel Dini Bilgiler Hz. Muhammed'in Hayatı Kuran-ı Kerim	4	%13.33
Beden Eğitimi	3	%6.3	Yazarlık ve Yazma Becerileri Spor ve Fiziki Etkinlikler	4	%13.33
Müzik	6	%12.5	Müzik	-	-
Sosyal Bilgiler	1	%2.1	-	3	%10.00
Yabancı Dil	5	%10.4	Yabancı Dil (İngilizce)	-	-
Teknoloji ve Tasarım	1	%2.1	Zekâ Oyunları	-	-
Sınıf	-	-	-	5	%16.66
Görsel Sanatlar	-	-	-	2	%6.66
Toplam	48	%100.00		30	%100.00

Çizelge 5'te araştırmaya katılan öğretmen ve yöneticilerin branşlarına göre dağılımı ve öğretmenlerin girdikleri seçmeli dersler yer almaktadır. Buna göre öğretmenlerin branşlarının dağılımı incelendiğinde; %27.1'lik oranla en fazla Türkçe, %2.1'lik oranla en az Sosyal Bilgiler ve Teknoloji ve Tasarım öğretmenlerinin olduğu görülmektedir. Yönetici branşlarının dağılımı incelendiğinde ise branşı Fen Bilimleri olan yöneticilerin oranının en fazla (%20.00), branşı matematik ve görsel sanatlar olan yöneticilerin oranının ise en az (%6.66) olduğu görülmektedir. Öğretmenlerin branşları ile girdikleri seçmeli dersler karşılaştırıldığında ise araştırmaya katılan öğretmenlerin çoğunlukla branşlarına uygun seçmeli derslere girdikleri görülmektedir.

Çizelge 6

Öğrencilerin Cinsiyet, Sınıf ve Anne-Baba Eğitim Durumlarına Göre Dağılımı

Katılımcı		Öğrenci	
Sayı/Yüzde		Sayı	%
Cinsiyet	Kız	368	%49.7
	Erkek	373	%50.3
	Toplam	741	%100.00
Sınıf	5	180	%24.3
	6	376	%50.75
	7	182	%24.95
	Toplam	741	%100.00
Anne Eğitim Durumu	İlkokul	167	%22.72
	Ortaokul	196	%26.66
	Lise	189	%25.71
	Üniversite	150	%20.4
	Yüksek Lisans	27	%3.7
	Doktora	6	%0.81
	Toplam	735	%100.00

Çizelge 6

Öğrencilerin Cinsiyet, Sınıf ve Anne-Baba Eğitim Durumlarına Göre Dağılımı (Devamı)

Katılımcı	Öğrenci		
	Sayı/Yüzde	Sayı	%
Baba Eğitim Durumu	İlkokul	95	%12.94
	Ortaokul	164	%22.34
	Lise	217	%29.72
	Üniversite	200	%27.24
	Yüksek Lisans	45	%6.13
	Doktora	12	%1.63
	Toplam	734	%100.00

Çizelge 6'da ortaokul 5, 6 ve 7. sınıf öğrencilerine ait kişisel bilgilerin dağılımı yer almaktadır. Buna göre, öğrencilerden %49.7'si kız, %50.3'ü erkek öğrencidir. Öğrencilerin %24.3'ü 5. sınıf, %50.75'i 6. sınıf, %24.95'i ise 7. sınıf öğrencisidir. Kayıp veriler dışarıda bırakıldığında, velilerin eğitim durumları ise anne eğitim durumunda en fazla oran %26.66 ile ortaokul, baba eğitim durumunda en fazla oran %29.72 ile liseye aittir.

3.2. Araştırma Kapsamındaki Ortaokullara Ait Bilgiler

Araştırma kapsamındaki ortaokullara ait bilgiler Çizelge 7 ve Çizelge 8'de sunulmuştur.

Çizelge 7

Ortaokullarda Fen Laboratuvarı, Spor Salonu, Bilgisayar Laboratuvarı, Resim Atölyesi ve Müzik Odası Bulunma Oranları

Öğretime Destek Kullanım Alanları	Sayı (Var)	%	Sayı (Yok)	%	Toplam	%
Fen Laboratuvarı	23	%76.66	7	%23.33	30	%100.0
Spor Salonu	11	%36.66	19	%63.33	30	%100.0
Bilg. Laboratuvarı	23	%76.66	7	%23.33	30	%100.0
Resim Atölyesi	8	%26.66	22	%73.33	30	%100.0
Müzik Odası	7	%23.33	23	%76.66	30	%100.0

Çizelge 7’de yer alan, araştırma kapsamındaki ortaokullarda, fen laboratuvarı, spor salonu, bilgisayar laboratuvarı, resim atölyesi ve müzik odası bulunma oranları incelendiğinde; bu mekânlar içinde en fazla bulunma oranı %76.66 ile fen ve bilgisayar laboratuvarına, en az bulunma oranı ise %23.33 ile müzik odasına aittir.

Çizelge 8

Okulların Koşulları Nedeniyle Açılmayan Seçmeli Derslerin Bulunma Oranları ve Açılmayan Seçmeli Derslerin Açılmama Sebeplerine İlişkin Yönetici Görüşlerinin Oranları

	Sayı	%
Okulların Koşulları Nedeniyle Açılmayan Seçmeli Ders Var.	16	%53.33
Okulların Koşulları Nedeniyle Açılmayan Seçmeli Ders Yok.	14	%46.66
Toplam	30	%100.00
<i>Koşullar</i>	Sayı	%
İlgili Branş Öğretmeninin Olmaması	12	%34.13
Okulun Fiziki Şartlarının Yetersiz Olması	12	%34.13
Okulun Öğrenci Mevcudunun Fazla Olması	2	%6.66
Okuldaki Araç-Gereç Eksikliği	9	%25.18
Toplam	35	%100.0

(Katılımcılar birden fazla seçenek işaretlemişlerdir.)

Çizelge 8’de yer alan, okulların koşulları nedeniyle açılmayan seçmeli ders bulunma oranları incelendiğinde; okulların %53.33’ünde okulların koşulları nedeniyle açılmayan seçmeli ders olduğu, seçmeli derslerin açılmama sebeplerine dair yönetici görüşlerine bakıldığında ise; en fazla oranın %34.13 ile ilgili branş öğretmenin olmaması ve okulun fiziki şartlarının yetersiz olması şeklinde ifade edilmiştir.

3.3. 5., 6., 7. Sınıf Öğrencilerinin Aldıkları Seçmeli Derslerin Eğitim-Öğretim Yıllarına Göre Dağılımına İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Araştırma kapsamında yer alan ortaokul 5.,6. ve 7. sınıf öğrencilerinin, 2014-2015, 2013-2014 ve seçmeli derslerin ilk uygulaması yapılan 2012-2013 eğitim-öğretim yıllarında aldıkları seçmeli derslerin dağılımı Çizelge 9’ da yer almaktadır.

Çizelge 9

5., 6. ve 7. Sınıf Öğrencilerinin Eğitim-Öğretim Yıllarına Göre Aldıkları Seçmeli Derslerin Dağılımı

Dersler	2012-2013 Eğitim-Öğretim Yılı			2013-2014 Eğitim-Öğretim Yılı			2014-2015 Eğitim-Öğretim Yılı			Toplam (Sayı)
	5.sınıf (Sayı)	6.sınıf (Sayı)	Toplam (Sayı)	5.sınıf (Sayı)	6.sınıf (Sayı)	Toplam (Sayı)	5.sınıf (Sayı)	6.sınıf (Sayı)	7.sınıf (Sayı)	
Kuran-ı Kerim	46	27	99	72	27	99	70	81	35	186
Hz. Muhammed'in Hayatı	10	7	34	27	7	34	17	19	8	44
Temel Dini Bilgiler	8	3	42	39	3	42	21	23	2	46
Okuma Becerileri	16	16	65	49	16	65	6	41	2	49
Yazarlık ve Yazma Becerileri	6	7	24	17	7	24	7	65	7	79
Bilim Uygulamaları	14	39	96	57	39	96	66	72	42	180
Matematik Uygulamaları	75	76	266	190	76	266	-	208	54	336
Bilişim Teknolojileri ve Yazılım	-	1	1	-	1	1	-	-	4	4
Görsel Sanatlar	11	8	35	27	8	35	33	26	12	71
Müzik	23	29	47	18	29	47	11	37	50	98
Spor ve Fiziki Etkinlikler	32	37	94	57	37	94	50	143	67	260
Drama	16	17	30	13	17	30	30	54	-	84
Zekâ Oyunları	11	16	56	40	16	56	19	72	36	127
İngilizce	77	54	259	205	54	259	87	144	10	241
Almanca	-	-	-	-	-	-	-	1	20	21
Fransızca	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
Halk Kültürü	-	-	-	-	-	-	-	1	20	21
Hukuk ve Adalet	-	1	1	-	1	1	-	1	-	1

Çizelge 9'da yer alan veriler, 5.,6. ve 7. sınıf öğrencilerinin aldıkları seçmeli derslerin dağılımı her öğrencinin üç seçmeli ders seçtiği göz önüne alınarak incelendiğinde, 2014-2015 eğitim-öğretim yılında 5. sınıflarda en fazla alınan dersin 87 öğrenci ile İngilizce dersi, ikinci en yüksek oranda alınan ders 74 öğrenci ile Matematik Uygulamaları, en az alınan ders ise 7 öğrenci ile Yazarlık ve Yazma Becerileri olduğu görülmektedir. 6. sınıflarda en fazla alınan ders 208 öğrenci ile Matematik Uygulamaları dersi, ikinci en yüksek oranda alınan ders 144 öğrenci ile İngilizce dersi, en az alınan dersin ise 1'er öğrenci ile Halk Kültürü, Hukuk ve Adalet, Almanca ve Fransızca dersleri olduğu görülmektedir. 7. sınıflarda ise en fazla alınan ders 67 öğrenci ile Spor ve Fiziki Etkinlikler dersi, ikinci en yüksek oranda alınan ders 54 öğrenci ile Matematik Uygulamaları, en az alınan ders ise 1'er öğrenci ile Fransızca ve Hukuk ve Adalet dersleridir. 2014-2015 eğitim-öğretim yılında toplamda en fazla alınan ders 336 öğrenci ile Matematik Uygulamaları, en az alınan ders ise 1'er öğrenci ile Fransızca ve Hukuk ve Adalet dersleridir.

5. ve 6. sınıf öğrencilerinin 2013-2014 eğitim-öğretim yılında aldıkları seçmeli derslerin dağılımı her öğrencinin üç seçmeli ders seçtiği göz önüne alınarak incelendiğinde, 5. sınıflarda en fazla alınan dersin 205 öğrenci ile İngilizce dersi, ikinci en yüksek oranda alınan ders 190 öğrenci ile Matematik Uygulamaları, en az alınan ders ise 13 öğrenci ile Drama dersi olduğu görülmektedir. 6. sınıflarda en fazla alınan dersin 76 öğrenci ile Matematik Uygulamaları dersi, ikinci en yüksek oranda alınan ders 54 öğrenci ile İngilizce, en az alınan ders ise 1'er öğrenci ile Bilişim Teknolojileri ve Yazılım ve Hukuk ve Adalet dersleri olduğu görülmektedir. 2013-2014 eğitim-öğretim yılında toplamda en fazla alınan ders 266 öğrenci ile Matematik Uygulamaları, en az alınan ders ise 1'er öğrenci ile Bilişim Teknolojileri ve Yazılım ve Hukuk ve Adalet dersleridir.

5. sınıf öğrencilerinin 2012-2013 eğitim-öğretim yılında aldıkları seçmeli derslerin dağılımı her öğrencinin üç seçmeli ders seçtiği göz önüne alınarak incelendiğinde, 5. sınıflarda en fazla alınan dersin 77 öğrenci ile İngilizce dersi, ikinci en yüksek oranda alınan ders 75 öğrenci ile Matematik Uygulamaları dersi, en az alınan ders ise 6 öğrenci ile Yazarlık ve Yazma Becerileri dersi olduğu görülmektedir.

Araştırmada elde edilen sonuçlar ile MEB'in 2012-2013 eğitim-öğretim yılında Türkiye genelinde açıkladığı sonuçların birbirine paralel olduğu görülmektedir. MEB'in verilerine göre 2012-2013 eğitim-öğretim yılında öğrenciler tarafından en çok seçilen dersler ve seçen öğrenci sayıları şu şekildedir: 495 bin öğrenci Matematik

Uygulamaları, 413 bin öğrenci Yabancı dil, 402 bin öğrenci Kuran-ı Kerim, 256 bin öğrenci Hazreti Muhammed'in Hayatı, Yaşayan Diller ve Lehçeler dersini ise 21 bin öğrenci seçmiştir (<http://www.memurlar.net/haber/288182/>).

Önceki yıllardan farklı olarak 10 Şubat 2015 tarihinde MEB, 2015-2016 eğitim-öğretim yılı ders kitabı ve öğretim materyalleri hazırlıkları gerekçesiyle seçmeli ders tercihlerinin 20 Şubat 2015 tarihine kadar e-okul sistemine girilmesi gerektiği açıklaması yapmıştır. Öğrenciler, uygulamanın önceki yıllarında eğitim-öğretim yılının sonunda bu işlemi gerçekleştirirken bu eğitim-öğretim yılında öğrencilerden ders seçim işlemlerini erken tamamlamaları istenmiştir. Seçim işlemleri tamamlandıktan sonra MEB (2015) Çizelge 10' da yer alan verileri kamuoyu ile paylaşmıştır.

Çizelge 10

2015-2016 Eğitim-Öğretim Yılında Ortaokul Öğrencilerinin Seçtikleri Seçmeli Derslerin Dağılımı

Sınıf	Toplam Öğrenci Sayısı	Seçmeli Dersler	Öğrenci Sayıları
5	3.365.752	1. Matematik Uygulamaları	643.749
		2. Yabancı Dil	578.024
		3. Kuran-ı Kerim	415.724
6	3.373.026	1. Matematik Uygulamaları	632.339
		2. Yabancı Dil	515.344
		3. Spor ve Fiziki Etkinlikler	444.546
7	3.250.124	1. Matematik Uygulamaları	602.326
		2. Yabancı Dil	456.188
		3. Spor ve Fiziki Etkinlikler	448.013
8	1.229.591	1. Medya Okur Yazarlığı	351.000
		2. Halk Kültürü	148.000
		3. Düşünme Eğitimi	142.841

(MEB, 2015)

Verilere göre 5., 6. ve 7. sınıf düzeyinde en fazla seçilen dersin Matematik Uygulamaları, ikinci sırada ise Yabancı Dil olduğu görülmektedir. Spor ve Fiziki Etkinlikler dersinin 6. ve 7. sınıf düzeyinde en çok seçilen üçüncü ders olduğu, 8. sınıf

düzeyinde ise 5., 6. ve 7. sınıfta tekrar eden Matematik Uygulamaları ve Yabancı Dil gibi derslerden tamamen farklılaşarak Medya Okuryazarlığı, Halk Kültürü ve Düşünme Eğitimi derslerinin seçildiği görülmektedir. 8. sınıfta öğrencilerin bir üst öğrenim düzeyinde hangi liseye gideceğini belirleyen TEOG (Temel Eğitimden Ortaöğretime Geçiş) sınavının bulunması öğrencilerin seçmeli ders seçimlerini etkileyebileceği, öğrencilerin temel derslerden uzaklaşıp ilgi alanlarına yoğunlaşabilecekleri dersleri seçmiş olabilecekleri düşünülmektedir.

Seçmeli dersleri seçen öğrenci sayıları genel olarak değerlendirildiğinde, Matematik Uygulamaları dersinin, uygulamanın başladığı yıldan bu yana en çok ilgi gören ders olduğu görülmektedir. Matematik dersinin pek çok öğrenci tarafından en zor ders olarak görülmesine rağmen, Matematik Uygulamaları dersinin en çok tercih edilen ders olarak ilk sıralarda yer alması dikkat çeken bir durumdur. Son çeyrek yüzyılda, bilginin hızla artması, teknolojinin gelişmesi ve yaşam standartlarının niteliği ile doğrudan ilişkili olan matematik eğitiminin önemi artmıştır. İçinde bulunulan bilgi çağında sosyal bir ihtiyaç olarak matematik eğitiminin de geleneksel yapısını değiştirmiş ve matematik dersinin artık aritmetik işlemler yapmaktan öte gerçek yaşam bağlamında olaylara eleştirel bakabilmek, matematiksel iletişim dilini kullanabilmek, problem çözme ve akıl yürütme becerilerini geliştirmek dersin amaçları haline gelmiştir (TTKB, 2013). Uluslararası düzeyde yapılan PISA ve TIMSS gibi sınavlar eğitim sistemlerinin mevcut durumları hakkında bilgi vermektedir. Çalışmalardan elde edilen veriler, eğitim politikacılarına, karar vericilere, bilimsel çalışma yapanlara, eğitim programı ve materyali geliştiren kişilere, öğretmenlere ve ailelere ışık tutmaktadır. Uluslararası düzeyde uygulanan matematik okuryazarlığı önemli bulunmakta ve ölçülmektedir (Akyüz ve Pala, 2010). Bunun yanı sıra Türkiye’de öğrencilerin bir üst öğrenim düzeyine geçmeleri için düzenlenen merkezi ortak seçme sınavlarında matematik başarısı belirleyici rol oynamaktadır. Matematiğin okul başarısındaki en önemli derslerden biri olduğu da göz önünde bulundurulduğunda seçmeli Matematik Uygulamaları dersinin öğrenciler tarafından çok fazla seçilmesinin olağan olduğu düşünülmektedir.

Karagözoğlu (2014) veliler boyutunda yaptığı araştırmasında, velilerin öğrencilerini yönlendirdikleri seçmeli dersleri tercih etme sebeplerine ilişkin açık uçlu soruya verdikleri yanıtları sınıflandırmıştır. Buna göre veliler, Matematik Uygulamaları dersini tercih etme sebeplerini “Öğrencinin matematik kaygı ve korkusunu yenmesi ve zorunlu Matematik dersindeki başarıyı arttırmak”, Yabancı Dil

dersini tercih etme sebeplerini ise “Yabancı Dil öğrenmeye öğrencinin istekli olması ve zorunlu Yabancı Dil dersindeki başarıyı arttırmak” şeklinde ifade etmişlerdir. Velilerin görüşlerine göre seçmeli ders uygulamasının başladığı yıldan itibaren en fazla ilgi gören Matematik Uygulamaları ve Yabancı Dil derslerinin seçilme nedenlerindeki ortak noktanın öğrencilerin zorunlu derslerdeki başarısını artırmak olduğu görülmektedir.

Matematik Uygulamaları seçmeli dersinin öğretim programı incelendiğinde, dersin genel amacının, öğrenci düzeylerine uygun matematiksel uygulamalar yapmalarını sağlamak, matematik bilgi ve becerilerini geliştirirken matematiği sevdirmek ve matematiğe karşı olumlu tutum geliştirmek olduğu ifade edilmiştir. Ayrıca öğretim programında Matematik Uygulamaları dersinin, öğrencilerin zorunlu matematik dersini destekleyerek daha ileri matematiksel problem çözme deneyimleri yaşamaları için geliştirildiği ifadesi yer almıştır (TTKB, 2013). Bu doğrultuda velilerin öğrencileri bu seçmeli derse yönlendirme amaçları ile dersin amaçlarının birbirine paralel olduğu görülmektedir. Bu noktada dikkat edilmesi gereken en önemli konu, öğretmenin bu dersi seçen öğrencilere, dersin öğretim programında da belirtildiği gibi günlük hayattan matematiğin uygulanacağı gerçek ve kurmaca problemleri, diğer bilim alanlarından matematiksel problemleri veya soyut matematiksel oyunlar ve problemlerden oluşan, öğrencilerin ağırlıklı olarak bireysel çalışma yerine grup çalışması, sınıf tartışması ve sunumlar yapabilecekleri eğitim yaşantıları sunabilmesidir.

3.4. Okullarda Açılacak Seçmeli Derslerin Belirlenmesi İle İlgili Yönetici, Öğretmen ve Öğrenci Görüşlerine İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Okullarda açılacak seçmeli derslerin belirlenmesi ile ilgili yönetici, öğretmen ve öğrenci görüşleri Çizelge 11’de sunulmuştur.

Çizelge 11

Okullarda Açılacak Seçmeli Derslerin Belirlenmesine İlişkin Öğrenci, Öğretmen ve Yönetici Görüşlerinin Dağılımı

	Öğrenci Sayı	Öğretmen Sayı	Yönetici Sayı
Okulunuzda açılacak seçmeli dersleri kim/kimler belirliyor?			
-Okul idaresi	388	3	5
-Öğretmenler kurulu	82	8	7
-Veliler	154	22	17
-Öğrenciler	289	26	19
Toplam*	913	59	48
Okulunuzda açılacak seçmeli derslerin belirlenmesinde hangi ölçütler göz önünde bulunduruluyor?			
-Öğrencilerin ilgi ve istekleri	524	42	28
-Velilerin istekleri	285	20	16
-Öğretmenlerin istekleri	163	6	8
-Okulda bu derslere girebilecek öğretmenlerin olması	316	27	15
-Okulun fiziksel olanakları	241	19	8
Toplam*	1529	114	75

(*Katılımcılar birden fazla seçenek işaretlemişlerdir bu nedenle toplam sayı katılımcı sayılarından fazladır.)

Çizelge 11’de okullarda açılacak seçmeli derslerin belirlenmesi ile ilgili yönetici, öğretmen ve öğrenci görüşlerinin dağılımı yer almaktadır. Katılımcılar iki soru içinde birden fazla seçenek işaretleyebildikleri için seçeneklerin toplamı, bu soruya yanıt veren katılımcıların toplamını geçecektir. Seçenekleri yüzde olarak vermek yanıltıcı olacağından çizelgede yalnızca yanıtlara ait sayılar verilmiştir. “Okulunuzda açılacak seçmeli dersleri kim/kimler belirliyor?” sorusu için yönetici ve öğretmenlerin yanıtları birbirine paralel olup en fazla öğrencilerin belirlediği yanıtı vermişlerdir. Öğrenciler ise en fazla “Okul İdaresi” seçeneğini işaretlemişlerdir. Bu soruyla ilgili yönetici ve öğretmen yanıtları, öğrencilerin yanıtları ile çelişmektedir. Bulgu, okullarda seçmeli dersler uygulamasının programlarda bulunma amaçlarının aksine öğrencilere demokratik bir ders seçimi ortamı sunulmadığını göstermektedir. Bulgu aynı zamanda okullarda programa ve öğrenmeye dair kararların öğrenciden bağımsız alındığı bir yönetim anlayışını işaret etmektedir.

“Okulunuzda açılacak seçmeli derslerin belirlenmesinde hangi ölçütler göz önünde bulunduruluyor?” sorusuna verilen yanıtlar incelendiğinde; yönetici, öğretmen ve öğrenci görüşleri arasında tutarlılık görülmekte ve en fazla “Öğrencilerin ilgi ve istekleri” yanıtını işaretledikleri görülmektedir.

3.5. Seçmeli Derslerin Seçimi İle İlgili Öğrenci Görüşlerine İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Seçmeli derslerin seçimi ile ilgili öğrenci görüşleri Çizelge 12’de sunulmuştur.

Çizelge 12

Seçmeli Derslerin Seçimi İle İlgili Öğrencilerin Görüşlerinin Dağılımı

Seçmeli dersleri seçerken başkalarının görüşüne başvurduğunuz mu?	Sayı	%
-Evet	559	%75.95
-Hayır	177	%24.05
Toplam	736	%100.00
Seçmeli dersleri seçerken kimlerin görüşüne başvurduğunuz?	Sayı*	
-Veli	478	
-Rehberlik Servisi	17	
-Arkadaş	136	
-Öğretmen	62	

(Katılımcılar 2. soruda birden fazla seçenek işaretlemişlerdir bu nedenle toplam sayı öğrenci sayısından fazladır.)

Çizelge 12’de öğrencilerin seçmeli derslerin seçimi ile ilgili bulgular yer almaktadır. Buna göre öğrencilerin %75.95’i seçmeli ders seçerken başkalarının görüşlerine başvurduğunu, %24.05’i ise herhangi birinin görüşüne başvurmadan seçmeli ders seçtiğini belirtmiştir. Seçmeli ders seçerken başkalarının görüşüne başvurduğunu söyleyen öğrencilere kimlerin görüşüne başvurdukları sorulduğunda, öğrenciler birden fazla seçenek işaretleyebildikleri için seçeneklerin toplamı, bu soruya yanıt veren öğrencilerin toplamını geçecektir. Seçenekleri yüzde olarak vermek yanıltıcı olacağından çizelgede yalnızca yanıtlara ait sayılar verilmiştir. Bu iki soruya verilen yanıtlar birlikte değerlendirildiğinde, öğrencilerin çoğunluğu seçmeli ders seçerken en fazla velilerinin (s=478) , ikinci sırada da arkadaşlarının (s=136) görüşlerine başvurduklarını belirtmişlerdir.

Karagözoğlu (2014) araştırmasında, öğrencilere seçmeli dersleri tercih ederken etkili olan kimseleri sormuş ve öğrenciler ders tercihlerini %34.5 oranında kendilerinin yaptıkları, %32.5 oranında anne-babalarının etkili olduğu şeklinde yanıtlamışlardır. Bu iki araştırmanın bulguları birbiriyle örtüşmemektedir. Öğrencilerin ders seçme sürecinde önemli rolü olan rehberlik servislerinin ise 17 kişi ile en az başvuru alan yer olduğu görülmektedir. Bu bulguyu destekleyici biçimde Tanhan ve Zirek'in (2013) seçmeli dersleri Psikolojik Danışma ve Rehberlik açısından değerlendirdikleri araştırmalarında da rehberlik servisinin öğrencilerin ders seçme sürecinde %2.6 oranında etkili olduğunu belirlemişlerdir.

İlköğretim düzeyinde verilecek rehberlik hizmetleri öğrencinin, ilgilerinin ve yeteneklerinin farkına varmasına, çevresine karşı olumlu tutumunu geliştirerek sürdürmesine, sağlıklı, gerçekçi ve zengin benlik tasarımı geliştirmesine ve kendine güvenmesine yardımcı olma amacına yönelik olmalıdır (Kuzgun, 2007). Öğrencilerin eğitim süreci içerisinde ilgi ve yeteneklerinin farkına varmalarında yön gösterici ve tamamlayıcı etkisini ortaya koyan rehberlik hizmetlerine, öğrencilerin ders seçimlerinde de önemli görevler düşmektedir. Bu süreçte öğrencilerin alacakları sistematik ve nitelikli rehberlik hizmetleri sayesinde öğrencilerin gelecek yaşamlarında büyük önem taşıyan ve mesleki yaşamlarının ilk adımı sayılabilecek lisedeki alan seçimine de zemin hazırlanması sağlanacaktır.

3.6. Öğrenci, Öğretmen ve Yöneticilerin Seçmeli Derslerle İlgili Görüşlerine İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Bu bölümde araştırmanın amacı doğrultusunda belirlenen araştırma sorularına yönelik bulgular ve bu bulgulara yönelik yorumlara yer verilmiştir. Öğrenci, öğretmen ve yöneticilerin anket maddelerine verdikleri yanıtlara ilişkin bulgular ve yorumlar araştırma soruları ile aynı sırada sunulacaktır.

3.6.1. Öğrenci, Öğretmen ve Yöneticilerin Seçmeli Derslerle İlgili Genel Görüşlerine İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Birinci araştırma sorusu “Öğrenci, öğretmen ve yöneticilerin seçmeli derslere ilişkin genel görüşleri nelerdir?” şeklinde belirtilmektedir. Bu amaca ilişkin öğrenci, öğretmen ve yöneticilerin anket maddelerine verdikleri yanıtların frekans, yüzde,

aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri izelge 13, izelge 14 ve izelge 15’de gösterilmektedir.

Çizelge 13

Öğrencilerin Seçmeli Derslere İlişkin Genel Görüşlerinin Dağılımı

		Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma
Maddeler		s %	s %	s %	s %	s %	\bar{X}	S
Seçmeli uygulamasını buluyorum.	ders gerekli	118 %16.1	69 %9.4	133 %18.1	176 %24.0	233 %31.8	3.49	1.85
Seçmeli uygulamasını buluyorum.	ders faydalı	90 %12.3	58 %7.9	108 %14.8	211 %28.9	259 %35.4	3.72	2.34
Seçmeli dersleri eğlenceli buluyorum.		94 %12.9	62 %8.5	140 %19.2	180 %24.7	252 %34.6	3.59	1.37
Zorunlu dersleri seçmeli derslerden daha önemli buluyorum.		90 %12.3	55 %7.5	124 %16.9	121 %16.5	341 %46.5	3.76	1.42
Seçmeli ğrencilerin farklılıklarını çıkarmaktadır.	dersler bireysel öne	97 %13.3	82 %11.2	201 %27.5	186 %25.4	159 %21.7	3.28	1.33
Seçmeli ğrencilerin yeteneklerini ortaya çıkarmaktadır.	dersler	83 %11.3	98 %13.3	158 %21.5	178 %24.2	216 %29.3	3.45	1.35
Seçmeli ğrencilerin seçimine bulunmaktadır.	dersler meslek katkıda	133 %18.0	108 %14.7	187 %25.4	156 %21.1	153 %20.8	3.11	1.37
Seçmeli ğrencilerin kültürüne bulunmaktadır.	dersler genel katkıda	83 %11.3	81 %11.0	170 %23.2	234 %31.9	165 %22.5	3.42	1.26

Öğrencilerin seçmeli derslerle ilgili genel görüşlerinin dağılımı incelendiğinde; “Zorunlu dersleri seçmeli derslerden daha önemli buluyorum.” maddesine öğrencilerin, %46.5’i kesinlikle katıldığını belirtirken, %16.9’u kararsız olduğunu belirtmiştir. Diğer taraftan öğrencilerin, %16.5’i katıldığını belirtirken, %12.3’ü

kesinlikle katılmadığını, %7.5'i ise katılmadığını belirtmiştir. Bu maddeye ilişkin olarak elde edilen aritmetik ortalamaya ($X=3.76$) göre öğrencilerin, zorunlu dersleri seçmeli derslerden daha önemli buldukları söylenebilir.

Bu madde öğrencilerin seçmeli derslerle ilgili genel görüşleri arasında en yüksek aritmetik ortalamaya sahip maddedir. Öğrencilerin zorunlu dersleri seçmeli derslerden daha önemli bulmaları, seçmeli derslerin zorunlu derslere takviye dersi gibi işlenmesinin ya da öğretmenlerin, yöneticilerin veya velilerin seçmeli derslerle ilgili görüşlerinin ve okul kültürünün bu yönde olmasının öğrencilerin seçmeli derslere karşı ilgi ve tutumlarını etkilediği şeklinde yorumlanabilir.

Temel eğitimi kademelendirme çalışmalarını izleme raporunda ERG (2014); öğrencilerin, özellikle Matematik Uygulamaları ve İngilizce seçmeli derslerinde, ilgili zorunlu dersin tekrarının yapılması ve test çözülmesi şeklinde ders işlendiğini belirttikleri bulgusuna ulaşmışlardır. Konuya başka bir açıdan bakılırsa, Alkan ve Erdem (2011), seçmeli derslerin amaçlarını bireylere yardımcı bilgi, teknik ve beceri kazandırma; farklı kültürleri öğrenme; sosyal hizmet verme; kültürel, sanatsal, sportif ve sağlık aktivitelerine katılmaya yardımcı olma; çevreye duyarlılığı ve iletişim becerilerini geliştirme şeklinde sıralamaktadır. Öğrencilerin geleneksel eğitim anlayışının aksine, ilgi ve yetenekleri doğrultusunda kişisel tercihlerini yapabildikleri, seçmeli dersleri, zorunlu derslerden daha az önemli bulma verisi, seçmeli derslerin anlayış ve felsefesinin öğrenciler tarafından yeterince anlaşılamadığı şeklinde de yorumlanabilir.

Maddeler arasında ikinci en yüksek ortalama ($X=3.72$) “Seçmeli ders uygulamasını faydalı buluyorum.” maddesine aittir. Öğrencilerin seçmeli ders uygulamasını faydalı bulmalarının sebebi, seçmeli derslerin zorunlu derslere takviye dersi gibi işlenmesi ve bu şekilde zorunlu derslere yaptıkları katkı olabilir. Özellikle özel yetenek isteyen dersleri (Spor ve Fiziki Etkinlikler, Görsel Sanatlar, Müzik vb.), istekleri ile seçen öğrencilerin bu maddeye olumlu yanıt verdikleri düşünülmektedir. Taş (2004) tarafından yapılan araştırmada; “Seçmeli dersleri yararlı buluyor musunuz?” maddesine araştırmaya katılan öğrencilerden $n=489$ 'u (%79.5) seçmeli dersleri kendileri için yararlı bulurken $n=102$ 'si (%16.6) seçmeli dersleri biraz yararlı bulup $n=24$ 'ü (%3.9) ise seçmeli dersleri yararsız bulmuşlardır. Seçmeli derslerle ilgili yapılan bu iki çalışmanın bulguları birbirine benzerlik göstermektedir.

“Seçmeli dersler öğrencilerin meslek seçimine katkıda bulunmaktadır.” maddesine öğrencilerin, %25.4’ü kararsız olduğunu belirtirken, %21.1’i katıldığını belirtmiştir. Diğer taraftan öğrencilerin, %20.8’i kesinlikle katıldığını belirtirken, %18.0’i kesinlikle katılmadığını, %14.7’si ise katılmadığını belirtmiştir. Bu maddeye ilişkin olarak kararsız öğrenciler (%25.4’ü) dışında kalan öğrencilerin, genel olarak seçmeli derslerin meslek seçimine katkıda bulunduğu katıldıkları söylenebilir. Bu madde öğrencilerin seçmeli derslerle ilgili genel görüşleri arasında en düşük aritmetik ortalamaya sahip maddedir.

Karagözoğlu’nun (2014) 5. sınıf öğrencilerine yönelik seçmeli derslerle ilgili yaptığı araştırmada; “Seçmeli dersler gelecekte seçeceğim meslekle ilgili olarak kendimi geliştirmemi sağlamaktadır.” maddesine, öğrencilerin %16.5’i “Hayır”, %28.5’i “Kısmen”, %55’i ise “Evet” yanıtını vermişlerdir. Karagözoğlu (2014) bu veriyi öğrencilerin, seçmeli dersleri, gelecekte gerçekleştirilmek istenen mesleğe yönelik olarak faydalı bulduklarını söylenebileceği fakat Piaget’e göre 12 yaş öncesi bireyler soyut düşünemedikleri için 5. sınıf öğrencilerinin meslek seçimi ile ilgili kararının ne derece uygulanabilir olduğu konusunun da tartışılabileceği şeklinde yorumlamıştır.

Çizelge 14

Öğretmenlerin Seçmeli Derslere İlişkin Genel Görüşlerinin Dağılımı

Maddeler		Kesinlikle	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle	Aritmetik	Standart
		s	s	s	s	s	\bar{X}	S
		%	%	%	%	%		
Seçmeli uygulamalarını buluyorum.	ders gerekli	7 %14.6	10 %20.8	7 %14.6	16 %33.3	8 %16.7	3.16	1.34
Seçmeli uygulamalarını buluyorum.	ders faydalı	6 %12.5	10 %20.8	7 %14.6	18 %37.5	7 %14.6	3.20	1.28
Seçmeli öğrencilerin farklılıklarını çıkarmaktadır.	dersler bireysel öne	5 %10.4	11 %22.9	14 %29.2	15 %31.3	3 %6.3	3.00	1.11
Seçmeli öğrencilerin yeteneklerini geliştirmektedir.	dersler yeteneklerini	3 %6.3	12 %25.0	11 %22.9	16 %33.3	6 %12.5	3.20	1.14

Çizelge 14

Öğretmenlerin Seçmeli Derslere İlişkin Genel Görüşlerinin Dağılımı (Devamı)

		Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma
Maddeler		s %	s %	s %	s %	s %	\bar{X}	S
Seçmeli öğrencilerin dersler meslek seçimine katkıda bulunmamaktadır.	dersler meslek katkıda bulunmamaktadır.	4 %8.3	20 %41.7	8 %16.7	13 %27.1	3 %6.3	2.81	1.12
Seçmeli öğrencilerin dersler genel kültürüne katkıda bulunmamaktadır.	dersler genel kültürüne katkıda bulunmamaktadır.	2 %4.3	11 %23.4	8 %16.7	21 %43.8	5 %10.4	3.34	1.08
Öğrenciler seçmeli derslerde eğleniyorlar.	seçmeli derslerde eğleniyorlar.	2 %4.2	8 %16.7	7 %14.6	21 %43.8	10 %20.8	3.60	1.12
Seçmeli öğrenciler derslerde devamsızlık yapıyor.	derslerde devamsızlık yapıyor.	6 %12.5	13 %27.1	2 %4.2	13 %27.1	14 %29.2	3.33	1.46
Girdiğim seçmeli ders branşına uygundur.	seçmeli ders branşına uygundur.	- -	1 %2.1	1 %2.1	19 %39.6	24 %53.3	4.46	0.66
Girdiğim seçmeli dersle ilgili hizmet içi seminere ihtiyaç duymaktayım.	seçmeli dersle ilgili hizmet içi seminere ihtiyaç duymaktayım.	9 %19.6	14 %30.4	5 %10.9	13 %28.3	5 %10.9	2.80	1.34

Öğretmenlerin seçmeli derslerle ilgili genel görüşlerinin dağılımı incelendiğinde; “Girdiğim seçmeli ders branşına uygundur.” maddesine öğretmenlerin, %53.3’ü kesinlikle katıldığını belirtirken, %39.6’sı katıldığını belirtmiştir. Diğer taraftan öğretmenlerin, %2.1’i katılmadığını belirtirken, yine %2.1’i kararsız olduğunu belirtmiştir. Bu maddeye ilişkin olarak elde edilen aritmetik ortalamaya ($X=4.46$) göre öğretmenlerin, girdikleri seçmeli derslerin branşlarına uygun olduğu söylenebilir. Bu madde öğretmenlerin seçmeli derslerle ilgili genel görüşleri arasında en yüksek aritmetik ortalamaya sahip maddedir.

Seçmeli dersler son şekli ile uygulanmaya başladığından bu yana hangi branştaki öğretmenin hangi seçmeli derse girmesi gerektiğine dair bir açıklama yapılmamıştır. Seçmeli derslerin öğretim programları incelendiğinde bazı derslerin yapısı gereği derse girecek olan öğretmenlerin branşları belirlenebilir. Çizelge 5 incelendiğinde de öğretmenlerin çoğunlukla branşlarına uygun derslere girdikleri görülmektedir. Fakat az da olsa branş ile girilen dersler arasında uyumsuzluklar görülmektedir. Örneğin

Türkçe, Teknoloji Tasarım ve Fen Bilimleri öğretmenlerinin Zekâ Oyunları dersine girmeleri gibi. Seçmeli derslere giren öğretmenlerin branşlarının uyumsuz olmasının bu derslerin verimliliğini olumsuz yönde etkileyeceği düşünülmektedir.

“Girdiğim seçmeli dersle ilgili hizmet içi seminere ihtiyaç duymaktayım.” maddesine öğretmenlerin, %30.4’ü katılmadığını belirtirken, %28.3’ü katıldığını belirtmiştir. Diğer taraftan öğretmenlerin, %19.6’sı kesinlikle katılmadığını belirtirken, %10.9’u kesinlikle katıldığını, yine %10.9’u kararsız olduğunu belirtmiştir. Bu maddeye ilişkin olarak elde edilen aritmetik ortalamaya ($X=2.80$) göre öğretmenlerin, girdikleri seçmeli dersle ilgili hizmet içi seminere ihtiyaç duymadıkları söylenebilir.

Bu madde öğretmenlerin seçmeli derslerle ilgili genel görüşleri arasında en düşük aritmetik ortalamaya sahip maddedir. Özüt (2014) seçmeli dersler ile ilgili yaptığı araştırmada da benzer bulgulara ulaşmış ve öğretmenlerin %35.2’si hizmet içi eğitime ihtiyaç duyduklarını, %64’8’i hizmet içi eğitime ihtiyaç duymadıklarını belirtmişlerdir.

Öğretmenlerin bu maddede birbirine yakın oranlarda “katılıyorum” ve “katılmıyorum” seçeneklerini işaretlemeleri girdikleri seçmeli dersler ile ilgili olabileceği düşünülmektedir. Örneğin Bilim Uygulamaları seçmeli dersine giren bir Fen öğretmeni hizmet içi eğitime ihtiyaç duymazken, Zekâ Oyunları dersine giren bir Matematik öğretmeni hizmet içi eğitime ihtiyaç duyabilmektedir. EARGED (2008) tarafından yapılan araştırmada, öğretmenlerin branş itibarıyla girmekte oldukları seçmeli derslerle ilgili hizmet içi eğitime ihtiyaç duyup duymamalarına ilişkin görüşleri incelendiğinde; öğretmenlerin %53,5’u böyle bir eğitime ihtiyaç duyduklarını, %46,5’u da hizmet içi kurslarına ihtiyaç duymadıklarını ifade etmişlerdir. Hizmeti içi eğitime ihtiyaç duyan branşların başında teknoloji ve tasarım ve sınıf öğretmenleri gelmektedir. Hizmet içi eğitim ihtiyaçlarının düşük olduğunu ifade eden branşların başında ise bilgisayar öğretmenleri gelmektedir.

Öğretmenlerin seçmeli derslerle ilgili hizmet içi eğitime ihtiyaç duymamalarına başka bir açıdan bakılacak olursa; Karacaoğlu’nun (2008) öğretmenlerin mesleki yeterlilik algılarını belirlediği araştırmasında, öğretmenlerin, öğretmende olması gereken yeterliliklerin bütününde yeterlilik algılarının yüksek olduğu ve kendilerini “çok yeterli” gördükleri, en yetersiz gördükleri bilimsel çalışmalara katılım konusunda bile kendilerini “oldukça yeterli” algıladıkları bulgularına ulaşılmıştır. Mesleki eğitim programlarının etkili olabilmesinin temelinde, öğretmenlerin mesleki

deneyimlerinden yararlanma ve karar alma süreçlerinde rol almalarının yattığı (Berman ve McLaughlin, 1978, akt: Seferoğlu, 2004) düşünüldüğünde, hizmet içi eğitimlerin etkililiği için öğretmenlerin bu konudaki görüşlerinin alınmasının önemli olduğu düşünülmektedir.

Yine aritmetik ortalaması düşük ($X=2.81$) maddelerden “Seçmeli dersler öğrencilerin meslek seçimine katkıda bulunmaktadır.” maddesine öğretmenlerin %41.7’si katılmadığını belirtirken, %27.1’i katıldığını belirtmiştir. Diğer taraftan %16.7’si kararsız olduğunu belirtirken, %8.3’ü kesinlikle katılmadığını, %6.3’ü ise kesinlikle katıldığını belirtmiştir. Bu maddeye ilişkin olarak elde edilen aritmetik ortalamaya ($X=2.81$) göre öğretmenlerin, seçmeli derslerin öğrencilerin meslek seçimine katkıda bulunmadığı görüşünde oldukları söylenebilir. Öğretmenlerin bu maddeye verdikleri yanıtlarla, öğrencilerin yanıtları arasında uyumsuzluk olduğu görülmektedir.

Meslek edinme sürecinin bir parçası olarak bireyin kendini tanıması, ilgi ve yeteneklerinin farkına varması farklı bilgi ve deneyimleri yaşantılaması gerekir. Bu sürecinin zenginleşmesi ve başarısı adına seçmeli dersler öğrenciye önemli bir kendini tanıma fırsatı sunar. Bu yönüyle zengin bir seçmeli ders yelpazesi öğrenciye kendini tanıması açısından kaçınılmaz bir zorunluluktur (Tanhan, 2013).

Seçmeli ders çizelgesi incelendiğinde yetenekli öğrencilerin derinleşebilmelerine fırsat bulabilecekleri ve ileride meslek olarak seçebilecekleri alanlarda dersler bulunduğu görülmektedir. Bu derslerin (Yazarlık ve Yazma Becerileri (TTKB, 2012), Medya Okuryazarlığı (TTKB, 2013), Hukuk ve Adalet (TTKB, 2013), Bilim Uygulamaları (TTKB, 2013) vb.) öğretim programları incelendiğinde ise öğrencilerin mesleki yönlendirilmesine ya da bu derslerle gelecekte seçeceği meslek arasındaki ilişkiyi görmesine yönelik hiçbir amaç bulunmadığı görülmüştür. Öğretim programlarında seçmeli derslerin, öğrencilerin ilgi ve yeteneklerinin farkına varması yolu ile gelecekte hangi mesleği seçeceğine karar vermesi arasındaki ilişkinin öğretim programlarında ihmal edildiği, seçmeli derslerin bu işlevinin yerine getirilemediği görülmektedir.

Çizelge 15

Yöneticilerin Seçmeli Derslere İlişkin Genel Görüşlerinin Dağılımı

	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma
Maddeler	s %	s %	s %	s %	s %	X	S
Seçmeli ders uygulamasını gerekli buluyorum.	3 %10.0	13 %43.3	2 %6.7	10 %33.3	2 %6.7	2.83	1.20
Seçmeli ders uygulamasını faydalı buluyorum.	2 %6.7	9 %30.0	5 %16.7	14 %46.7	-	3.03	1.03
Seçmeli dersler öğrencilerin bireysel farklılıklarını öne çıkarmaktadır.	4 %13.3	9 %30.0	9 %30.0	8 %26.7	-	2.70	1.02
Seçmeli dersler öğrencilerin yeteneklerini geliştirmektedir.	2 %6.7	8 %26.7	8 %26.7	12 %40.0	-	3.00	0.98
Seçmeli dersler öğrencilerin meslek seçimine katkıda bulunmaktadır.	4 %13.3	10 %33.3	7 %23.3	9 %30.0	-	2.70	1.05
Seçmeli dersler öğrencilerin genel kültürüne katkıda bulunmaktadır.	2 %6.7	7 %23.3	5 %16.7	16 %53.3	-	3.16	1.01

Yöneticilerin seçmeli derslere ilişkin genel görüşlerinin dağılımı incelendiğinde; “Seçmeli dersler öğrencilerin genel kültürüne katkıda bulunmaktadır.” maddesine yöneticilerin, %53.3’ü katıldığını, %23.3’ü katılmadığını belirtmiştir. Diğer taraftan yöneticilerin, %16.7’si kararsız olduğunu, %6.7’si ise kesinlikle katılmadığını belirtmiştir. Bu maddeye ilişkin olarak elde edilen aritmetik ortalamaya ($X=3.16$) göre yöneticilerin, seçmeli derslerin öğrencilerin genel kültürüne katkıda bulunduğuna katıldıkları söylenebilir.

“Seçmeli ders uygulamasını faydalı buluyorum.” maddesine yöneticilerin, %46.7’si katıldığını, %30.0’u katılmadığını belirtmiştir. Diğer taraftan yöneticilerin %16.7’si kararsız olduğunu, %6.7’si ise kesinlikle katılmadığını belirtmiştir. Buna göre kararsız görüşte olan yöneticiler (%16.7) dışında kalan yöneticilerin, seçmeli ders uygulamasının faydalı olduğu görüşüne katılımcıların yaklaşık yarısının katıldıkları söylenebilir.

Bu iki madde yöneticilerin seçmeli derslerle ilgili genel görüşleri arasında en yüksek aritmetik ortalamaya sahip maddedir. Seçmeli dersler uygulamasını

yöneticilerin görüşlerine göre değerlendiren Kaya (2013), seçmeli ders uygulamasının okul idarecileri tarafından olumlu olarak değerlendirilmekte olduğunu, bazı aksaklıkların giderilmesi durumunda öğrencilerin kişisel gelişimi ve toplum açısından faydalı olacağı ortak kanaatinde olduklarını belirtmiştir. Benzer şekilde İpek, Uçar ve Uçar (2013)'in ortaokul yöneticilerinin seçmeli derslere yönelik tutumlarını inceledikleri araştırmalarında; ortaokul müdürleri seçmeli derslerin gerekli olduğunu ve kısmen amacına uygun olarak yapıldığını belirtmişlerdir.

Bu araştırmada, yöneticilerin seçmeli derslerle ilgili genel görüşlerine ilişkin bulguları, seçmeli dersleri yönetici görüşlerine göre değerlendiren yukarıdaki araştırmaların bulguları ile örtüşmektedir.

“Seçmeli dersler öğrencilerin bireysel farklılıklarını öne çıkarmaktadır.” maddesine yöneticilerin, %30.0'u katılmadığını belirtirken, %30.0'u kararsız olduğunu belirtmiştir. Diğer taraftan yöneticilerin, %26.7'si katıldığını, %13.3'ü ise kesinlikle katılmadığını belirtmiştir. Bu maddeye ilişkin olarak elde edilen aritmetik ortalamaya ($X=2.70$) göre yöneticilerin, seçmeli derslerin öğrencilerin bireysel farklılıklarını öne çıkarmadığı görüşünde oldukları söylenebilir.

“Seçmeli dersler öğrencilerin meslek seçimine katkıda bulunmaktadır.” maddesine yöneticilerin, %33.3'ü katılmadığını belirtirken, %30.0'u katıldığını, %23.3'ü kararsız olduğunu, %13.3'ü ise kesinlikle katılmadığını belirtmiştir. Bu maddeye ilişkin olarak elde edilen aritmetik ortalamaya ($X=2.70$) göre yöneticilerin, seçmeli derslerin öğrencilerin meslek seçimine katkıda bulunmadığı görüşünde oldukları söylenebilir. Yöneticilerin bu maddeye verdikleri yanıtlar öğretmenlerin yanıtlarını destekler niteliktedir. Bu iki madde yöneticilerin seçmeli derslerle ilgili genel görüşleri arasında en düşük aritmetik ortalamaya sahip maddedir.

Eğitim süresinin bazı evrelerinde öğrenciler ders, sosyal ve eğitsel çalışmalar, iş, kurs ve meslek seçimi gibi durumlar için karar vermek durumundadırlar. Kendileri için çok önemli olan bu durumlarda sağlıklı karar verebilmeleri kendilerini ve yeteneklerini tanıyabilmeleri ile yakından ilişkilidir. Bu nedenle öğrencileri ve yeteneklerini ilgi alanları doğrultusunda yönlendirici ve geliştirici öğretim programlarının olmasının büyük önemi vardır (Reuchlin, 1970,248-256, akt: Kaya, 2013).

3.6.2. Öğrenci, Öğretmen ve Yöneticilerin Seçmeli Derslerin Okullarda Uygulanma Sürecine İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular ve Yorumlar

İkinci araştırma sorusu “Öğrenci, öğretmen ve yöneticilerin seçmeli derslerin okullarda uygulanma sürecine ilişkin görüşleri nelerdir?” şeklinde belirtilmektedir. Bu amaca ilişkin öğrenci, öğretmen ve yöneticilerin anket maddelerine verdikleri yanıtların frekans, yüzde, aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri Çizelge 16, Çizelge 17 ve Çizelge 18’de gösterilmektedir.

Çizelge 16

Öğrencilerin Seçmeli Derslerin Okullarda Uygulanma Sürecine İlişkin Görüşlerinin Dağılımı

Maddeler	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsız	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma
	s %	s %	s %	s %	s %	\bar{X}	S
Okulumuzda seçmeli dersler etkili bir şekilde uygulanmaktadır.	61 %8.3	65 %8.8	128 %17.4	243 %33.0	238 %32.3	3.71	1.24
Seçmeli ders seçimlerinden önce dersler öğrencilere tanıtılmaktadır.	125 %17.1	114 %15.6	131 %17.7	158 %21.6	203 %27.7	3.26	1.45
Okulumuzda açılacak seçmeli dersler velilere duyurulmaktadır.	84 %11.5	91 %12.4	106 %14.5	180 %24.6	268 %36.6	3.60	1.40
Öğrencilere ders seçimine karar vermek için yeterli süre tanındı.	97 %13.2	65 %8.8	118 %16.0	209 %28.4	245 %33.3	3.58	1.38

Öğrencilerin seçmeli derslerin okullarda uygulanma sürecine ilişkin görüşlerinin dağılımı incelendiğinde; “Okulumuzda seçmeli dersler etkili bir şekilde uygulanmaktadır.” maddesine öğrencilerin, %33.0’ü katıldığını belirtirken, %32.3’ü kesinlikle katıldığını belirtmiştir. Diğer taraftan öğrencilerin, %17.4’ü kararsız olduğunu belirtirken, %8.8’i katılmadığını, %8.3’ü ise kesinlikle katılmadığını belirtmiştir. Bu maddeye ilişkin olarak elde edilen aritmetik ortalamaya ($X=3.71$) göre öğrencilerin, okullarında seçmeli derslerin etkili bir şekilde uygulandığı görüşünde

oldukları söylenebilir. Bu madde öğrencilerin seçmeli derslerin okullarda uygulanma sürecine ilişkin görüşleri arasında en yüksek aritmetik ortalamaya sahip maddedir.

“Seçmeli ders seçimlerinden önce dersler öğrencilere tanıtılmaktadır.” maddesine öğrencilerin, %27.7’si kesinlikle katıldığını belirtirken, %21.6’sı ise katıldığını belirtmiştir. Diğer taraftan öğrencilerin, %17.7’si kararsız olduğunu belirtirken, %17.1’i kesinlikle katılmadığını, %15.6’i ise katılmadığını belirtmiştir. Bu maddeye ilişkin olarak elde edilen aritmetik ortalamaya ($X=3.26$) göre öğrencilerin, seçmeli ders seçimlerinden önce derslerin öğrencilere tanıtıldığına katıldıkları söylenebilir. Bu madde öğrencilerin seçmeli derslerin okullarda uygulanma sürecine ilişkin görüşleri arasında en düşük aritmetik ortalamaya sahip maddedir.

Öğrencilerin seçmeli derslerin okullarda uygulanma sürecine ilişkin görüşlerinin aritmetik ortalamalarının genel olarak yüksek olduğu görülmektedir. Öğrencilerin tüm maddelere katılma eğiliminde olmaları seçmeli derslerin okullarda uygulanma sürecine ilişkin, sorulan sorular kapsamında öğrencilere yansıyan boyutta bir sorun olmadığını göstergesi olarak yorumlanabilir.

Çizelge 17

Öğretmenlerin Seçmeli Derslerin Okullarda Uygulanma Sürecine İlişkin Görüşlerinin Dağılımı

Maddeler	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma
	s %	s %	s %	s %	s %	\bar{X}	S
Okulumuzda seçmeli dersler etkili bir şekilde uygulanmaktadır.	7 %15.2	8 %17.4	8 %17.4	15 %32.6	8 %17.4	3.19	1.34
Seçmeli ders seçimlerinden önce dersler öğrencilere tanıtılmaktadır.	6 %12.5	24 %50.0	1 %2.1	10 %20.8	7 %14.6	2.75	1.32
Okulumuzda açılacak seçmeli dersler velilere duyurulmaktadır.	1 %2.1	3 %6.4	- -	31 %66.0	12 %25.5	4.06	0.84

Çizelge 17

Öğretmenlerin Seçmeli Derslerin Okullarda Uygulanma Sürecine İlişkin Görüşlerinin Dağılımı (Devamı)

Maddeler	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma
	s %	s %	s %	s %	s %	\bar{X}	S
Öğrencilere sunulan seçmeli ders türü yeterlidir.	1 %2.1	11 %22.9	10 %20.8	19 %39.6	7 %14.6	3.41	1.06
Öğrenciler ilgi ve yetenekleri doğrultusunda ders seçmektedirler.	6 %12.8	13 %27.7	8 %17.0	17 %36.2	3 %6.4	2.95	1.19
Öğrencilerin ders seçiminde veliler etkili olmaktadır.	2 %4.2	7 %14.6	3 %6.3	29 %60.4	7 %14.6	3.66	1.03
Öğrenciler ders seçerken okulun rehberlik servisinden yardım almaktadırlar.	9 %19.6	18 %39.1	7 %15.2	11 %23.9	1 %2.2	2.50	1.13

Öğretmenlerin seçmeli derslerin okulda uygulanma sürecine ilişkin görüşlerinin dağılımı incelendiğinde; “Okulumuzda açılacak seçmeli dersler velilere duyurulmaktadır.” maddesine öğretmenlerin, %66.0’si katıldığını belirtirken, %25.5’i kesinlikle katıldığını belirtmiştir. Diğer taraftan öğretmenlerin, %6.4’ü katılmadığını, %2.1’i ise kesinlikle katılmadığını belirtmiştir. Bu maddeye ilişkin olarak elde edilen aritmetik ortalamaya ($X=4.06$) göre öğretmenlerin, okulda açılacak seçmeli derslerin velilere duyurulduğuna katıldıkları söylenebilir.

Bu madde öğretmenlerin seçmeli derslerin okullarda uygulanma sürecine ilişkin görüşleri arasında en yüksek aritmetik ortalamaya sahip maddedir. MEB Temel Eğitim Genel Müdürlüğü tarafından 06/02/2015 tarihinde okullara gönderilen genelge gereğince öğrencilere tercih dilekçeleri dağıtılmaları, öğrencilere ve velilere seçmeli derslerin amacı, tanıtımı ve seçimine yönelik yapılacak işlemler konusunda bilgilendirme toplantıları yapmaları istenmiştir. Öğrencilerin dilekçelerini okul müdürlüklerine istenen tarihte teslim etmeleri gerektiği belirtilmiştir (MEB, 2015).

Öğretmenlerin yüksek oranda okulda açılacak seçmeli derslerin velilere duyurulduğunu ifade etmeleri, sürecin istenilen şekilde yürüdüğünü göstermesi

bakımdan olumlu karşılanabilir. Tanhan ve Zirek (2013) seçmeli derslere ilişkin yaptıkları araştırmada şu bulgulara ulaşmışlardır: Seçmeli dersler hakkında velilerin bilgilendirildiğini ifade eden n=10 (%13.0) öğretmene karşın, bilgilendirilmediğini ifade eden n=19 (%24.7) öğretmen olmuştur. Bilgilendirmenin nasıl yapıldığı yönünde yöneltilen soruya öğretmenlerin büyük bir çoğunluğu n=38 (%49.4) görüş bildirmemişlerdir. Bununla beraber velilerin bilgilendirilmesinde n=18 (%23.4) öğretmen, sınıf rehber öğretmenleri aracılığıyla yapıldığını belirtmişlerdir. Buna karşın yapılan bilgilendirmenin yetersiz olduğunu ifade eden n=24 (%31.2) öğretmene karşın, yetersiz olduğunu bildiren n=6 (%7.8) öğretmen olmuştur. Çizelge 12’de yer alan bulguya göre öğrencilerin ders seçme sürecinde en etkili kişiler olan velilerin, seçmeli dersler hakkında derslerin isimlerinden haberdar olmalarından öte dersler hakkında yeterli düzeyde bilgilendirilmeleri zorunludur.

“Öğrenciler ders seçerken okulun rehberlik servisinden yardım almaktadırlar.” maddesine öğretmenlerin, %39.1’i katılmadığını belirtirken, %23.9’u katıldığını belirtmiştir. Diğer taraftan öğretmenlerin, %19.6’sı kesinlikle katılmadığını, %15.2’si kararsız olduğunu, %2.2’si ise kesinlikle katıldığını belirtmiştir. Bu maddeye ilişkin olarak elde edilen aritmetik ortalamaya ($X=2.50$) göre öğretmenlerin, öğrencilerin ders seçerken okulun rehberlik servisinden yardım almadıkları görüşünde oldukları söylenebilir. Bu madde öğretmenlerin seçmeli derslerin okullarda uygulanma sürecine ilişkin görüşleri arasında en düşük aritmetik ortalamaya sahip maddedir. Bu bulgu yönetici görüşleri ile örtüşmektedir.

Yine aritmetik ortalaması düşük maddelerden “Öğrenciler ilgi ve yetenekleri doğrultusunda ders seçmektedirler.” maddesine öğretmenlerin, %36.2’si katıldığını belirtirken, %27.7’si katılmadığını belirtmiştir. Diğer taraftan öğretmenlerin, %17.0’si kararsız olduğunu, %12.8’i kesinlikle katılmadığını, %6.4’ü ise kesinlikle katıldığını belirtmiştir. Buna göre kararsız görüşte olan öğretmenlerin (%17.0) dışında kalan öğretmenlerin, öğrencilerin ilgi ve yetenekleri doğrultusunda ders seçtikleri görüşünde oldukları söylenebilir.

ERG’nin (2014) seçmeli derslerle ilgili yaptığı nitel çalışmasında elde ettiği bulgulara göre; öğrencilerin ders seçiminde, akademik kaygı sonucu seçmeli dersi başka bir dersin destekçisi olarak görme fikrinin baskın olduğu görülmektedir. Özellikle öğrencilerin ders seçebildiği durumlarda, geride olduklarını düşündükleri dersleri seçmeli dersler yoluyla geliştirme isteğinin ağır bastığı ve seçmeli derslerin bu

amaçla seçildiği görülmektedir. Derslerin ilgi ya da yatkınlık sonucu seçilmesi yöntemine çok daha az rastlandığı belirtilmektedir.

Öğrencilerin dersleri ilgi ve yetenekleri doğrultusunda seçmeme/seçememe durumlarına başka bir açıdan da bakan ERG (2014), okulların seçmeli ders seçimine ilişkin izledikleri yöntemleri de araştırmış ve dikkat çeken bulgulara ulaşmıştır. Buna göre; bazı okullarda yöneticiler, form doldurulmadan önce öğrencileri bazı derslerin açılmayacağına ilişkin bilgilendirmiştir. Bazı okullarda birkaç ders zorunlu olarak tüm 5. sınıf öğrencilerine aldırılmıştır. Bazı öğrenciler ise seçtikleri derslere fazla talep olması nedeniyle, başka seçmeli derslere yönlendirildiklerini belirtmişlerdir. Bazı okullarda öğrenciler, seçmeli derslerin sınıfın çoğunluğunun seçtiği derslere göre belirlendiğini söylemektedir.

Öğretmenlerin konu ile ilgili açık uçlu yanıtlarına bakıldığında; Müzik seçmeli dersine giren Öğr7: “Her öğrenci istediği ve yetenekli olduğu seçmeli dersi seçmeli ve daha sonra değişiklik yapabilmelidir.” yanıtını vermiştir. Bu yanıt ile başka bir sorun daha gündeme gelmektedir. Öğrenciler ders seçtikten sonra hiçbir şekilde derslerini değiştirememektedirler. Öğrencilerin seçtikleri dersleri sınırlı bir süre içerisinde değiştirebilme hakkı verilmesi, seçmeli derslerin amaçlarının gerçekleşmesi açısından faydalı olabileceği düşünülmektedir.

Çizelge 18

Yöneticilerin Seçmeli Derslerin Okullarda Uygulanma Sürecine İlişkin Görüşlerinin Dağılımı

Maddeler	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma
	s %	s %	s %	s %	s %	\bar{X}	S
Okulumuzda seçmeli dersler etkili bir şekilde uygulanmaktadır.	3 %10.0	7 %23.3	- -	19 %63.3	1 %3.3	3.26	1.17
Seçmeli ders seçimlerinden önce dersler öğrencilere tanıtılmaktadır.	3 %10.0	14 %46.7	4 %13.3	3 %10.0	6 %20.0	2.83	1.34
Okulumuzda açılacak seçmeli dersler velilere duyurulmaktadır.	2 %6.7	5 %16.7	- -	15 %50.0	8 %26.7	3.73	1.22

Çizelge 18

Yöneticilerin Seçmeli Derslerin Okullarda Uygulanma Sürecine İlişkin Görüşlerinin Dağılımı (Devamı)

	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma
Maddeler	s %	s %	s %	s %	s %	\bar{X}	S
Öğrencilere sunulan seçmeli ders türü yeterlidir.	4 %13.3	3 %10.0	2 %6.7	20 %66.7	1 %3.3	3.36	1.15
Öğrenciler ilgi ve yetenekleri doğrultusunda ders seçmektedirler.	2 %6.7	7 %23.3	9 %30.0	12 40.0	- -	3.03	0.96
Öğrencilerin ders seçiminde veliler etkili olmaktadır.	2 %6.7	3 %10.0	1 %3.3	13 %43.3	11 %36.7	3.93	1.20
Öğrenciler ders seçerken okulun rehberlik servisinden yardım almaktadırlar.	7 %23.3	14 %46.7	2 %6.7	7 %23.3	- -	2.30	1.08

Yöneticilerin seçmeli derslerin okullarda uygulanma sürecine ilişkin görüşlerinin dağılımı incelendiğinde; “Öğrencilerin ders seçiminde veliler etkili olmaktadır.” maddesine yöneticilerin, %43.3’ü katıldığını belirtirken, %36.7’si kesinlikle katıldığını belirtmiştir. Diğer taraftan yöneticilerin, %10.0’u katılmadığını, %6.7’si kesinlikle katılmadığını, %3.3’ü ise kararsız olduğunu belirtmiştir. Bu maddeye ilişkin olarak elde edilen aritmetik ortalamaya ($X=3.93$) göre yöneticilerin, öğrencilerin ders seçiminde velilerin etkili olduğu görüşünde oldukları söylenebilir. Bu madde yöneticilerin seçmeli derslerin okullarda uygulanma sürecine ilişkin görüşleri arasında en yüksek aritmetik ortalamaya sahip maddedir. Çizelge 12’de yer alan ve öğrencilerin “Seçmeli ders seçerken başkalarının görüşüne başvurduunuz mu?” maddesine %75.95 oranında “Evet” yanıtı verdikleri, “Kimlerin görüşüne başvurduunuz?” maddesine ise çoğunlukla “Veli” şeklinde yanıtladıkları bulgu ile yöneticilerin görüşlerinden elde edilen bulgu örtüşmektedir.

ERG’nin (2014) yaptığı araştırmada, seçmeli derslerin seçimine ilişkin öğrencinin ve velinin izlediği yöntem ile ilgili şu bulgulara ulaşmıştır: Bir uçta tüm derslerin aile tarafından, çocuğa söz hakkı tanınmadan belirlenmesi yer alırken diğer

uçta ailenin haberi ve bilgisi olmadan derslerin öğrenci tarafından seçilmesi bulunmaktadır. Küçük bir grup dışında derslerin tamamen öğrenci tarafından seçilmesinin yaygın olmadığı görülmektedir. Ancak araştırmanın nitel boyutu, bu iki uç arasında ilginç bir yöntemin oldukça yaygın biçimde kullanıldığını göstermektedir. 2012-2013 eğitim-öğretim yılında öğrencilerden dört seçmeli ders seçmeleri beklenmiştir. Birçok öğrenci, kendilerinin bir ya da iki, aile üyelerinin de iki ya da üç ders seçtiğini belirtmiştir.

Bulgular, velilerin, öğrencilerin ders seçme sürecinde etkin rol aldıklarını ortaya koymaktadır. Bu noktada sorunun çözümü için velilerin ders seçerken hangi ölçütleri dikkate aldıklarının bilinmesi faydalı olabilir. Ortaokullarda okutulan seçmeli derslerin seçiminde velilerin göz önünde bulundurduğu ölçütleri inceleyen Aslan (2014), velilere seçmeli ders seçiminde hangi faktörleri göz önünde bulundukları sorusuna n=290 (%72,5) veli dersi verecek öğretmenin olup olmadığı, en çok seçilen ikinci faktörün ise çevrenin yapısı ve ihtiyaçları olduğunu ifade etmişlerdir. Aynı çalışmada veliler, “Seçmeli dersi alırken öğrencinizin fikrini aldınız mı?” sorusuna %7,50’i evet, %31,25’i kısmen, %61,25’i de hayır yanıtını vermişlerdir.

“Öğrenciler ders seçerken okulun rehberlik servisinden yardım almaktadırlar.” maddesine yöneticilerin, %46.7’si katılmadığını belirtirken, %23.3’ü kesinlikle katılmadığını belirtmiştir. Diğer taraftan yöneticilerin, %23.3’ü katıldığını, %6.7’si ise kararsız olduğunu belirtmiştir. Bu maddeye ilişkin olarak elde edilen aritmetik ortalamaya ($X=2.30$) göre yöneticilerin, öğrencilerin ders seçerken okulun rehberlik servisinden yardım almadıkları görüşünde oldukları söylenebilir.

Bu madde yöneticilerin seçmeli derslerin okullarda uygulanma sürecine ilişkin görüşleri arasında en düşük aritmetik ortalamaya sahip maddedir. Çizelge 12’de yer alan, öğrencilerin “Seçmeli dersleri seçerken kimlerin görüşüne başvurduunuz?” maddesine yalnızca n=17 öğrencinin “Rehberlik servisi” şeklinde yanıt verdiği görülmektedir. Yöneticilerin bu maddeye verdikleri yanıtlar ile öğrencilerin yanıtları örtüşmektedir.

Tanrıverdi ve Kardaş (2013) Van ilinde öğretmenlerin, idarecilerin ve okul psikolojik danışmanlarının, ortaokullarda seçmeli ders sürecine ilişkin görüşlerini incelediği araştırmalarında, bazı katılımcıların, öğrencilerin ve velilerin medya etkisiyle dersleri seçtiğini, bazıları mahalli baskıların bu süreçte etkili olduklarını ifade etmişlerdir.

Bulgular, öğrencilerin/velilerin seçmeli ders seçim sürecinde rehberlik boyutunun eksik kaldığını işaret etmektedir. Veli ve öğrencilere rehberlik hizmetleri sunularak gerekli farkındalık oluşturulursa, öğrencilerin/velilerin tercih yaparken göz önünde bulundurdıkları değişkenlerin amaçlara uygun olacağı düşünülmektedir.

Yöneticilerin, seçmeli derslerin okullarda uygulanma süreci ile ilgili anket maddelerine verdikleri yanıtlar ile açık uçlu yanıtları birbirini destekler niteliktedir. Araştırmaya katılan yöneticilerden Y1: *“Bazı seçmeli derslerin fazla talep görmesi ve sınıf mevcudunun artması bir sorundur. Öğrenciler ihtiyaç ve yeteneklerine göre ders seçimi yapmıyor ya da yapamıyor. Seçmeli dersler, öğrencinin haftalık ders yükünü artırdı bu da öğrenciye ağır gelmektedir.”* yanıtını vermiştir.

Yöneticinin belirttiği gibi öğrencilerin seçmeli dersleri, ilgisi ve yeteneği doğrultusunda değil de, zorunlu derslerdeki eksikliğini gidermek ya da başarısını artırmak amacıyla seçtiğinde, öğrencilere sunulan seçmeli ders yelpazesi ne kadar geniş olsa da bir ya da iki derse yığılmanın önüne geçilemediği görülmektedir. Örneğin; “Matematik Uygulamaları” seçmeli dersini Matematik dersine, “Bilim Uygulamaları” seçmeli dersini Fen Bilimleri dersine katkı olarak gören öğrenci/veli çoğunlukla bu derslere yönelmektedir. Seçmeli Matematik Uygulamaları ve Bilim Uygulamaları derslerinin öğretim programlarının vurgusu, öğrencilerin zorunlu derslerdeki yazılı notlarını artıracak bir katkıdan öte, zorunlu derslerde öğrendikleri bilgi ve becerileri günlük yaşamlarında kullanma, araştırma, sorgulama, problem çözme vb. becerilerini kazandırmak/geliştirmek, yaptıkları uygulamalarla öğrencilerde bu derslere karşı olumlu tutum geliştirmektir.

3.6.3. Öğrenci, Öğretmen ve Yöneticilerin Seçmeli Derslerin Amaçları, İçeriği, Öğrenme-Öğretme ve Değerlendirme Durumlarına İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular ve Yorumlar

Üçüncü araştırma sorusu “Öğrenci, öğretmen ve yöneticilerin seçmeli derslerin amaçları, içeriği, öğrenme-öğretme ve değerlendirme durumlarına ilişkin görüşleri nelerdir?” şeklinde belirtilmektedir. Bu amaca ilişkin öğrenci, öğretmen ve yöneticilerin anket maddelerine verdikleri yanıtların frekans, yüzde, aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri Çizelge 19, Çizelge 20 ve Çizelge 21’de gösterilmektedir.

Çizelge 19

Öğrencilerin Seçmeli Derslerin Amaçları, İçeriği, Öğrenme-Öğretme ve Değerlendirme Durumlarına İlişkin Görüşlerinin Dağılımı

Maddeler	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma
	s %	s %	s %	s %	s %	\bar{X}	S
Seçmeli dersler amaçlarına uygun olarak işlenmektedir.	57 %7.8	61 %8.3	116 %15.8	248 %33.7	251 %34.1	3.79	1.28
Seçmeli dersleri işlerken dersin başında dersin amaçlarından haberdar ediliyorum.	100 %13.7	92 %12.6	146 %20.0	221 %30.2	169 %23.1	3.35	1.34
Seçmeli ders içeriklerini güncel buluyorum.	70 %9.6	82 %11.3	224 %30.9	190 %26.2	157 %21.2	3.37	1.23
Seçmeli derslerin içerikleri ilgimi çekiyor.	83 %11.3	100 %13.6	154 %21.0	206 %28.0	188 %25.6	3.41	1.33
Seçmeli dersler zorunlu derslere takviye dersi gibi işlenmektedir.	88 %12.0	76 %10.4	163 %22.3	212 %29.0	192 %25.9	3.46	1.31
Seçmeli derslerin işlenebilmesi için okulun fiziksel olanakları (müzik odası, laboratuvar, bilgisayar laboratuvarı, vb.) yeterlidir.	162 %22.0	106 %14.4	120 %16.3	169 %23.0	179 %24.2	3.13	1.48
Seçmeli dersler ders programında verimsiz saatlere konuyor.	230 %31.3	126 %17.2	149 %20.3	105 %14.3	123 %16.8	2.67	1.46
Seçmeli dersler işlenirken farklı yöntem ve teknikler kullanılıyor.	117 %16.0	111 %15.2	181 %24.8	165 %22.6	149 %20.4	3.12	1.38
Seçmeli dersler için gerekli araç-gereç okulumuzda bulunmaktadır.	130 %17.8	71 %9.7	171 %23.4	165 %22.6	191 %26.1	3.28	1.42
Seçmeli dersler işlenirken görsel/işitsel materyal kullanılıyor.	119 %16.3	113 %15.5	193 %26.4	154 %21.1	150 %20.5	3.13	1.35
Seçmeli dersler notla değerlendirilmelidir.	277 %37.4	68 %9.3	81 %11.0	90 %12.2	216 %29.4	2.85	1.70

Öğrencilerin seçmeli derslerin amaçları, içeriği, öğrenme-öğretme ve değerlendirme durumlarına ilişkin görüşlerinin dağılımı incelendiğinde, “Seçmeli dersler amaçlarına uygun olarak işlenmektedir.” maddesine öğrencilerin, %34.1’i kesinlikle katıldığını belirtirken, %33.7’si katıldığını belirtmiştir. Diğer taraftan öğrencilerin, %15.8’i kararsız olduğunu belirtirken, %8.3’ü katılmadığını, %7.8’i ise kesinlikle katılmadığını belirtmiştir. Bu maddeye ilişkin olarak elde edilen aritmetik ortalamaya ($X=3.79$) göre öğrencilerin, seçmeli derslerin amaçlarına uygun olarak işlendiğine katıldıkları söylenebilir. Bu madde öğrencilerin, seçmeli derslerin amaçları, içeriği, öğrenme-öğretme ve değerlendirme durumlarına ilişkin görüşleri arasında en yüksek aritmetik ortalamaya sahip maddedir.

“Seçmeli dersler zorunlu derslere takviye dersi gibi işlenmektedir.” maddesine öğrencilerin, %29.0’u katıldığını belirtirken, %25.9’u kesinlikle katıldığını belirtmiştir. Diğer taraftan öğrencilerin, %22.3’ü kararsız olduğunu belirtirken, %12.0’si kesinlikle katılmadığını, %10.4’ü ise katılmadığını belirtmiştir. Bu maddeye ilişkin olarak elde edilen aritmetik ortalamaya ($X=3.46$) göre öğrencilerin, seçmeli derslerin zorunlu derslere takviye dersi gibi işlendiğine katıldıkları söylenebilir.

Bu maddeye ilişkin öğrencilerin açık uçlu yanıtlarına bakıldığında; Ö193: “Seçmeli derslerde ek olarak oyun oynuyoruz ve ders tekrar ediyoruz. Zamanımız kısıtlı olmuyor. Öğretmenlerimiz bize seçmeli dersi sevdiriyor.” şeklinde ifade etmiştir. Yine benzer şekilde, Ö492: “Seçmeli dersler çocukların derslerine katkıda bulunmak için var çünkü bazı çocukların dersleri çok kötü olabilir.” şeklinde yanıtlamıştır. Ö519: “Seçmeli dersler zorunlu derslere katkı sağlıyor.” yanıtını vermiştir. Ö663: “Test çözmek yerine anlamadığımız konuları tekrar etmemiz daha doğru olur” şeklinde durumu ifade etmiştir. Yanıtlar yukarıdaki bulguyu destekler niteliktedir ve öğrencilerin seçmeli derslerle ilgili deneyimleri hedeften ne kadar uzaklaştığının bir göstergesi olarak yorumlanabilir.

Yukarıdaki iki maddede öğrenci yanıtları çelişmektedir. Öğrencilerin hem seçmeli derslerin amaçlarına uygun işlendiğine katılma eğiliminde olmaları hem de seçmeli derslerin zorunlu derslere takviye dersi gibi işlediklerini söylemeleri, seçmeli derslerin amaçlarının ve anlayışının öğrenciler tarafından anlaşılmadığına işaret etmektedir. Ayrıca bu çelişki seçmeli derslere ilişkin öğrencilerin genel görüşlerinde yer alan “Zorunlu dersleri seçmeli derslerden daha önemli buluyorum.” ($X=3.76$) maddesine ilişkin katılma oranını da açıklamaktadır.

“Seçmeli derslerin işlenebilmesi için okulun fiziksel olanakları (müzik odası, laboratuvar, bilgisayar laboratuvarı, vb.) yeterlidir.” maddesine öğrencilerin, %24.2’si kesinlikle katıldığını belirtirken, %23.0’ü katıldığını belirtmiştir. Diğer taraftan öğrencilerin, %22.0’si kesinlikle katılmadığını belirtirken, %16.3’ü, kararsız olduğunu, %14.4’ü ise katılmadığını belirtmiştir. Bu maddeye ilişkin olarak elde edilen aritmetik ortalamaya ($X=3.13$) göre öğrencilerin, seçmeli derslerin işlenebilmesi için okulun fiziksel olanakları yeterli olduğu görüşünde oldukları söylenebilir. Katıma eğiliminin yüksekliğine rağmen öğrencilerin açık uçlu yanıtlarında ise; Ö93: “*Drama dersi için bir sahne yaptırılıp içine malzeme (kitap, kostüm, eşya vb.) konulabilir.*” şeklinde ifade etmiştir. Benzer şekilde Ö363: “*Mesela Drama seçmeli dersindeki öğrenciler gerçekten tiyatro yapsınlar. Spor salonu daha verimli ve emek verilmiş bir biçimde hazırlanmasını arzuluyorum*” yanıtını vermiştir. Ö710: “*Spor salonumuz yok. Kışları soğukta üşüyoruz. Zaten mezun olacağız bize spor salonu yetişmez. Diğer çocuklara yapılsın lütfen.*” şeklinde isteklerini dile getirmişlerdir.

Eğitim-Bir-Sen (2013) araştırmasında, okul dönüşümleri sürecinde derslik gereksiniminin karşılanması için okullarda tüm fiziki imkânların kullanıldığını; sınıf öğretmenlerinin norm fazlası olmaması ve seçmeli derslerin işlenebilmesi için önceden derslik olarak kullanılmayan yerlerin (koridor, kantin, depo, müdür ve müdür yardımcısı odası vb.) dersliğe çevrildiğini bulgulamaktadır. Okulların spor salonu, resim ve müzik odası, fen-bilgisayar laboratuvarı gibi fiziki imkânların yetersiz olması, bu alanlarla ilgili derslerde eğitim-öğretim faaliyetlerinin yeterli seviyede gerçekleşmesine engel teşkil edeceği düşünülmektedir.

“Seçmeli dersler ders programında verimsiz saatlere konuyor.” maddesine öğrencilerin, %31.3’ü kesinlikle katılmadığını belirtirken, %20.3’ü kararsız olduğunu belirtmiştir. Diğer taraftan öğrencilerin, %17.2’si katılmadığını belirtirken, %16.8’i kesinlikle katıldığını, %14.3’ü ise katıldığını belirtmiştir. Bu maddeye ilişkin olarak elde edilen aritmetik ortalamaya ($X=2.67$) göre öğrencilerin, seçmeli derslerin ders programında verimsiz saatlere konulduğuna katılmadıkları söylenebilir. Bu madde öğrencilerin, seçmeli derslerin amaçları, içeriği, öğrenme-öğretme ve değerlendirme durumlarına ilişkin görüşleri arasında en düşük aritmetik ortalamaya sahip maddedir.

ERG (2014), okul saatlerinde yapılan değişikliklerle diğer bulguları ilişkilendirmiş ve öğrencilerin derslere odaklanma, dersleri takip etme ve kavrama, ödevleri zamanında ve eksiksiz yapmaya ilişkin yaşadıkları sorunlar, yaşadıklarını ve

öğrendiklerini unutmaya daha eğilimli olduklarını düşündükleri bunun ise okula giriş saatlerinin erkene çekilmiş ve okuldan çıkış saatlerinin geç saatlere ertelenmiş olması ile ilişkili olabileceğini ifade etmiştir. Bu bulguyu nitel araştırma ile de desteklemiş ve saatlerinin artmış olması ile birlikte öğrencilerin sabahları çok erken kalkmak zorunda kaldıklarını ve bu nedenle kahvaltı yapamadıklarını, ayrıca teneffüslerin çok kısaldığı gibi bulgulara ulaşmışlardır.

“Seçmeli dersler notla değerlendirilmelidir.” maddesine öğrencilerin, %37.4’ü kesinlikle katılmadığını belirtirken, %29.4’ü kesinlikle katıldığını belirtmiştir. Diğer taraftan öğrencilerin, %12.2’si katıldığını belirtirken, %11.0’i kararsız olduğunu, %9.3’ü ise katılmadığını belirtmiştir. Bu maddeye ilişkin olarak elde edilen aritmetik ortalamaya ($X=2.85$) göre öğrencilerin, seçmeli dersler notla değerlendirilmemesi görüşünde oldukları söylenebilir.

2012-2013 ve 2013-2014 eğitim öğretim yıllarında seçmeli dersler puanla değerlendirilmemiştir. Ancak öğrencilerin hangi seçmeli dersi aldıkları karne ve diğer kayıtlarda belirtilmiştir. Temel Eğitim Genel Müdürlüğü’nün İl Milli Eğitim Müdürlüklerine 19.09.2014 tarihinde gönderdiği yönetmeliğe göre seçmeli derslerin puanla değerlendirilmesi konusu aşağıdaki şekilde yeniden ele alınmıştır:

“Öğrencilere, her dönemde seçmeli dersler dâhil bütün derslerden en fazla beş defa olmak üzere ders etkinliklerine katılım puanı verilir.” ve “İlkokul 4. Sınıf ve ortaokul imamhatip ortaokullarında Rehberlik ve Sosyal etkinlikler dışındaki tüm derslerden (seçmeli dersler dâhil) öğrencilerin sınava tabi tutulması ve puanla değerlendirme yapılması gerekmektedir.” Milli Eğitim Bakanlığı tarafından bu değişikliğin gerekçesine dair bir açıklama yapılmamıştır. Öğrencilerin seçmeli derslerin notla değerlendirilmesi ile ilgili görüşleri incelendiğinde, genel olarak seçmeli derslerin notla değerlendirilmesini istemedikleri sonucuna varılabilir.

Çizelge 20

Öğretmenlerin Seçmeli Derslerin Amaçları, İçeriği, Öğrenme-Öğretme ve Değerlendirme Durumları İlişkin Görüşlerinin Dağılımı

Maddeler	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma
	s %	s %	s %	s %	s %	\bar{X}	S
Girdiğim seçmeli dersin öğretim programını yeterli buluyorum.	5 %10.6	11 %23.4	9 %19.1	17 %36.2	5 %10.6	3.12	1.20
Seçmeli dersler amaçlarına uygun olarak işlenmektedir.	4 %8.5	11 %23.4	9 %19.1	16 %34.0	7 %14.9	3.23	1.21
Seçmeli dersler zorunlu derslere takviye dersi gibi işlenmektedir.	2 %4.3	11 %23.4	6 %12.8	22 %46.8	6 %12.8	3.40	1.11
Seçmeli derslerin amaçlarına derslerin öğretim programında yer verilmiştir.	1 %2.2	9 %19.6	9 %19.6	23 %50.0	4 %8.7	3.43	0.98
Girdiğim seçmeli dersin öğretim programında yer alan kazanımları açık ve anlaşılır buluyorum.	2 %4.7	9 %20.9	8 %18.6	20 %46.5	4 %9.3	3.34	1.06
Girdiğim seçmeli dersin öğretim materyalini/kitabını yeterli buluyorum.	8 %18.6	18 %41.9	4 %9.3	10 %20.8	3 %6.3	2.58	1.23
Seçmeli derslerin içerikleri günceldir.	2 %4.5	13 %29.5	11 %25.0	16 %36.4	2 %4.5	3.06	1.02
Girdiğim seçmeli dersin içeriğine uygun kaynak bulmakta zorluk çekiyorum.	7 %15.2	14 %30.4	2 %4.3	15 %32.6	8 %17.4	3.06	1.40
Bazı seçmeli derslerin içerikleri zorunlu derslere paralel olarak hazırlanmıştır.	4 %8.7	9 %19.6	8 %17.4	22 %47.8	3 %6.5	3.23	1.11
Bazı seçmeli derslerin içerikleri zorunlu derslerin içerikleri ile örtüşmektedir.	3 %6.4	6 %12.8	7 %14.9	27 %57.4	4 %8.5	3.48	1.03
Seçmeli ders öncesi hazırlıklarım uzun sürüyor.	6 %12.8	23 %48.9	4 %8.5	12 %25.5	2 %4.3	2.59	1.13
Seçmeli dersleri işlerken farklı yöntem ve tekniklerden faydalanıyorum.	2 %4.4	6 %13.3	3 %6.7	25 %55.6	9 %20.0	3.73	1.07
Seçmeli derslerin etkili işlenebilmesi için sınıf mevcutları azaltılmalıdır.	3 %6.4	5 %10.6	2 %4.3	15 %31.9	22 %46.8	4.02	1.24

Çizelge 20

Öğretmenlerin Seçmeli Derslerin Amaçları, İçeriği, Öğrenme-Öğretme ve Değerlendirme Durumları İlişkin Görüşlerinin Dağılımı (Devamı)

Maddeler	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma
	s %	s %	s %	s %	s %	\bar{X}	S
Seçmeli derslerin işlenebilmesi için okulun fiziksel olanakları (müzik odası, laboratuvar, bilgisayar laboratuvarı, vb.) yeterlidir.	8 %16.7	14 %29.2	3 %6.3	14 %29.2	9 %18.8	3.04	1.42
Seçmeli dersler için gerekli araç-gereç okulumuzda bulunmaktadır.	8 %16.7	17 %35.4	7 %14.6	13 %27.1	3 %6.3	2.70	1.21
Seçmeli derslerin işlendiği mekânlar etkili bir şekilde kullanılmaktadır.	6 %12.5	15 %31.3	10 %20.8	14 %29.2	3 %6.3	2.85	1.16
Seçmeli dersleri işlerken görsel/işitsel materyal kullanıyorum.	1 %2.2	9 %19.6	4 %8.7	23 %50.0	9 %19.6	3.65	1.07
Girdiğim seçmeli derste farklı ölçme-değerlendirme yöntemleri kullanıyorum.	1 %2.2	10 %22.2	5 %11.1	25 %55.6	4 %8.9	3.46	1.01
Seçmeli derslerde öğrencilerin başarısı not ile değerlendirilmelidir.	10 %21.3	12 %25.5	4 %8.5	7 %14.9	14 %29.8	3.06	1.57
Seçmeli derslerin not ile değerlendirilmeye başlamasıyla öğrenciler bu dersleri daha ciddiye aldılar.	7 %14.6	8 %16.7	2 %4.2	18 %37.5	13 %27.1	3.45	1.42

Öğretmenlerin seçmeli derslerin amaçları, içeriği, öğrenme-öğretme ve değerlendirme durumlarına ilişkin görüşlerinin dağılımı incelendiğinde; “Seçmeli derslerin etkili işlenebilmesi için sınıf mevcutları azaltılmalıdır.” maddesine öğretmenlerin, %46.8’i kesinlikle katıldığını belirtirken, %31.9’u katıldığını belirtmiştir. Diğer taraftan öğretmenlerin, %10.6’sı katılmadığını, %6.4’ü kesinlikle katılmadığını, %4.3’ü ise kararsız olduğunu belirtmiştir. Bu maddeye ilişkin olarak elde edilen aritmetik ortalamaya ($X=4.02$) göre öğretmenlerin, seçmeli derslerin etkili işlenebilmesi için sınıf mevcutları azaltılmalı görüşünde oldukları söylenebilir.

Bu madde öğretmenlerin, seçmeli derslerin amaçları, içeriği, öğrenme-öğretme ve değerlendirme durumlarına ilişkin görüşleri arasında en yüksek aritmetik ortalamaya sahip maddedir. Sınıf mevcutları ile ilgili görüşünü bir Türkçe öğretmeni açık uçlu maddeye; Öğr31: “Öğrenci sayısı derslere uygun olarak ayarlanmalı. Örneğin: 30 kişi ile sınıf ortamında drama dersi amaçlarına uygun işlenemez.” şeklinde ifade etmiştir. Matematik öğretmeni Öğr36: “Seçmeli derslerde matematiğe talep fazla olduğundan sınıf mevcutları çok fazla. Yapmak istediğim etkinlikleri bu yüzden yapamıyorum.” ifadesi ile görüşünü açıklamıştır. Benzer şekilde Fen Bilimleri öğretmeni Öğr18: “Öğrenci sayıları 15 kişiyi aşmayacak şekilde olursa çok daha etkili ve yararlı olacağına inanıyorum.” şeklinde görüş beyan etmiştir. Sınıf mevcutlarının fazla olması seçmeli derslerin işlevlerini yerine getirebilmeleri bakımından, öğretmenlerin karşısına çıkan en önemli sorunlardan biri olarak görülmektedir.

“Girdiğim seçmeli dersin öğretim materyalini/kitabını yeterli buluyorum.” maddesine öğretmenlerin, %41.9’u katılmadığını belirtirken, %20.8’i katıldığını belirtmiştir. Diğer taraftan öğretmenlerin, %18.6’sı kesinlikle katılmadığını, %9.3’ü kararsız olduğunu, %6.3’ü ise kesinlikle katıldığını belirtmiştir. Bu maddeye ilişkin olarak elde edilen aritmetik ortalamaya ($X=2.58$) göre öğretmenlerin, girdikleri seçmeli dersin öğretim materyalinin/kitabının yeterli olmadığı görüşünde oldukları söylenebilir. Bu madde öğretmenlerin, seçmeli derslerin amaçları, içeriği, öğrenme-öğretme ve değerlendirme durumlarına ilişkin görüşleri arasında en düşük aritmetik ortalamaya sahip maddedir.

Seçmeli derslerin işlevselliğini öğretmen görüşlerine göre değerlendiren Yayla ve Kozikoğlu (2013), seçmeli ders uygulamasında öğretmenlerin en çok karşılaştığı ve eleştirdiği sorunların başında kitap ve materyal eksikliği, programın olmayışı, kalabalık sınıflar ve öğrencilerin ders yükünün fazla olması olarak belirlemişlerdir.

TTKB (2012) tarafından seçmeli derslerin uygulamaya koyulduğu 2012-2013 eğitim-öğretim yılında öğretmenler için Bilim Uygulamaları-5 başlığı altında öğretim materyali yayımlanmıştır. Öğretim materyalinin amacı ise; “Bilim uygulamaları dersinin kapsamına yönelik olarak hazırlanan etkinlikler, öncelikle öğretmenlere yol göstermek ve ilgili kazanımları gerçekleştirmek için uygulayarak öğrenmeyi sağlamak amacıyla hazırlanmıştır.” şeklinde ifade edilmiştir. Eke (2013), Bilim Uygulamaları dersi öğretim programı doğrultusunda hazırlanan öğretim materyalini incelemiş ve içeriğin, 5.sınıf Fen ve Teknoloji dersi içeriği ile paralellik gösterdiğini belirlemiştir. Aynı zamanda öğretim materyalinin öğrencilerin düzeylerine uygun hazırlandığını,

deneylerin basit araç-gereçler ile yapılabiliyor olduğunu ve öğrenciler için ek bir maliyet oluşturmadığını, deneylerin yapılabilmesi için özel laboratuvar koşulları gerekmediğini belirtmiştir.

Fakat 2012-2013 eğitim-öğretim yılında hazırlanan öğretim materyalinin devamı gelmemiş ve 2013-2014 eğitim-öğretim yılında 6. sınıf ve 2014-2015 eğitim-öğretim yılında 7. sınıfta Bilim Uygulamaları dersleri veren öğretmenler, yalnızca öğretim programında yer alan kazanımlar ile baş başa bırakılmıştır. Özellikle uygulama derslerinde okul fiziki şartlarının yetersizliği ve araç-gereç bulunmaması gibi önemli sorunlar, öğrencilerin sınıf ortamlarında basit araç-gereçler kullanarak gerçekleştirdikleri etkinliklerin yer aldığı öğretim materyallerinin hazırlanmasının öğretmenlere rehber olması ve uygulamalar arasındaki farklılıkları kaldırması açısından faydalı olacağı düşünülmektedir.

“Seçmeli dersler amaçlarına uygun olarak işlenmektedir.” maddesine öğretmenlerin, %34.0’ü katıldığını belirtirken, %23.4’ü katılmadığını belirtmiştir. Diğer taraftan öğretmenlerin, %19.1’i kararsız olduğunu, %14.9’u kesinlikle katıldığını, %8.5’i ise kesinlikle katılmadığını belirtmiştir. Bu maddeye ilişkin olarak elde edilen aritmetik ortalamaya ($X=3.23$) göre öğretmenlerin, seçmeli derslerin amaçlarına uygun olarak işlendiği görüşünde oldukları söylenebilir.

“Seçmeli dersler zorunlu derslere takviye dersi gibi işlenmektedir.” maddesine öğretmenlerin, %46.8’i katıldığını belirtirken, %23.4’ü katılmadığını belirtmiştir. Diğer taraftan öğretmenlerin, %12.8’i kararsız olduğunu, %12.8’i kesinlikle katıldığını, %4.3’ü ise kesinlikle katılmadığını belirtmiştir. Bu maddeye ilişkin olarak elde edilen aritmetik ortalamaya ($X=3.40$) göre öğretmenlerin, seçmeli derslerin zorunlu derslere takviye dersi gibi işlendiği görüşünde oldukları söylenebilir.

Öğretmenlerin bu iki maddeye verdikleri yanıtlar karşılaştırıldığında öğrencilerin yanıtlarına benzer bir çelişki göze çarpmaktadır. Öğretmenlerin hem seçmeli derslerin amaçlarına uygun işlendiğine katılma eğiliminde olmaları hem de seçmeli derslerin zorunlu derslere takviye dersi gibi işlediklerini söylemeleri, seçmeli derslerin amaçlarının ve anlayışının öğretmenler tarafından anlaşılmadığı şeklinde yorumlanabilir.

TTKB’nin (2012, 2013, 2014, 2015) yayımladığı öğretim programları incelendiğinde, öğretim programlarının hiçbirinde seçmeli derslerin zorunlu derslere takviye dersi gibi işlenmesi amacının bulunmadığı görülmektedir. Öğretmenlerin yarısına yakın bir bölümünün dersleri zorunlu dersleri takviye etmek şeklinde

işlendiğini beyan etmeleri bir çelişki oluşturmaktadır. Bu durum seçmeli dersler öğretim programlarının öğretmeni yeteri kadar yönlendiremediği şeklinde yorumlanabilir.

“Seçmeli derslerin işlenebilmesi için okulun fiziksel olanakları (müzik odası, laboratuvar, bilgisayar laboratuvarı, vb.) yeterlidir.” maddesine öğretmenlerin, %29.2’si katıldığını belirtirken, %29.2’si katılmadığını belirtmiştir. Diğer taraftan öğretmenlerin, %18.8’i kesinlikle katıldığını, %16.7’si kesinlikle katılmadığını, %6.3’ü ise kararsız olduğunu belirtmiştir. Buna göre kararsız görüşte olan öğretmenlerin (%6.3) dışında kalan öğretmenlerin seçmeli derslerin işlenebilmesi için okulun fiziksel olanaklarının yeterli olduğu görüşüne yaklaşık olarak aynı oranda katılma ve katılmama eğiliminde oldukları söylenebilir.

“Seçmeli dersler için gerekli araç-gereç okulumuzda bulunmaktadır.” maddesine öğretmenlerin, %35.4’ü katılmadığını belirtirken, %27.1’i ise katıldığını belirtmiştir. Diğer taraftan yöneticilerin, %16.7’si kesinlikle katılmadığını, %6.3’ü kesinlikle katıldığını belirtmiştir. Bu maddeye ilişkin olarak elde edilen aritmetik ortalamaya ($X=2.70$) göre öğretmenlerin, seçmeli dersler için gerekli araç-gereç okullarında bulunmadığı görüşünde oldukları söylenebilir.

“Seçmeli derslerin işlendiği mekânlar etkili bir şekilde kullanılmaktadır.” maddesine öğretmenlerin, %31.3’ü katılmadığını belirtirken, %29.2’si katıldığını belirtmiştir. Diğer taraftan öğretmenlerin, %20.8’i kararsız olduğunu, %12.5’i kesinlikle katılmadığını, %6.3’ü ise kesinlikle katıldığını belirtmiştir. Bu maddeye ilişkin olarak elde edilen aritmetik ortalamaya ($X=2.85$) göre öğretmenlerin, seçmeli derslerin işlendiği mekânların etkili bir şekilde kullanılmadığı görüşünde oldukları söylenebilir.

“Seçmeli derslerde öğrencilerin başarısı not ile değerlendirilmelidir.” maddesine öğretmenlerin, %29.8’si kesinlikle katıldığını belirtirken, %25.5’i katılmadığını belirtmiştir. Diğer taraftan öğretmenlerin, %21.3’ü kesinlikle katılmadığını, %14.9’u katıldığını, %8.5’i ise kararsız olduğunu belirtmiştir. Bu maddeye ilişkin olarak elde edilen aritmetik ortalamaya ($X=3.06$) göre öğretmenlerin, seçmeli derslerde öğrencilerin başarısı not ile değerlendirilmeli görüşünde oldukları söylenebilir.

EARGED (2008) tarafından yapılan araştırmada; öğretmenlere seçmeli derslerle ilişkin yaşadıkları olumsuzlukların nedenlerini sormuş ve öğretmenlerin %10,6’sı olumsuzlukların nedeni olarak 5. sırada, “Seçmeli derslerin not ile

değerlendirilmemesi” ni gösterdiklerini ifade etmiştir. Aynı zamanda EARGED (2008), öğretmenlerin açık uçlu yanıtlarını değerlendirmiş ve öğretmenlerin seçmeli derslerde öğrencilere not verilmemesinin öğrencilerin bu derslere katılımını düşürdüğü görüşünde olduklarını belirtmiştir. Öğrencilerin seçmeli derslerde not alınmadığını bildikleri için derslere karşı ilgi ve tutumlarının olumsuz etkilendiği hatta bazı disiplin problemlerinin ortaya çıktığı da bulgular arasında yer almıştır.

“Seçmeli derslerin not ile değerlendirilmeye başlamasıyla öğrenciler bu dersleri daha ciddiye aldılar.” maddesine öğretmenlerin, %37.5’i katıldığını belirtirken, %27.1’i kesinlikle katıldığını belirtmiştir. Diğer taraftan öğretmenlerin, %16.7’si katılmadığını, %14.6’sı kesinlikle katılmadığını, %4.2’si ise kararsız olduğunu belirtmiştir. Bu maddeye ilişkin olarak elde edilen aritmetik ortalamaya ($X=3.45$) göre öğretmenlerin, seçmeli derslerin not ile değerlendirilmeye başlamasıyla öğrencilerin seçmeli dersleri daha ciddiye aldıkları görüşünde oldukları söylenebilir.

Çizelge 21

Yöneticilerin Seçmeli Derslerin Amaçları, İçeriği, Öğrenme-Öğretme ve Değerlendirme Durumları İlişkin Görüşlerinin Dağılımı

Maddeler	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma
	s %	s %	s %	s %	s %	X	S
Seçmeli dersler amaçlarına uygun olarak işlenmektedir.	3 %10.0	7 %23.3	6 %20.0	11 %36.7	3 %10.0	3.13	1.19
Seçmeli dersler zorunlu derslere takviye dersi gibi işlenmektedir.	2 %6.7	5 %16.7	1 %3.3	19 %63.3	3 %10.0	3.53	1.10
Seçmeli derslerin işlenebilmesi için okulun fiziksel olanakları (müzik odası, laboratuvar, bilgisayar laboratuvarı, vb.) yeterlidir.	6 %20.0	16 %53.3	2 %6.7	6 %20.0	- -	2.26	1.01

Çizelge 21

Yöneticilerin Seçmeli Derslerin Amaçları, İçeriği, Öğrenme-Öğretme ve Değerlendirme Durumları İlişkin Görüşlerinin Dağılımı (Devamı)

Maddeler	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma
	s %	s %	s %	s %	s %	X	S
Seçmeli derslerin işlendiği mekânlar etkili bir şekilde kullanılmaktadır.	6 %20.0	13 %43.3	- -	9 %30.0	2 %6.7	2.60	1.30
Seçmeli dersler için gerekli araç-gereç okulumuzda bulunmaktadır.	7 %23.3	13 %43.3	- -	8 %26.7	2 %6.7	2.50	1.30
Seçmeli derslerin okula maliyeti fazladır.	2 %6.7	14 %46.7	8 %26.7	6 %20.0	- -	2.60	0.89
Seçmeli derslerde öğrencilerin başarısı not ile değerlendirilmelidir.	5 %16.7	8 %26.7	- -	9 %30.0	8 %26.7	3.23	1.52
Seçmeli derslerde öğrenciler devamsızlık yapıyorlar.	2 %6.7	10 %33.3	- -	12 %40.0	6 %20.0	3.33	1.32

Yöneticilerin seçmeli derslerin amaçları, içeriği, öğrenme-öğretme ve değerlendirme durumlarına ilişkin görüşlerinin dağılımı incelendiğinde; “Seçmeli dersler zorunlu derslere takviye dersi gibi işlenmektedir.” maddesine yöneticilerin, %63.3’ü katıldığını belirtirken, %16.7’si katılmadığını, %10.0’u ise kesinlikle katıldığını belirtmiştir. Diğer taraftan yöneticilerin, %6.7’si kesinlikle katılmadığını, %3.3’ü ise kararsız olduğunu belirtmiştir. Bu maddeye ilişkin olarak elde edilen aritmetik ortalamaya ($X=3.53$) göre yöneticilerin, seçmeli derslerin zorunlu derslere takviye dersi gibi işlendiği görüşünde oldukları söylenebilir. Bu madde yöneticilerin, seçmeli derslerin amaçları, içeriği, öğrenme-öğretme ve değerlendirme durumlarına ilişkin görüşleri arasında en yüksek aritmetik ortalamaya sahip maddedir.

Yine aritmetik ortalaması yüksek maddelerden, “Seçmeli derslerde öğrenciler devamsızlık yapıyorlar.” maddesine yöneticilerin, %40.0’i katıldığını belirtirken, %20.0’si kesinlikle katıldığını belirtmiştir. Diğer taraftan yöneticilerin, %33.3’ü katılmadığını belirtirken, %6.7’si kesinlikle katılmadığını belirtmiştir. Bu maddeye ilişkin olarak elde edilen aritmetik ortalamaya ($X=3.33$) göre yöneticilerin, seçmeli derslerde öğrencilerin devamsızlık yaptıkları görüşünde oldukları söylenebilir. Bu

bulgu, öğrencilerin seçmeli derslerde devamsızlık yapmalarının nedenleri konusuna dikkat çekmektedir. Taş'ın (2004) yaptığı araştırmada öğrenci yanıtları incelendiğinde; öğrencilerin derse katılmama nedeni olarak sırasıyla derse karşı ilgisizlik, derse motive olamama ve dersi önemsememe olarak gösterilmiştir. Dersin içeriğinin güncel olmaması da gösterilen nedenler arasındadır.

Öğrencilerin seçmeli derslerde devamsızlık yapma nedenlerini öğrenci görüşmeleri ise araştırmış olan ERG (2014), öğrencilerin seçmeli derslerin zaman zaman öğretmenler kurulu toplantısı, tören, öğretmenin hasta olması, okulda temizlik olması gibi nedenlerle iptal edilebildiğini ve öğretmenlerin bu derslerde ilgisiz olabildiklerini belirtilmiştir.

Öğrencilerin anketin açık uçlu maddelere verdikleri yanıtlarda ise Ö47: *“Bence seçmeli dersler tek bir gün olursa devamsızlık artar. Geçen seneki gibi zorunlu derslerden sonra iki saat konulmalı.”* şeklinde görüşünü bildirmiştir. Bu öğrencinin görüşü yine okullarda ki farklı uygulamaları gündeme getirmektedir.

“Seçmeli derslerin işlenebilmesi için okulun fiziksel olanakları (müzik odası, laboratuvar, bilgisayar laboratuvarı, vb.) yeterlidir.” maddesine yöneticilerin, %53.3'ü katılmadığını belirtirken, %20.0'si ise kesinlikle katılmadığını belirtmiştir. Diğer taraftan yöneticilerin, %20.0'si katıldığını belirtirken, %6.7'si kararsız olduğunu belirtmiştir. Bu maddeye ilişkin olarak elde edilen aritmetik ortalamaya ($X=2.26$) göre yöneticilerin, Seçmeli derslerin işlenebilmesi için okulun fiziksel olanaklarının (müzik odası, laboratuvar, bilgisayar laboratuvarı, vb.) yeterli olmadığı görüşünde oldukları söylenebilir.

“Seçmeli dersler için gerekli araç-gereç okulumuzda bulunmaktadır.” maddesine yöneticilerin, %43.3'ü katılmadığını belirtirken, %26.7'si ise katıldığını belirtmiştir. Diğer taraftan yöneticilerin, %23.3'ü kesinlikle katılmadığını, %6.7'si kesinlikle katıldığını belirtmiştir. Bu maddeye ilişkin olarak elde edilen aritmetik ortalamaya ($X=2.50$) göre yöneticilerin, seçmeli dersler için gerekli araç-gereç okullarında bulunmadığı görüşünde oldukları söylenebilir.

Bu iki madde yöneticilerin, seçmeli derslerin amaçları, içeriği, öğrenme-öğretme ve değerlendirme durumlarına ilişkin görüşleri arasında en düşük aritmetik ortalamaya sahip maddelerdir. Bu maddelere yöneticilerin verdikleri yanıtlar, çizelge 7'deki yöneticilerden alınan veriler (araştırma kapsamındaki ortaokullarda fen laboratuvarı, spor salonu, bilgisayar laboratuvarı, resim atölyesi ve müzik odası bulunma oranları) ile birlikte değerlendirildiğinde seçmeli derslerin okullarda amaçlarına uygun bir şekilde

işlenebilmesi için yöneticilerin önündeki en büyük sıkıntılardan biri olduğu görülmektedir. Yöneticilerin konuyla ilgili açık uçlu yanıtları incelendiğinde, Y4: “Zekâ oyunları dersi için yalnızca bir satranç takımımız var ve derse giren öğretmen öğrencilere dönüşümlü olarak oynatmaktadır.” yanıtını vermiştir. Sınıf mevcutlarının 30-35 civarında olduğu düşünüldüğünde iki kişi ile oynanan klasik bir strateji oyununun öğrencilere dönüşümlü olarak oynatılmasının dersin kazanımlarını gerçekleştirmede ne kadar etkili olacağı tartışma konusudur.

Özüt’ün (2014) ilköğretim düzeyindeki seçmeli dersleri yönetici ve öğretmen görüşlerine göre değerlendirdiği araştırmada yöneticiler, seçmeli derslerle ilgili en önemli sorunun “Okuldaki araç/gereç/mekân eksikliği” olarak gördüklerini belirtmişlerdir. Seçmeli derslerle ilgili yapılan bu iki çalışmanın bulguları benzerlik göstermekte olduğu görülmektedir.

3.6.4. Öğretmen ve Yöneticilerin Seçmeli Derslere İlişkin Görüşlerinin Karşılaştırılması

Dördüncü araştırma sorusu “Öğretmenler ve yöneticilerin seçmeli derslere ilişkin görüşleri arasında anlamlı farklılık var mıdır?” şeklinde belirtilmektedir. Bu amaca ilişkin öğretmen ve yöneticilerin 19 ortak anket maddesine verdikleri yanıtlardan elde edilen puanların normal dağılıp dağılmadığı örneklem sayısı 50’den az olduğu için Shapiro Wilk testi ile belirlenmiştir. SPSS’de yapılan analiz sonucunda bulunan istatistiksel anlamlılık değerinin 0,05’den büyük olması normalliği kanıtlamaktadır (Büyüköztürk, 2011).Yapılan analiz sonuçları Çizelge 22’ de verilmiştir.

Çizelge 22

Normallik Dağılımı Sonuçları

Maddeler	Gruplar	Shapiro-Wilk		
		Statistic	df	Sig.
Okulumuzda seçmeli dersler etkili bir şekilde uygulanmaktadır.	Y	,724	30	,000
	Ö	,892	48	,000

Çizelge 22

Normallik Dağılımı Sonuçları(Devamı)

Maddeler	Gruplar	Shapiro-Wilk		
		Statistic	df	Sig.
Seçmeli dersler amaçlarına uygun olarak işlenmektedir.	Y	,900	30	,008
	Ö	,900	48	,001
Seçmeli ders uygulamasını faydalı buluyorum.	Y	,795	30	,000
	Ö	,883	48	,000
Öğrencilere sunulan seçmeli ders türü yeterlidir.	Y	,691	30	,000
	Ö	,886	48	,000
Seçmeli ders seçimlerinden önce öğrencilere dersler tanıtılmaktadır.	Y	,827	30	,000
	Ö	,814	48	,000
Okulumuzda açılacak seçmeli dersler velilere duyurulmaktadır.	Y	,788	30	,000
	Ö	,675	48	,000
Öğrenciler ilgi ve yetenekleri doğrultusunda ders seçmektedirler.	Y	,834	30	,000
	Ö	,886	48	,000
Öğrencilerin ders seçiminde veliler etkili olmaktadır.	Y	,774	30	,000
	Ö	,778	48	,000
Öğrenciler ders seçerken okulun rehberlik servisinden yardım almaktadırlar.	Y	,809	30	,000
	Ö	,872	48	,000
Seçmeli dersler öğrencilerin bireysel farklılıklarını öne çıkarmaktadır.	Y	,873	30	,002
	Ö	,909	48	,001
Seçmeli dersler öğrencilerin yeteneklerini geliştirmektedir.	Y	,833	30	,001
	Ö	,906	48	,000
Seçmeli dersler öğrencilerin meslek seçimine katkıda bulunmaktadır.	Y	,860	30	,001
	Ö	,876	48	,000
Seçmeli dersler öğrencilerin genel kültürüne katkıda bulunmaktadır.	Y	,765	30	,000
	Ö	,872	48	,000
Seçmeli dersler zorunlu derslere takviye dersi gibi işlenmektedir.	Y	,753	30	,000
	Ö	,858	48	,000
Seçmeli derslerin işlenebilmesi için okulun fiziksel olanakları (müzik odası, laboratuvar, bilgisayar laboratuvarı, vb.) yeterlidir.	Y	,796	30	,000
	Ö	,865	48	,000
Seçmeli derslerin işlendiği mekânlar etkili bir şekilde kullanılmaktadır.	Y	,828	30	,000
	Ö	,901	48	,001
Seçmeli dersler için gerekli araç-gereç okulumuzda bulunmaktadır.	Y	,824	30	,000
	Ö	,886	48	,000
Seçmeli derslerde öğrencilerin başarısı not ile değerlendirilmelidir.	Y	,833	30	,000
	Ö	,838	48	,000
Seçmeli derslerde öğrenciler devamsızlık yapıyor.	Y	,832	30	,000
	Ö	,842	48	,000

Y: Yönetici Ö: Öğretmen

Analiz sonuçları incelendiğinde, anket maddelerine ait puanların normal dağılım göstermediği görülmektedir. ($p < ,05$) Bu nedenle araştırma sorusunun analizleri için İlişkisiz Örneklem T-Testinin parametrik olmayan karşılığı olan Mann-Whitney U-Testi kullanılmıştır. Mann-Whitney U-Testi, iki ilişkisiz örneklemden elde edilen

puanların birbirinden anlamlı olarak farklılık gösterip göstermediğini test eder (Büyüköztürk, 2011). Seçmeli derslerin değerlendirilmesinde yönetici ve öğretmen görüşlerinin karşılaştırıldığı Mann Whitney U-Testi sonuçları Çizelge 23’de gösterilmiştir.

Çizelge 23

Seçmeli Derslerin Değerlendirmesine İlişkin Yönetici ve Öğretmen Görüşlerinin Karşılaştırıldığı Mann Whitney U Testi Sonuçları

Grup	N	Sıra Ort.	Sıra top.	U	P
Okulumuzda seçmeli dersler etkili bir şekilde uygulanmaktadır.					
Yönetici	30	39.80	1194.00	681.000	.792
Öğretmen	48	38.49	1809.00		
Seçmeli dersler amaçlarına uygun olarak işlenmektedir.					
Yönetici	30	37.90	1137.00	672.000	.721
Öğretmen	48	39.70	1866.00		
Seçmeli ders uygulamasını faydalı buluyorum.					
Yönetici	30	37.18	1115.50	650.500	.455
Öğretmen	48	40.95	1965.50		
Öğrencilere sunulan seçmeli ders türü yeterlidir.					
Yönetici	30	39.83	1195.00	710.000	.912
Öğretmen	48	39.29	1886.00		
Seçmeli ders seçimlerinden önce öğrencilere dersler tanıtılmaktadır.					
Yönetici	30	40.77	1223.00	682.000	.676
Öğretmen	48	38.71	1858.00		
Okulumuzda açılacak seçmeli dersler velilere duyurulmaktadır.					
Yönetici	30	36.63	1099.00	634.000	.397
Öğretmen	48	40.51	1904.00		
Öğrenciler ilgi ve yetenekleri doğrultusunda ders seçmektedirler.					
Yönetici	30	39.72	1191.50	683.500	.815
Öğretmen	48	38.54	1811.50		
Öğrencilerin ders seçiminde veliler etkili olmaktadır.					
Yönetici	30	44.27	1328.00	577.000	.107
Öğretmen	48	36.52	1753.00		
Öğrenciler ders seçerken okulun rehberlik servisinden yardım almaktadırlar.					
Yönetici	30	36.20	1086.00	621.000	.440
Öğretmen	48	40.00	1840.00		
Seçmeli dersler öğrencilerin bireysel farklılıklarını öne çıkarmaktadır.					
Yönetici	30	35.88	1076.50	611.500	.248
Öğretmen	48	41.76	2004.50		
Seçmeli dersler öğrencilerin yeteneklerini geliştirmektedir.					

Çizelge 23

Seçmeli Derslerin Değerlendirmesine İlişkin Yönetici ve Öğretmen Görüşlerinin Karşılaştırıldığı Mann Whitney U Testi Sonuçları (Devamı)

Grup	N	Sıra Ort.	Sıra top.	U	P
Yönetici	30	37.07	1112.00	647.000	.435
Öğretmen	48	41.02	1969.00		
Seçmeli dersler öğrencilerin meslek seçimine katkıda bulunmaktadır.					
Yönetici	30	38.52	1155.50	690.500	.751
Öğretmen	48	40.11	1925.50		
Seçmeli dersler öğrencilerin genel kültürüne katkıda bulunmaktadır.					
Yönetici	30	36.95	1108.50	643.500	.491
Öğretmen	48	40.31	1894.50		
Seçmeli dersler zorunlu derslere takviye dersi gibi işlenmektedir.					
Yönetici	30	40.75	1222.50	652.500	.549
Öğretmen	48	37.88	1780.50		
Seçmeli derslerin işlenebilmesi için okulun fiziksel olanakları (müzik odası, laboratuvar, bilgisayar laboratuvarı, vb.) yeterlidir.					
Yönetici	30	32.27	968.00	503.000	.020
Öğretmen	48	44.02	2113.00		
Seçmeli derslerin işlendiği mekânlar etkili bir şekilde kullanılmaktadır.					
Yönetici	30	36.45	1093.50	628.500	.328
Öğretmen	48	41.41	1987.50		
Seçmeli dersler için gerekli araç-gereç okulumuzda bulunmaktadır.					
Yönetici	30	36.95	1108.50	643.500	.412
Öğretmen	48	41.09	1972.50		
Seçmeli derslerde öğrencilerin başarıları not ile değerlendirilmelidir.					
Yönetici	30	40.12	1203.50	671.500	.719
Öğretmen	48	38.29	1799.50		
Seçmeli derslerde öğrenciler devamsızlık yapıyor.					
Yönetici	30	39.07	1172.00	707.000	.890
Öğretmen	48	39.77	1909.00		

Seçmeli derslerin değerlendirmesine ilişkin yönetici ve öğretmen görüşlerinin karşılaştırıldığı Mann Whitney U Testi sonuçları incelendiğinde, “*Seçmeli derslerin işlenebilmesi için okulun fiziksel olanakları (müzik odası, laboratuvar, bilgisayar laboratuvarı, vb.) yeterlidir.*” (U=503.00, p<.05) maddesinde yönetici ve öğretmen görüşleri arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Bu maddedeki öğretmen ve yönetici görüşleri arasındaki anlamlı farklılık okul bazında, okulların ayrı ayrı olanakları göz önüne alınarak yorumlanabilir. Yönetici anketinde yer alan, okullarda Fen Laboratuvarı, Spor Salonu, Bilgisayar Laboratuvarı, Resim Atölyesi ve Müzik Odası bulunma durumu (Var/Yok) Çizelge 7’de gösterilmiştir. Buna göre okulların

birçoğunda Fen Laboratuvarı (%76.66) ve Bilgisayar Laboratuvarı (%76.66) bulunduğu belirtilmiştir. Fakat yukarıdaki maddede bu mekânların okullarda bulunmasından çok mekânların yeterli olup olmaması görüşe sunulmuştur. Öğretmen anketinde yer alan açık uçlu maddede Ö43: “*Okulumuzda Fen Laboratuvarı var fakat kullanılmıyor. Laboratuvarın içerisinde kullanılacak araç-gereç, gerekli malzemeler yok ve alamıyoruz.*” şeklinde görüş bildirmiştir. Buradan öğretmenlerin okullardaki bu mekânlara işlevsel olarak baktıklarını fakat yöneticilerin ise yalnızca mekânların okullarda bulunma durumlarına göre görüş bildirdikleri ve aradaki anlamlı farklılığın nedeninin bu yaklaşım farkı olduğu söylenebilir.

BÖLÜM IV

4.1. SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırmanın bulguları doğrultusunda varılan sonuçlar ve bu sonuçlara dayalı olarak geliştirilen önerilere yer verilmiştir.

4.1.1. Sonuçlar

Bu bölümde verilerin analizi ile elde edilen bulguların değerlendirilmesi aşağıda sunulmuştur:

Seçmeli ders uygulaması, öğrencilerin ilgi, yetenek ve isteklerinin ön planda tutulduğu, onları çağın gerektirdiği yaşam becerilerini kazandırmayı amaçlayan güncel programlarla eğitimin bireyselleştirilmesine olanak sağlayan demokratik bir uygulamadır. Seçmeli derslerin tarihçesi incelendiğinde, bu derslerin eğitim programlarına konulması fikrinin temelinde “Yaşam Becerileri Eğitimi” ve “İlerlemecilik” gibi akımların olduğu görülmektedir (Merritt, 2008). Eğitim toplumsal değişmeyi başlatan bir süreç olarak değerlendirilirse, toplumun var olan durumunun analiz edilmesi ve toplumun ihtiyaçları gözetilerek hazırlanacak seçmeli ders çizelgeleri ve içerikleri büyük önem kazanmaktadır. Örneğin 1970’li ve 1980’li yıllarda ABD’de madde bağımlılığı ve engellenmesi, cinsel eğitim ve ergen gebeliğinin önlenmesi, ebeveynlik, ahlâk eğitimi ve toplumsal sorunlarla mücadele gibi konuları içeren çok sayıda seçmeli ders imkânı sunulmuştur. Diğer seçmeli dersler etnik çalışmalar, kariyer eğitimi, enerji, çevre gibi konuları içermektedir. Beden eğitimi, erkekler için alışveriş, kızlar için ev ekonomisi ve hatta direksiyon eğitimi gibi temel dersler dışında kalan seçmeli dersler bile okul sisteminin kaynaklarını zorlamadan programa yerleştirilebilmiştir (Cetron & Gayle, 1991; Christenbury, 1979; Kirst, 1982, akt: Merritt, 2008). Bunun yanı sıra, seçmeli derslerin uygulayıcıları olan yönetici ve öğretmenlerin de seçmeli derslerin eğitim programlarına konulma amaçlarını, felsefesini benimsemeleri uygulamanın başarısı açısından bir o kadar önemlidir. Araştırmada elde edilen verilerde, seçmeli derslerin MEB tarafından programlara konulma amaçlarının katılımcılar tarafından yeterince anlaşılamadığı

ortaya çıkmıştır. Bunun bir göstergesi olarak öğrenciler “Okulunuzda açılacak seçmeli dersleri kim/kimler belirliyor?” sorusuna en fazla “Okul idaresi” yanıtını vermişlerdir. Bu bulgu öğrencilerin seçtikleri dersleri alamadıkları şeklinde yorumlanabilir. Bulgu aynı zamanda açılacak seçmeli dersleri okul idaresinin belirleme nedenlerine dikkat çekmektedir. Seçmeli ders uygulaması, 2012-2013 eğitim-öğretim yılında eğitimin kalitesini yükseltmek ve eğitim sistemini bireylerin ilgi, ihtiyaç ve yeteneklerine göre yönlendirmeyi mümkün kılmak amacıyla (MEB, 2012) fakat öğretmen sayısı, derslik sayısı, okulların fiziki şartları, öğrenci hazırbulunuşluğu, öğretim programlarının ve ders kaynaklarının eksikliği gibi boyutlar göz önüne alınmadan büyük bir hız ve eksikliklerle uygulamaya konulmuştur. Seçmeli derslerin eğitim programlarında yer alma amaçlarına ulaşabilmesi için en önemli şartlardan biri öğrencilere uygun öğrenme ortamlarının sunulabilmesidir. Genişletilen ders yelpazesi ile seçmeli dersler uygulaması, okul yönetimlerine ek sorumluluk yükleyen önemli yeniliklerden biridir. Okul yönetiminin bu sorumluluklarından biri de, seçmeli derslerin etkili ve verimli işlenebilmesi için sınıf dışında öğrenme ortamları ve olanakları sağlamaktır. Araştırma kapsamında, seçmeli derslerin etkili, verimli ve amaçlarına uygun şekilde işlenebilmesi için okulun fiziksel olanaklarının yeterliliği katılımcıların görüşlerine sunulmuştur. Buna göre yöneticiler, seçmeli derslerin işlenebilmesi için okulun fiziksel olanaklarının (müzik odası, laboratuvar, bilgisayar laboratuvarı, vb.) ve araç-gereçlerin yeterli olmadığını ve okullarında seçmeli derslerin işlendiği mekânların etkili bir şekilde kullanılmadığını ifade etmişlerdir. Bunun yanı sıra seçmeli derslerin etkili işlenebilmesi için sınıf mevcutlarının azaltılması gerektiği öğretmenlerin en çok katıldıkları madde olmuştur.

Okulların fiziksel olanakları, araştırma verilerinde de ortaya konduğu gibi okul idaresinin belirlediği ve öğrencilere sunduğu seçmeli ders sayısını ve hangi dersleri sunabildiğini belirleyen ana unsurlardan biridir. Seçmeli ders çizelgesi incelendiğinde, derslerin çoğunun işlenebilmesi için sınıf dışında alanlara ihtiyaç olduğu görülmektedir. Örneğin, Bilim Uygulamaları seçmeli dersinin öğretim programında (TTKB, 2013) yer alan çoğu kazanımın gerçekleşmesi için öğrencilerin fen laboratuvarında uygulama yapmaları gerekmektedir. Yine benzer şekilde Bilişim Teknolojileri ve Yazılım seçmeli dersi sırasında verimli bir öğrenme ortamı oluşturmak için her öğrenci bir bilgisayara sahip olmalıdır. Öğrenciler tarafından çok fazla tercih edilen Spor ve Fiziki etkinlikler dersinin sınıf ortamında yapılamayacağı ve eğitim-öğretim yılının çoğunun kış aylarına denk geldiği düşünülürse okul

içerisinde kapalı spor salonu bulunması bir zorunluluktur. Fakat araştırmada öğrenciler, açık uçlu yanıtlarında okullarında spor salonu olmadığı için kış aylarında bile dışarıya çıktıklarını ve üşüdüklerini ifade etmişlerdir. Başka bir seçmeli ders olan Zekâ Oyunları'nda (TTKB, 2013) yer alan 6 tür öğrenme alanındaki (Akıl yürütme ve işlem oyunları, Zekâ soruları, Geometrik-mekanik oyunlar, Strateji oyunları, Sözel oyunlar, Hafıza oyunları) kazanımların gerçekleşmesi için bu öğrenme alanları kapsamındaki zekâ oyunlarının sağlanması gerekmektedir. Okullardaki sınırlı derslik sayısı, fiziksel olanaksızlıklar, araç-gereç eksiklikleri gibi sorunlar ya seçmeli ders seçeneklerinin okul tarafından kısıtlanmasını ya da öğrenimi zenginleştiren bir uygulama olarak tasarlanmış seçmeli derslerin amaçlarına uygun işlenememesi gibi sonuçlar doğurmaktadır. Bu konuda sistematik ve ayrıntılı bir izleme yapılması, ilerleyen yıllarda seçmeli ders uygulamalarının niteliğini artırmak bakımından önemli rol oynayacaktır.

Yukarıda eksikliğinden sözü edilen boyutlardan, seçmeli derslerin öğretim programları ile ilgili olarak araştırmadan elde edilen veriler incelendiğinde, öğrenciler seçmeli derslerin içeriklerini güncel bulduklarını ve içeriğin ilgilerini çektiğini belirtirken, öğretmenler bazı seçmeli derslerin içeriklerinin zorunlu derslere paralel olarak hazırlandığını belirtmişlerdir. Öğretmenler seçmeli derslerin öğretim programlarında yer alan kazanımları açık ve anlaşılır bulduklarını fakat kitap/öğretim materyallerini yeterli bulmadıklarını ifade etmişlerdir. Araştırma kapsamında seçmeli derslerin öğretim programları incelenmiş öğretim programlarının kazanımlar listesinden öte gidemediği görülmüştür (TTKB, 2012, 2013, 2014). Programlar, ulaşılacak amaçları, bu amaçlara ulaşabilmek için seçilecek ve belli ilkelere göre düzenlenecek içeriği, uygulanacak yöntemleri, destekleyici araç-gereçleri, amaçlara ne kadar ulaşılabilirdiğini gösteren değerlendirme ölçütlerini kapsamaktadır (Gözütok, 2003). Programların geliştirilmesinde başarıya ulaşmak için konuya sistem bütünlüğü içerisinde yaklaşmak, bilimsel program geliştirme anlayışını benimsemek, parça parça düzenleme alışkanlığını bırakarak programın bütün boyutlarını göz önünde bulundurmak bir zorunluluk olarak görünmektedir (Gürkan, 1993, s:48). Bu açıdan bakıldığında öncelikle genişletilen seçmeli ders çizelgesinde yer alan derslerin, bir ihtiyaç analizi sonucuna, eğitim programlarında olma gerekçelerine dair toplumsal, sosyal, ekonomik, kültürel herhangi bir temele dayanmaması dikkat çekicidir. Dünya üzerinde seçmeli ders uygulamasının iki türlü uygulaması olduğu bilinmektedir. Bu uygulamalardan ilki Amerika Birleşik Devletleri'ndeki uygulamadır. Amerika'daki

okullarda okutulan seçmeli dersler, öğrencilerin ilgi ve yeteneklerini ortaya çıkarması ve geliştirmesi amacını taşımaktadır. Uygulamalardan ikincisine Avrupa ülkelerinde rastlanmaktadır. Bu ülkelerde seçmeli dersler, toplumsal olarak sorunlu görülen bazı alanlarda belirlenerek bu alanlardaki sorunların üzerine gidilmesi amacını taşımaktadır. Bu dersler ise genellikle din, tarih ve dil dersleridir (Taş, 2004). Uygulanmakta olan seçmeli ders çizelgesi düşünüldüğünde Türkiye’deki uygulamanın her iki kapsamada girdiği söylenebilir. Görsel Sanatlar, Yazarlık ve Yazma Becerileri, Spor ve Fiziki Etkinlikler, Drama, Medya Okuryazarlığı vb. dersleri öğrencilerin ilgi ve yeteneklerini ortaya çıkaracağı ve geliştireceği düşünülen dersler kapsamında kabul edilebilirken, Din, Ahlâk ve Değerler grubu dersleri (Temel Dini Bilgiler, Hz. Muhammed’in Hayatı vb.) Yaşayan Diller ve Lehçeler (Kürtçe, Kurmanci, Zazaca, Lazca, Adıgece ve Abazaca) ve Halk Kültürü dersleri ise toplumsal ve kültürel olarak ihtiyaç duyulduğu düşünülen dersler kapsamında kabul edilebilir.

Yine araştırma verilerinde ortaya çıkan ve seçmeli ders amaçlarının katılımcılar tarafından yeterince anlaşılmadığının başka bir göstergesi ise öğrenci, öğretmen ve yöneticilerin seçmeli derslerin amaçlarına uygun olarak ve etkili bir şekilde işlendiğini fakat yine tüm katılımcıların seçmeli derslerin zorunlu derslere takviye dersi gibi işlendiğini ifade etmeleridir. Bunun yanı sıra öğrenciler ve öğretmenler seçmeli dersleri gerekli ve faydalı bulduklarını, yöneticiler ise seçmeli dersleri gerekli bulmadıklarını ifade etmişlerdir. Bu noktada öğretmen ve öğrencilerin açık uçlu yanıtlarında da belirttikleri gibi çoğu seçmeli dersin ilgili zorunlu dersi takviye amaçlı işlendiği gerçeği ortaya çıkmıştır. Örneğin, seçmeli Matematik Uygulamaları dersinin Matematik dersine, seçmeli Bilim Uygulamaları dersinin Fen Bilimleri dersini takviye amaçlı kullanılması gibi. Bu durumla ilişkilendirilebilecek başka bir veri de öğrencilerin zorunlu dersleri seçmeli derslerden daha önemli bulduklarını belirtmeleridir. Bu veri Türkiye’de bir üst öğrenime geçmek için yapılan merkezi sınavlar, ülkenin ekonomik parametreleri, velilerin, öğretmenlerin ve yöneticilerin seçmeli derslere bakış açıları ile açıklanabilir. Merkezi sınavlarda çıkan soruların tamamı zorunlu derslerden oluşmaktadır. Dolayısıyla veli ve öğrencilerin öncelikleri, öğrencilerin yeteneklerini keşfetmek ve geliştirmek yerine merkezi sınavlarda başarılı olmalarıdır. Bu durum, Maslow’un (1943) ihtiyaçlar hiyerarşisi kuramında ifade ettiği gibi varoluşsal ihtiyaçların giderilmesi (güvende hissetme ve iş bulma gibi) bireylerin öncelik verdiği durumları simgeler iken, kendini gerçekleştirme gibi bireyin kendini tanıyıp potansiyelini gerçekleştirmeye yönelik ihtiyaçları alt basamaktaki ihtiyaçlar

giderildikten sonra yöneleceği ihtiyaçlar arasında yer almaktadır (Öztürk ve Yılmaz, 2011). Bu yaklaşım ile ilişkilendirilebilecek başka bir bulgu da öğretmenlerin, öğrencilerin ilgi ve yetenekleri doğrultusunda ders seçmedikleri görüşünde olmalarıdır. Ayrıca öğrenciler seçmeli ders çizelgesi içerisinde kendilerine uygun dersleri seçebilmek için en fazla velilerine danıştıklarını ifade etmişlerdir. Öğretmen ve yöneticiler, öğrencilerin ders seçiminde velilerin etkili olduğu ifadesine yüksek oranda katılmışlardır. Bu noktada velileri, seçmeli ders tercihlerinde etkileyen unsurlardan en önemlisinin öğrencinin akademik başarısını artırmak olduğu söylenebilir.

Araştırma sonucunda ele alınması gereken bir başka konu da seçmeli derslerin mesleki yönlendirme işlevidir. Öğretmenler ve yöneticiler, seçmeli derslerin öğrencilerin meslek seçimine katkıda bulunmadığı görüşündedirler. Seçmeli derslerin, öğrencilerin ilgi alanlarının, yeteneklerinin farkına varması yoluyla gelecekte yapacakları mesleklere, iş alanlarına yönlendirme ve hazırlama, genel öğrenimi yüzeysel bulan yetenekli öğrencilerin bir konuda derinleşebilme işlevi göz önüne alındığında (Varış, 1976), öğretmen ve yönetici görüşlerine göre uygulamada bu işlevin yerine getirilemediği söylenebilir. Seçmeli derslerin bu işlevinin yerine getirilmesinde okullarda bulunan rehberlik servislerinin işe koşulmasının faydalı olacağı düşünülmektedir. Bu bağlamda araştırmada katılımcıların tümü, ders seçimleri konusunda okulun rehberlik servislerine başvurmadıklarını ifade etmişlerdir. Buradan rehberlik servislerinden öğrencilerin ders seçimi süresince yeteri kadar yardım alınmadığı sonucu çıkmaktadır. Seçmeli derslerin teoride öngörülen amaçlara ulaşabilmesinin ilk basamağı öğrencilerin ilgi, istek ve yeteneklerinin belirlenmesi ve eğitim öğretim süresince doğru derslere yönlendirilmeleridir. Okullardaki rehberlik servislerine, öğrenci ile ilgili kararlarda veli, okul, öğrenci ve öğretmenlerin birlikte hareket etmelerini sağlamada etkin rol almaları gerekmektedir. Bunun yanı sıra öğretmenlerin ve öğrencilerin odaklarını seçmeli derslerin teknik olarak uygulama boyutundan çıkarıp bu derslerin önemine kaydırmalarında önemli görevler düşmektedir.

Araştırmanın öğretmen boyutundaki verilerine bakıldığında, öğretmenler girdikleri seçmeli derslerin branşlarına uygun olduğunu ve seçmeli derslerle ilgili hizmet içi eğitime ihtiyaç duymadıklarını ifade etmişlerdir. MEB, hızlı bir şekilde uygulamaya konulan seçmeli dersler uygulamasında ortaya çıkacak öğretmen açığının diğer okullardan maaş/ek ders karşılığı görevlendirmeler yoluyla, bunun da mümkün

olmadığı durumlarda ücretli öğretmen temin etmek yoluyla bu derslerin açılması ve okutulmasını okullara bildirmiştir (MEB, 2013). Fakat okullar bunun yerine seçilen dersleri açmama yoluna gitmişlerdir. 10 kişilik gruplara bile ders açılabileceği dikkate alınırsa öğretmen ihtiyacının her sınıf düzeyinde kademeli geçişle birlikte artacağı öngörülmektedir (TEDMEM, 2012). Seçmeli dersler uygulamasında ihtiyaç olan öğretmen sayısı kadar, seçmeli derslere giren öğretmenlerin niteliğine de önem verilmelidir. MEB, seçmeli derslere girecek öğretmenlere, uygulamayı yönetecek yöneticilere süreç hakkında hizmet içi eğitim yoluyla uygulamanın önemi ve seçmeli derslerin felsefesi konularında bilgilendirme ve eğitim faaliyetlerini sistematik olarak hayata geçirmelidir.

Seçmeli dersler ile ilgili son değişiklikle birlikte dersler not ile değerlendirilmeye başlanmıştır (MEB-TEGM, 2014). Araştırmada elde edilen verilere göre öğrenciler, seçmeli derslerin not ile değerlendirilmesi istememekte, öğretmen ve yöneticiler ise seçmeli derslerin not ile değerlendirilmesi görüşüne katılmaktadırlar. Bunun yanı sıra öğretmenler, seçmeli derslerin not ile değerlendirilmeye başlamasıyla öğrencilerin bu dersleri daha ciddiye aldıkları görüşündedirler. Alanyazında, seçmeli derslerin pedagojik değeri açısından, sınavda başarısız olma, sınav sonucunun kötü olması durumunda ortaya çıkabilecek olumsuzlukların ve zamanı yetiştirememeye gibi bazı düşüncelerin öğrencilerde sınav kaygısına neden olduğu ve akademik başarıyı olumsuz etkilediği belirtilmektedir. Bu bağlamda, dersin karnede not ile değerlendirilmemesi, başarısız olma gibi olumsuz düşüncelerin doğmasına engel olmakta ve sınav kaygısı oluşmamaktadır (Kabalıcı, 2008; Öztürk ve Yılmaz, 2011). Seçmeli derslerin eğitim sistemindeki rolü düşünüldüğünde bu derslerin not kıskacında olmaması önemlidir. Fakat merkezi sınavların büyük öneminin bulunduğu Türk Eğitim Sistemi'nde, öğrencilerin bu derslere gereken önemi göstermeleri, motivasyonlarının düşmemesi ve bundan kaynaklanan devamsızlıkların engellenmesi için öğrencileri teşvik edici tedbirlerin alınması gereklidir.

Son olarak, MEB'in açıkladığı verilere göre OECD ülkelerinde ortak derslerin türü ve sayısı daha fazla iken Türkiye'de seçmeli derslerin oranı belirgin bir şekilde yüksektir. 15 yaş grubundaki öğrencilerin devam ettiği genel ortaöğretim programlarında seçmeli ders oranı Türkiye'de % 42 iken OECD % 14'tür (MEB, 2013). Fakat Türkiye'deki seçmeli dersler uygulaması ile ilgili en önemli problemin nicelikten çok nitelik problemi olduğu bilinmektedir. Bu nitelik probleminin de

özülebilmesi için sisteme ekleme çıkarma yaklaşımından daha çok bütüncül ve sistematik bir yaklaşımla çözüm aranmalı ve iyileştirme yoluna gidilmelidir.

4.1.2. Öneriler

Araştırma sonucunda öneriler, seçmeli derslerle ilgili genel öneriler, seçmeli derslerin uygulanmasına yönelik öneriler, seçmeli derslerin amaçları, içeriği, öğrenme-öğretme ve değerlendirme durumlarına yönelik öneriler ve araştırmacıya öneriler başlıkları altında sunulacaktır:

Seçmeli Derslerle İlgili Genel Öneriler

- Seçmeli derslerin amaçları, anlayış ve felsefesi hizmet içi eğitimlerle öğretmen ve yöneticilere anlatılmalıdır.
- Seçmeli ders öğretmenleri derse uygun branşta, istekli aynı zamanda dersin gerektirdiği bilgi ve becerilere sahip öğretmenlerden seçilmelidir.

Seçmeli Derslerin Uygulanmasına Yönelik Öneriler

- Öğrencilerin ilgi, yetenek ve isteklerine göre seçmeli ders seçimlerini yapabilmeleri sağlanmalıdır. Bunun için okulların rehberlik servisleri işe koşulmalıdır. Rehberlik servisleri öğrencilerin yetenekleri, ilgileri ve kişilik özellikleri hakkında bilgi edinmek üzere öğrencileri güdülemeli, öğrencilerin ileride seçmeyi düşündükleri meslek ile seçmeli ders arasında ilişkiyi göstermeli, okul, veli, öğrenci üçgenini verilecek kararlarda bir araya getirmelidir.
- Bir önceki yıl açılan seçmeli derslerde öğrenciler ve öğretmenler video kayıtları alarak sunumlar hazırlamalı ve o dersi alan öğrenciler bir sonraki yıl ders seçimlerinden önce bir alt sınıf öğrenci ve velilerine ders tanıtımlarını yaparak dersleri değerlendirmelidirler.
- Seçmeli derslerin uygulanma sürecinde niteliği artırmak için gerekli fiziksel imkânlar ve araç-gereç okullara sağlanmalıdır. Sağlanamıyorsa okulun imkânları dâhilinde öğrencilere sunulacak seçmeli ders çizelgesi için okul yönetimine esneklik sağlanmalıdır.
- Öğretmenler girdikleri seçmeli derse yönelik hizmet içi eğitim almalıdır.
- Öğrenciler seçtikleri dersleri sınırlı bir süre içerisinde isterlerse bırakabilmeli ve başka ders seçebilmedir.

Seçmeli Derslerin Amaçları, İçeriği, Öğrenme-Öğretme ve Değerlendirme Durumlarına Yönelik Öneriler

- Seçmeli dersler için öğretmene rehberlik edebilecek, nitelikli, bilimsel anlayışla hazırlanmış öğretim programları ve öğretmen kılavuzları hazırlanmalıdır.
- Öğretmenler ve öğrenciler için kaynak ders kitabı/öğretim materyali hazırlanmalıdır.

Araştırmacıya Öneriler

- Yeni bir araştırmada nitel araştırma yöntemleri ve gözlem, görüşme, odak grup görüşmesi gibi veri toplama araçları kullanılarak seçmeli dersler uygulaması hakkında ve dersler özelinde derinlemesine bilgi elde edilebilir.
- Araştırma yönetici, öğretmen ve öğrenci görüşleri alınarak yapılmıştır. Başka bir araştırma veli görüşleri alınarak da yapılabilir.
- Araştırma seçmeli derslerin okullarda uygulanması boyutu üzerine yoğunlaştırılmış ve konu genel bir yaklaşımla ele alınmıştır. Başka bir araştırmada seçmeli dersler ders özelinde ya da seçmeli ders alanları (Fen Bilimleri ve Matematik, Din, Ahlâk ve Değerler, Sanat ve Spor gibi) ele alınarak uygulamalar değerlendirilebilir.
- Araştırma lise düzeyinde seçmeli derslerin etkililiği üzerinde de yapılabilir.
- Araştırma yaş gruplarına göre seçmeli dersler ayrı ayrı incelenerek nitel araştırma yöntemleri kullanılarak yapılabilir.
- Araştırmada velilerin eğitim durumları ile veri toplanmış ve velilerin eğitim durumlarının ortaokul düzeyinde yığıldığı belirlenmiştir. Başka bir araştırmada seçmeli dersler uygulamasının ve öğrenci başarısının sosyo-ekonomik durum ve veli eğitim durumu ile ilişkisi ele alınabilir.

KAYNAKÇA

Adler, M. J. (1982b). *The paideia proposal: An educational manifesto*. New York, NY: Macmillan Publishing Company. 10 Aralık 2014 tarihinde <http://books.google.com/books> adresinden ulaşılmıştır.

Akinoğlu, O. (2005). Türkiye’de Uygulanan ve Değişen Eğitim Programlarının Psikolojik Temelleri. *Eğitim Bilimleri Dergisi*, 22(22), 31-46.

Akyüz, G., Pala, N. M. (2010). PISA 2003 sonuçlarına göre öğrenci ve sınıf özelliklerinin matematik okuryazarlığına ve problem çözme becerilerine etkisi. *İlköğretim Online*. 9(2).

Alav, Ö., Soyalp, H., Kazancı, E. E. (2013). AB Üyesi Ülkelerde Seçmeli Dersler: Danimarka, Fransa, İspanya, Almanya, İtalya ve Hollanda Örneği, Kesintili On İki Yıllık Zorunlu Eğitim Modelinde Seçmeli Dersler Sempozyumu, Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Van, ss. 99-109.

Alkan, F., Erdem, E. (2011). The effect of elective courses on candidate teachers’ level of social skills. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 15, 3451-3455.

23 Temmuz 2015 tarihinde <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1877042811008639> adresinden ulaşılmıştır.

Almanya Eğitim Sistemi, (2014). 10 Ocak 2015 tarihinde http://saruhanlimetem.meb.k12.tr/meb_iys_dosyalar/45/12/907119/dosyalar/2014_02/19104220_almanyaeditimsistemi_1.pdf adresinden ulaşılmıştır.

Aslan, M. (2014). *Ortaokullarda Okutulan Seçmeli Derslerin Seçiminde Velilerin Göz Önünde Bulundurduğu Kriterlerin İncelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.

Bal, B., Başar, E. (2014). Finlandiya, Almanya, Singapur ve Türkiye’nin Eğitim Sistemleri Açısından Kademeler Arası Geçiş Sistemlerinin Karşılaştırılması.

06 Haziran 2015 tarihinde http://turkoloji.cu.edu.tr/pdf/belgin_bal_erdogan_basar_kademeler_arasi_gecis_sistemi.pdf adresinden ulaşılmıştır.

Benli, F. (2014). *Yapılandırmacı Yaklaşım Göre Hazırlanan İlköğretim Programlarının Öğretmenler Tarafından Benimsenme Düzeyi*, Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Van.

Birinci, N. (2006). *Protokol Konuşmaları. Türk Eğitim Sisteminde Yeni Paradigma Arayışları: Bildiriler Kitabı*. 4-5 Kasım 2006, Ankara (9-13). Eğitim-Bir-Sen (Eğitimciler Birliği Sendikası).

Büyüköztürk, Ş. (2011). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı*. Ankara: PegemA Yayıncılık.

Christenbury, L. (1980). *The Origin, Development, and Decline of the Secondary English Elective Curriculum*. 03 Mart 2015 tarihinde <http://files.eric.ed.gov/fulltext/ED203325.pdf> adresinden ulaşılmıştır.

Çelik, M. (2013). 2005 Yılından Beri Seçmeli Dersler, Kesintili On İki Yıllık Zorunlu Eğitim Modelinde Seçmeli Dersler Sempozyumu, Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Van, ss. 12-16.

Çiftçi, S., Özok, H. İ. (2013). Türkiye’de ve Dünya’da Seçmeli Dersler: PISA ve TIMSS Sınavlarının Etkililiği, Kesintili On İki Yıllık Zorunlu Eğitim Modelinde Seçmeli Dersler Sempozyumu, Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Van, ss. 112-123.

Demirel, Ö. (2003). *Eğitimde Program Geliştirme*. Ankara: PegemA Yayıncılık.

Doğan, P. (2013). *Hendek İlçesi İlköğretim Okullarında Demokratik Eğitim Uygulamasına İlişkin Öğretmen Görüşleri*, Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.

EARGED, (2008). Seçmeli Derslerin Seçim Kriterlerinin Değerlendirilmesi Araştırması. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı. 20 Mart 2014 tarihinde http://yegitek.meb.gov.tr/tamamlanan/secmeli_dersler_arastirmasi.pdf adresinden ulaşılmıştır.

Eğitim-Bir-Sen, (2013). 4+4+4 Eğitim Reformunu İzleme Raporu, Ankara: Eğitimciler Birliği Sendikası. 12 Haziran 2014 tarihinde <http://www.tedmem.org/yayin/2014-egitim-degerlendirme-raporu> adresinden ulaşılmıştır.

Eke, C. (2013). Seçmeli “Bilim Uygulamaları” Dersinin Fen Bilimlerinin Öğretimi Açısından Önemi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 183-188.

Erden, M. (2007). *Eğitim Bilimlerine Giriş*. Ankara: Arkadaş Yayınevi.

ERG, (2012). Eğitim İzleme Raporu. Eğitim Reformu Girişimi, İstanbul: Sabancı Üniversitesi. 02 Kasım 2014 tarihinde <http://erg.sabanciuniv.edu/sites/erg.sabanciuniv.edu/files/ERG-EIR2012-egitim-izleme-raporu-2012-%2812.09.2013%29.pdf> adresinden ulaşılmıştır.

ERG, (2014). Temel Eğitimin Kademelenendirilmesi Sürecinin İzlenmesi Raporu. Eğitim Reformu Girişimi, Sabancı Üniversitesi. 02 Ocak 2015 tarihinde

http://erg.sabanciuniv.edu/sites/erg.sabanciuniv.edu/files/444.ArastirmaRaporu.04.03.14.WEB_0.pdf adresinden ulaşılmıştır.

Erkuş, A. (2013). *Bilimsel Araştırma Süreci* (4. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Eurydice, (2012). France Educational System. 12 Ocak 2015 tarihinde https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/mwikis/eurydice/index.php/France:Teaching_and_Learning_in_General_Lower_Secondary_Education adresinden ulaşılmıştır.

Eurydice, (2014). Germany Educational System. 10 Ocak 2015 tarihinde https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/mwikis/eurydice/index.php/Germany:Teaching_and_Learning_in_General_Lower_Secondary_Education adresinden ulaşılmıştır.

Gözütok, F. D. (2003). Curriculum development in Turkey. *International Handbook of Curriculum Research*, 607-622.

Gürkan, T. (1993). Zorunlu Eğitimde Öğretim Programları. Zorunlu Eğitim Sempozyumu (20-21 Mayıs 1993), Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.

Güven, İ. (2013). Seçimlik Ders Uygulaması Ve Türkiye Örneğine İlişkin Genel Değerlendirme. *Öğretmen Dünyası Dergisi*, Sayı:405, 11-17

Kabalıcı, T. (2008). *Akademik Başarının Yordayıcısı Olarak Benlik Saygısı, Sınav Kaygısı ve Sosyo-Demografik Değişkenler*, Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Karacaoğlu, Ö. C. (2008). Öğretmenlerin yeterlilik algıları. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(1).

Karagözoğlu, N. (2015). Ortaokul 5. Sınıflarda Tercih Edilen Seçmeli Dersler ve Tercih Nedenlerinin Öğrenci ve Veli Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 5(1), 69-94, <http://dx.doi.org/10.14527/pegegog.2015.004>

Karasar, N. (2004). *Bilimsel Araştırma Yöntemi* (13.Baskı). Ankara: Nobel Yayın.

Kaya, K. (2013). Okul İdarecilerinin Gözüyle Seçmeli Ders Uygulaması, Kesintili On İki Yıllık Zorunlu Eğitim Modelinde Seçmeli Dersler Sempozyumu, Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Van, ss. 40-46.

Kınalı, M. (2004, 12 Ağustos). *Hedef İyi 'Eğitim'*. 12 Haziran 2015 tarihinde <http://webarsiv.hurriyet.com.tr/2004/08/12/504681.asp> adresinden ulaşılmıştır.

Kirschenbaum, H. (1969). *The free choice English curriculum*. Washington, DC: Education Resources Information Center (ERIC Document Reproduction Service No. ED040197).

Kuzgun, Y. (1992). İlköğretimde rehberlik. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(8).

Küçükahmet, L. (2006). *Öğretimde Planlama ve Değerlendirme* (18.Baskı). Ankara: Nobel Yayın.

Maslow, A.H. (1943). A Theory of Human Motivation. *Psychological Review*, 50(4), 370-96.

Memduhoğlu, H. B., Mazlum, M. M. (2013). Seçmeli Ders Uygulamasının Sosyal ve Pedagojik Temelleri ve Yansımaları, Kesintili On İki Yıllık Zorunlu Eğitim Modelinde Seçmeli Dersler Sempozyumu, Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Van, ss. 51-61.

Memişoğlu, S. P., İsmetoğlu, M. (2013). Zorunlu Eğitimde 4+4+4 Uygulamasına İlişkin Okul Yöneticilerinin Görüşleri. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 14-25.

Memurlar Net, (2012). MEB, resmi olarak en çok seçilen dersi açıkladı. 30 Haziran 2014 tarihinde <http://www.memurlar.net/haber/288182/> adresinden ulaşılmıştır.

Merritt, R. D. (2008). *Elective Courses*. Research Starters Education (Online Edition). Retrieved from <http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=ers&AN=89164189&lang=tr&site=eds-live&authtype=ip,uid> (89164189).

Milli Eğitim Bakanlığı, (1983). Bilim ve Kültür Eserleri Dizisi-Atatürk Kitapları. *Cumhuriyet döneminde eğitim*. İstanbul: MEB Yayınları.

Milli Eğitim Bakanlığı, (2011). Eğitim Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı (EARGED). *MEB 21. Yüzyıl Öğrenci Profili*. Ankara: MEB Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı.

Milli Eğitim Bakanlığı, (2012). Temel Eğitim Genel Müdürlüğü Seçmeli Dersler Genelgesi. 07 Temmuz 2014 tarihinde http://tegm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2012_08/31022530_semeliders.pdf adresinden ulaşılmıştır.

Milli Eğitim Bakanlığı. (2012). *On İki Yıl Zorunlu Eğitim Sorular ve Cevaplar*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı

Milli Eğitim Bakanlığı, (2013). Milli Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği. 13 Temmuz 2014 tarihinde <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/09/20130907-4.htm> adresinden ulaşılmıştır.

Milli Eğitim Bakanlığı, (2013). Ortaöğretim İzleme ve Değerlendirme Raporu. Ankara: Ortaöğretim Genel Müdürlüğü. 23 Mayıs 2015 tarihinde http://ogm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2014_02/14013735_ortaretimrapor2013.pdf adresinden ulaşılmıştır.

Milli Eğitim Bakanlığı, (2013). Temel Eğitim Genel Müdürlüğü Seçmeli Dersler Genelgesi. 06 Haziran 2014 tarihinde http://tegm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2013_09/06045301_doc08418020130906120029.pdf adresinden ulaşılmıştır.

Milli Eğitim Bakanlığı, (2013). Temel Eğitim Genel Müdürlüğü Seçmeli Dersler Genelgesi. 06 Haziran 2014 tarihinde http://tegm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2013_06/13055916_doc07675220130613144008.pdf adresinden ulaşılmıştır.

Milli Eğitim Bakanlığı, (2014). Temel Eğitim Genel Müdürlüğü Seçmeli Derslerin Puanla Değerlendirilmesi 09/09/2014 tarih ve 4068238 sayılı yazısı. 13 Ağustos 2015 tarihinde http://mus.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2014_09/24045730_semeliderslerinpuanladeerlendirilmesi.pdf adresinden ulaşılmıştır.

Milli Eğitim Bakanlığı, (2015). Temel Eğitim Genel Müdürlüğü Seçmeli Dersler Genelgesi. 07 Temmuz 2014 tarihinde http://tegm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2012_08/31022530_semeliders.pdf adresinden ulaşılmıştır.

Ornstein, A. C., Hunkins, F. P. (1998). *Curriculum Foundations, Principles And Issues*. USA: Allyn and Bacon

Öztürk, H. T., Yılmaz, B. (2011). Bilişim Teknolojileri ve Yazılım Dersi'nin Seçmeli Statüsünün Dersin Pedagojik Değerine Yansımalarının Öğretmen Bakış Açısı ile Değerlendirilmesi. *Ege Eğitim Dergisi*, 12(2).

Özüt, A. (2014). *İlköğretim Düzeyindeki Seçmeli Derslerin Seçim Kriterlerinin Öğretmen ve Okul Yöneticisi Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Fırat Üniversitesi, Elazığ.

Resmi Gazete, 11.04.2012 Sayı: 28261

Resmi Gazete, 18.04.2013 Sayı: 28622

Sönmez, V. (2010). *Program Geliştirmede Öğretmen El Kitabı*. (16. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.

Şahin, İ. (2004). Postmodern Çağ & Hümanist Eğitim, XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı, İnönü Üniversitesi, Malatya.

Şahin, İ. (2005). Hümanizm ve Eğitim. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(11).

Seferoğlu, S. S. (2004). Öğretmen yeterlikleri ve mesleki gelişim. *Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim*, 58, 40-45.

Tanhan, F. (2013). Psikolojik Danışma ve Rehberlik Bağlamında Seçmeli Ders Uygulamalarına İlişkin Bir Değerlendirme: Öğrenci Merkezli Eğitim, Kesintili On İki Yıllık Zorunlu Eğitim Modelinde Seçmeli Dersler Sempozyumu, Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Van, ss. 7-11.

Tanhan, F., Zirek, M. S. (2013). Meslek Lisesi Öğretmenlerinin Seçmeli Ders Uygulamalarına Yönelik Görüşleri: Eğitsel Rehberlik Açısından Bir Değerlendirme, Kesintili On İki Yıllık Zorunlu Eğitim Modelinde Seçmeli Dersler Sempozyumu, Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Van, ss. 32-39.

Tanrıverdi, S., Kardaş, F. (2013). Öğretmenlerin, İdarecilerin ve Okul Psikolojik Danışmanlarının Ortaokullarda Seçmeli Ders Sürecine İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi: Van İli Örneği, Kesintili On İki Yıllık Zorunlu Eğitim Modelinde Seçmeli Dersler Sempozyumu, Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Van, ss. 80-85.

Taş, B. S. (2004). *Seçmeli Ders Programlarının Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri Doğrultusunda Değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Çukurova Üniversitesi, Adana.

TDK, (2015). Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlük. 24.11.2015 tarihinde http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5654a668ab1ea4.20688392 adresinden ulaşılmıştır.

TEDMEM, (2012). Ortaokullarda Seçmeli Ders Sistemi Sonucu Ortaya Çıkan Öğretmen Açığı, Ankara: Türk Eğitim Derneği. 21 Şubat 2015 tarihinde <http://www.tedmem.org/mem-notlari/ortaokullarda-secmeli-ders-sistemi-sonucu-ortaya-cikan-ogretmen-acigi> adresinden ulaşılmıştır.

TEDMEM, (2014). 2014 Eğitim Değerlendirme Raporu, Ankara: Türk Eğitim Derneği. 21 Şubat 2015 tarihinde <http://www.tedmem.org/yayin/2014-egitim-degerlendirme-raporu> adresinden ulaşılmıştır.

TTKB, (1970). *VIII. Milli Eğitim Şurası*. 25 Mayıs 2014 tarihinde

http://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2014_10/02113428_8_sura.pdf adresinden ulaşılmıştır.

TTKB, (1974). *IX. Milli Eğitim Şurası*. 25 Mayıs 2014 tarihinde http://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2014_10/02113442_9_sura.pdf adresinden ulaşılmıştır.

TTKB, (1988). *XII. Milli Eğitim Şurası*. 25 Mayıs 2014 tarihinde http://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2014_10/02113522_12_sura.pdf adresinden ulaşılmıştır.

TTKB, (1996). *XV. Milli Eğitim Şurası*. 25 Mayıs 2014 tarihinde http://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2014_10/02113559_15_sura.pdf adresinden ulaşılmıştır.

TTKB, (1999). *XVI. Milli Eğitim Şurası*. 25 Mayıs 2014 tarihinde http://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2014_10/02113618_16_sura.pdf adresinden ulaşılmıştır.

TTKB, (2005). *İlköğretim 1-5. Sınıf programları tanıtım el kitabı*, Ankara: TC MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.

TTKB, (2006). *XVII. Milli Eğitim Şurası*. 25 Mayıs 2014 tarihinde http://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2014_10/02113631_17_sura.pdf adresinden ulaşılmıştır.

TTKB, (2010a). İlköğretim Okulları Haftalık Ders Çizelgesi. 12.02.2014 tarihinde <http://ttkb.meb.gov.tr/www/ilkogretim-okullari-haftalik-ders-cizelgesi/icerik/13> adresinden ulaşılmıştır.

TTKB, (2012). İlköğretim Kurumları (İlkokul ve Ortaokul) Haftalık Ders Çizelgesi. 12.02.2014 tarihinde http://nigde.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2012_06/27112918_ttk_69_25062012.pdf.pdf adresinden ulaşılmıştır.

TTKB, (2012). Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Bilim Uygulamaları Dersi 5. Sınıf Öğretmenler için Öğretim Materyali. Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı 15 Nisan 2014 http://ttkb.meb.gov.tr/dosyalar/kitaplar/bilimuygulamalari_5.pdf adresinden ulaşılmıştır.

TTKB, (2012). Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Kur'an-ı Kerim Dersi (5-8. Sınıflar) Öğretim Programı. Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı 15 Mart 2014 <http://ttkb.meb.gov.tr/www/ogretim-programlari/icerik/72> adresinden ulaşılmıştır.

TTKB, (2012). Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Yazarlık ve Yazma Becerileri Dersi (5, 6, 7 ve 8. Sınıflar) Öğretim Programı. Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı 14 Mart 2014 <http://ttkb.meb.gov.tr/www/ogretim-programlari/icerik/72> adresinden ulaşılmıştır.

TTKB, (2013). Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Bilim Uygulamaları Dersi (5, 6, 7 ve 8. Sınıflar) Öğretim Programı. Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı 15 Nisan 2014 <http://ttkb.meb.gov.tr/www/ogretim-programlari/icerik/72> adresinden ulaşılmıştır.

TTKB, (2013). Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Hukuk ve Adalet Dersi Öğretim Programı. Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı 04 Mayıs 2014 <http://ttkb.meb.gov.tr/www/ogretim-programlari/icerik/72> adresinden ulaşılmıştır.

TTKB, (2013). Ortaokul Matematik Dersi (5, 6, 7 ve 8. Sınıflar) Öğretim Programı. Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı 04 Temmuz 2015 <http://ttkb.meb.gov.tr/www/ogretim-programlari/icerik/72> adresinden ulaşılmıştır.

TTKB, (2013). Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Matematik Uygulamaları Dersi (5, 6, 7 ve 8. Sınıflar) Öğretim Programı. Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı 04 Mayıs 2014 http://ttkb.meb.gov.tr/dosyalar/programlar/ilkogretim/matematikuygulamalari_ortaokul.pdf adresinden ulaşılmıştır.

TTKB, (2013). Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Medya Okuryazarlığı Dersi Öğretim Programı. Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı 14 Mayıs 2014 <http://ttkb.meb.gov.tr/www/ogretim-programlari/icerik/72> adresinden ulaşılmıştır.

TTKB, (2013). Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Zekâ Oyunları Dersi Öğretim Programı. Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı 25 Mayıs 2014 <http://ttkb.meb.gov.tr/www/ogretim-programlari/icerik/72> adresinden ulaşılmıştır.

Uçar, R., İpek, Y., Uçar, H. İ. (2013). Ortaokul Müdürlerinin Seçmeli Derslere Yönelik Tutumlarının İncelenmesi, Kesintili On İki Yıllık Zorunlu Eğitim Modelinde Seçmeli Dersler Sempozyumu, Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Van, ss. 72-79

Ülgen, G. (1992). İlköğretim Okullarının 6, 7, 8. Sınıflarında Seçmeli Dersler. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(8).

Ünder, H. (2010). Yapılandırmacılığın Epistemolojik Savlarının Türkiye’de İlköğretim Fen ve Teknoloji Dersi Programlarında Görünümleri. *Eğitim ve Bilim*, 35 (158), 199-214.

Varış, F. (1976). *Eğitimde Program Geliştirme “Teori ve Teknikler”*. (6. Baskı) Ankara: Alkım Yayınları.

Yayla, A., Kozikoğlu, İ. (2013). Seçmeli Derslerin İşlevselliği ve Öğretmen Görüşleri, Kesintili On İki Yıllık Zorunlu Eğitim Modelinde Seçmeli Dersler Sempozyumu, Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Van, ss. 17-28.

EK-1**ORTAOKULLARDA SEÇMELİ DERS UYGULAMASINA İLİŞKİN ÖĞRENCİ
GÖRÜŞ ANKETİ**

Değerli Öğrenciler,

Bu anket Ortaokul 5., 6., ve 7. sınıf öğrencilerinin seçmeli ders uygulaması hakkında görüşlerini almak amacıyla hazırlanmıştır. Aşağıda verilen her bir maddeyi okuyarak size ne kadar uygun olduğuna karar veriniz. Ankette yer alan maddelerin 5 farklı seçeneği olup size uygun olanı (X) ile işaretleyiniz. Araştırmanın sağlıklı olması için tüm maddeleri yanıtlamanız gerekmektedir. Ankette verdiğiniz cevaplar, bu araştırma dışında başka hiçbir yerde kullanılmayacaktır. Cevaplarınızın tarafsızlığı araştırmanın sonucunun doğruluğu açısından önemli olacağından, verdiğiniz cevapların samimiyeti için şimdiden teşekkür ederim.

Birgül UYSAL

Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Eğitim Programları Anabilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi

I.BÖLÜM KİŞİSEL BİLGİLER

Aşağıda kişisel bilgilerinize ilişkin 4 soru bulunmaktadır. Noktalı bölümleri yazarak, parantezli bölümleri ise (X) ile işaretleyiniz.

1. Cinsiyetiniz ()K ()E

2. Kaçınıcı sınıfta okuyorsunuz?

() 5 () 6 () 7

3. Annenizin eğitim durumu

Babanızın eğitim durumu

() İlkokul

() İlkokul

() Ortaokul

() Ortaokul

() Lise

() Lise

() Lisans

() Lisans

() Yüksek Lisans

() Yüksek Lisans

() Doktora

() Doktora

4. 5., 6. ve 7. sınıflarda aldığınız seçmeli ders/dersler hangileridir?

5.sınıf (.....)

6. sınıf (.....)

7. sınıf (.....)

II. BÖLÜM

SEÇMELİ DERSLER

Bu bölümde seçmeli derslerle ilgili 3 soru bulunmaktadır. Noktalı bölümleri yazarak, parantezli bölümleri ise (X) ile işaretleyiniz.

1. Okulunuzda açılacak seçmeli dersleri kim/kimler belirliyor? (Birden fazla madde işaretleyebilirsiniz.)

- Okul idaresi
- Öğretmenler kurulu
- Veliler
- Öğrenciler
- Diğer.....

2. Okulunuzda açılacak seçmeli derslerin belirlenmesinde hangi ölçütler göz önünde bulunduruluyor? (Birden fazla madde işaretleyebilirsiniz.)

- Öğrencilerin ilgi ve istekleri
- Velilerin istekleri
- Öğretmenlerin istekleri
- Okulda bu derslere girebilecek öğretmenlerin olması
- Okulun fiziksel olanakları (Fen lab., bilgisayar lab., resim atölyesi, spor salonu....vb.)
- Diğer.....

3. Seçmeli dersleri seçerken başkalarının görüşüne başvurduunuz mu?

- Evet
- Hayır

Yanıtınız "Evet" ise kimlerin görüşüne başvurduunuz?

- Veli
- Rehberlik servisi
- Arkadaş
- Öğretmen

Aşağıda seçmeli derslerle ilgili verilen madde/ifadelere katılma düzeyinizi kutucuklardan size <u>en uygun</u> olanına X işareti koyarak belirtiniz.	KATILMA DÜZEYİ				
İFADELER	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1-Okulumuzda seçmeli dersler etkili bir şekilde uygulanmaktadır.					
2- Seçmeli ders uygulamasını gerekli buluyorum.					
3-Seçmeli dersler amaçlarına uygun olarak işlenmektedir.					
4- Seçmeli ders uygulamasını faydalı buluyorum.					
5-Seçmeli ders seçimlerinden önce dersler öğrencilere tanıtılmaktadır.					
6-Okulumuzda açılacak seçmeli dersler velilere duyurulmaktadır.					
7-Öğrencilere ders seçimine karar vermek için yeterli süre tanındı.					
8-Seçmeli derslerde eğleniyorum.					
9-Seçmeli dersleri işlerken dersin başında dersin amaçlarından haberdar ediliyorum.					
10-Seçmeli ders içeriklerini güncel buluyorum.					
11- Seçmeli derslerin içerikleri ilgimi çekiyor.					
12-Zorunlu dersleri seçmeli derslerden daha önemli buluyorum.					
13-Seçmeli dersler öğrencilerin bireysel farklılıklarını öne çıkarmaktadır.					
14-Seçmeli dersler öğrencilerin yeteneklerini ortaya çıkarmaktadır.					

İFADELER	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
15-Seçmeli dersler öğrencilerin meslek seçimine katkıda bulunmaktadır.					
16-Seçmeli dersler öğrencilerin genel kültürüne katkıda bulunmaktadır.					
17-Seçmeli dersler zorunlu derslere takviye dersi gibi işlenmektedir.					
18-Seçmeli derslerin işlenebilmesi için okulun fiziksel olanakları (müzik odası, laboratuvar, bilgisayar laboratuvarı, vb.) yeterlidir.					
19-Seçmeli dersler ders programında verimsiz saatlere konuyor.					
20-Seçmeli dersler işlenirken farklı yöntem ve teknikler kullanılıyor.					
21-Seçmeli dersler için gerekli araç-gereç okulumuzda bulunmaktadır.					
22-Seçmeli dersler işlenirken görsel/işitsel materyal kullanılıyor.					
23-Seçmeli dersler notla değerlendirilmemelidir.					

Yukarıda belirtilenlerin dışında seçmeli dersler uygulaması ile ilgili eklemek istediğim konular/yaşantılar şunlardır:

.....

.....

.....

Seçmeli derslerin daha etkili ve verimli işlenebilmesi için önerilerim şunlardır:

.....

.....

EK-2**ORTAOKULLARDA SEÇMELİ DERS UYGULAMASINA İLİŞKİN ÖĞRETMEN
GÖRÜŞ ANKETİ**

Değerli Öğretmenler,

Bu anket ortaokulda uygulanan seçmeli dersler hakkında görüşlerinizi almak amacıyla hazırlanmıştır. Aşağıda verilen her bir maddeyi okuyarak size ne kadar uygun olduğuna karar veriniz. Ankette yer alan maddelerin 5 farklı seçeneği olup size uygun olanı (X) ile işaretleyiniz. Araştırmanın sağlıklı olması için tüm maddeleri yanıtlamanız gerekmektedir. Ankette verdiğiniz cevaplar, bu araştırma dışında başka hiçbir yerde kullanılmayacaktır. Cevaplarınızın tarafsızlığı araştırmanın sonucunun doğruluğu açısından önemli olacağından, verdiğiniz cevapların samimiyeti için şimdiden teşekkür ederim.

Birgül UYSAL

Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Eğitim Programları Anabilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi

I.BÖLÜM KİŞİSEL BİLGİLER

Aşağıda kişisel bilgilerinize ilişkin 4 soru bulunmaktadır. Noktalı bölümleri yazarak, parantezli bölümleri ise (X) ile işaretleyiniz.

1. Cinsiyetiniz ()K ()E
2. Öğretmenlik kıdeminiz
 - () 1-5 yıl
 - () 6-10 yıl
 - () 11-15 yıl
 - () 16-20 yıl
 - () 21 yıl ve üzeri
3. Branşınız
4. Girdiğiniz seçmeli ders

II. BÖLÜM SEÇMELİ DERSLER

Bu bölümde seçmeli derslerle ilgili 2 soru bulunmaktadır. Noktalı bölümleri yazarak, parantezli bölümleri ise (X) ile işaretleyiniz.

1. Okulunuzda açılacak seçmeli dersleri kim/kimler belirliyor? (Birden fazla madde işaretleyebilirsiniz.)
 - () Okul idaresi
 - () Öğretmenler kurulu
 - () Veliler
 - () Öğrenciler
 - () Diğer.....
2. Okulunuzda açılacak seçmeli derslerin belirlenmesinde hangi ölçütler göz önünde bulunduruluyor? (Birden fazla madde işaretleyebilirsiniz.)
 - () Öğrencilerin ilgi ve istekleri
 - () Velilerin istekleri
 - () Öğretmenlerin istekleri
 - () Okulda bu derslere girebilecek öğretmenlerin olması
 - () Okulun fiziksel olanakları (Fen lab., bilgisayar lab., resim atölyesi, spor salonu....vb.)
 - () Diğer.....

Aşağıda seçmeli derslerle ilgili verilen madde/ifadelere katılma düzeyinizi kutucuklardan size en uygun olanına X işareti koyarak belirtiniz.	KATILMA DÜZEYİ					
İFADELER	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	
1-Okulumuzda seçmeli dersler etkili bir şekilde uygulanmaktadır.						
2-Seçmeli dersler amaçlarına uygun olarak işlenmektedir.						
3- Seçmeli ders uygulamasını gerekli buluyorum.						
4- Seçmeli ders uygulamasını faydalı buluyorum.						
5-Girdiğim seçmeli ders branşıma uygundur.						
6-Girdiğim seçmeli dersle ilgili hizmet içi seminere ihtiyaç duymaktayım.						
7-Öğrencilere sunulan seçmeli ders türü yeterlidir.						
8-Seçmeli ders seçimlerinden önce öğrencilere dersler tanıtılmaktadır.						
9-Okulumuzda açılacak seçmeli dersler velilere duyurulmaktadır.						
10-Öğrenciler ilgi ve yetenekleri doğrultusunda ders seçmektedirler.						
11-Öğrencilerin ders seçiminde veliler etkili olmaktadır.						
12-Öğrenciler ders seçerken okulun rehberlik servisinden yardım almaktadırlar.						
13-Seçmeli dersler öğrencilerin bireysel farklılıklarını öne çıkarmaktadır.						

İFADELER	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
14-Seçmeli dersler öğrencilerin yeteneklerini geliştirmektedir.					
15-Seçmeli dersler öğrencilerin meslek seçimine katkıda bulunmaktadır.					
16-Seçmeli dersler öğrencilerin genel kültürüne katkıda bulunmaktadır.					
17-Seçmeli dersler zorunlu derslere takviye dersi gibi işlenmektedir.					
18-Girdiğim seçmeli dersin öğretim programını yeterli buluyorum.					
19-Seçmeli derslerin amaçlarına derslerin öğretim programında yer verilmiştir.					
20-Girdiğim seçmeli dersin öğretim programında yer alan kazanımları açık ve anlaşılır buluyorum.					
21-Girdiğim seçmeli dersin öğretim materyalini/kitabını yeterli buluyorum.					
22-Seçmeli derslerin içerikleri günceldir.					
23-Girdiğim seçmeli dersin içeriğine uygun kaynak bulmakta zorluk çekiyorum.					
24-Bazı seçmeli derslerin içerikleri zorunlu derslere paralel olarak hazırlanmıştır.					
25-Bazı seçmeli derslerin içerikleri zorunlu derslerin içerikleri ile örtüşmektedir.					
26-Seçmeli derslerin etkili işlenebilmesi için sınıf mevcutları azaltılmalıdır.					
27-Seçmeli derslerin işlenebilmesi için okulun fiziksel olanakları (müzik odası, laboratuvar, bilgisayar laboratuvarı, vb.) yeterlidir.					
28- Seçmeli derslerin işlendiği mekânlar etkili bir şekilde kullanılmaktadır.					

İFADELER	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
29- Seçmeli dersler için gerekli araç-gereç okulumuzda bulunmaktadır.					
30-Seçmeli ders öncesi hazırlıklarım uzun sürüyor.					
31-Seçmeli dersleri işlerken farklı yöntem ve tekniklerden faydalanıyorum.					
32-Seçmeli dersleri işlerken görsel/işitsel materyal kullanıyorum.					
33-Öğrenciler seçmeli derslerde eğleniyorlar.					
34- Seçmeli derslerde öğrencilerin başarıları not ile değerlendirilmelidir.					
35-Seçmeli derslerin not ile değerlendirilmeye başlaması ile öğrenciler bu dersleri daha ciddiye aldılar.					
36-Seçmeli derslerde öğrenciler devamsızlık yapıyor.					
37-Girdiğim seçmeli derste farklı ölçme-değerlendirme yöntemleri kullanıyorum.					

Yukarıda belirtilenlerin dışında seçmeli dersler uygulaması ile ilgili eklemek istediğim konular/yaşantılar şunlardır:

.....

.....

.....

Seçmeli derslerin daha etkili ve verimli işlenebilmesi için önerilerim şunlardır:

.....

.....

EK-3**ORTAOKULLARDA SEÇMELİ DERS UYGULAMASINA İLİŞKİN YÖNETİCİ
GÖRÜŞ ANKETİ**

Değerli Yönetici,

Bu anket ortaokul yöneticilerinin seçmeli ders uygulaması hakkında görüşlerini almak amacıyla hazırlanmıştır. Aşağıda verilen her bir maddeyi okuyarak size ne kadar uygun olduğuna karar veriniz. Ankette yer alan maddelerin 5 farklı seçeneği olup size uygun olanı (X) ile işaretleyiniz. Araştırmanın sağlıklı olması için tüm maddeleri yanıtlamanız gerekmektedir. Ankette verdiğiniz cevaplar, bu araştırma dışında başka hiçbir yerde kullanılmayacaktır. Cevaplarınızın tarafsızlığı araştırmanın sonucunun doğruluğu açısından önemli olacağından, verdiğiniz cevapların samimiyeti için şimdiden teşekkür ederim.

Birgül UYSAL

Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Eğitim Programları Anabilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi

I.BÖLÜM KİŞİSEL BİLGİLER

Aşağıda kişisel bilgilerinize ilişkin 4 soru bulunmaktadır. Noktalı bölümleri yazarak, parantezli bölümleri ise (X) ile işaretleyiniz.

1. Cinsiyetiniz ()K ()E

2. Branşınız

3. Yöneticilikteki kıdeminiz

() 1-5 yıl

() 6-10 yıl

() 11-15 yıl

() 16-20 yıl

() 21 yıl ve üzeri

4. Okulunuzda,

Fen Laboratuvarı ()Var ()Yok

Spor Salonu ()Var ()Yok

Bilgisayar Laboratuvarı ()Var ()Yok

Resim Atölyesi ()Var ()Yok

Müzik Odası ()Var ()Yok

II. BÖLÜM

SEÇMELİ DERSLER

Bu bölümde seçmeli derslerle ilgili 3 soru bulunmaktadır. Noktalı bölümleri yazarak, parantezli bölümleri ise (X) ile işaretleyiniz.

1. Okulunuzda açılacak seçmeli dersleri kim/kimler belirliyor?

- () Okul idaresi
 () Öğretmenler kurulu
 () Veliler
 () Öğrenciler

2. Okulunuzda açılacak seçmeli derslerin belirlenmesinde hangi ölçütler göz önünde bulunduruluyor? (Birden fazla madde işaretleyebiliriz.)

- () Öğrencilerin ilgi ve istekleri
 () Velilerin istekleri
 () Öğretmenlerin istekleri
 () Okulda bu derslere girebilecek öğretmenlerin olması
 () Okulun fiziksel olanakları (Fen lab., bilgisayar lab., resim atölyesi, spor salonu....vb.)

3. Okulunuzun koşulları nedeniyle açamadığınız seçmeli ders/dersler var mı?

- () Evet () Hayır

Yanıtınız "Evet" ise bu dersler hangisi/hangileridir?

.....

Seçmeli dersleri açamama sebepleriniz nelerdir? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz.)

- () İlgili branş öğretmenin olmaması
 () Okulun fiziki şartlarının yetersiz olması
 () Okulun öğrenci mevcudunun kalabalık olması
 () Okuldaki araç/gereç/mekân eksikliği
 () Diğer.....

Aşağıda seçmeli derslerle ilgili verilen madde/ifadelere katılma düzeyinizi kutucuklardan size en uygun olanına X işaretini koyarak belirtiniz.	KATILMA DÜZEYİ					
İFADELER	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	
1-Okulumuzda seçmeli dersler etkili bir şekilde uygulanmaktadır.						
2-Seçmeli dersler amaçlarına uygun olarak işlenmektedir.						
3- Seçmeli ders uygulamasını gerekli buluyorum.						
4- Seçmeli ders uygulamasını faydalı buluyorum.						
5- Öğrencilere sunulan seçmeli ders türü yeterlidir.						
6- Seçmeli ders seçimlerinden önce öğrencilere dersler tanıtılmaktadır.						
7- Okulumuzda açılacak seçmeli dersler velilere duyurulmaktadır.						
8- Öğrenciler ilgi ve yetenekleri doğrultusunda ders seçmektedirler.						
9- Öğrencilerin ders seçiminde veliler etkili olmaktadır.						
10- Öğrenciler ders seçerken okulun rehberlik servisinden yardım almaktadırlar.						
11- Seçmeli dersler öğrencilerin bireysel farklılıklarını öne çıkarmaktadır.						
12- Seçmeli dersler öğrencilerin yeteneklerini geliştirmektedir.						
13- Seçmeli dersler öğrencilerin meslek seçimine katkıda bulunmaktadır.						

İFADELER	Kesinlikle	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle
	Katılmıyorum	Katılmıyorum	Katılmıyorum	Katılıyorum	Katılıyorum
14- Seçmeli dersler öğrencilerin genel kültürüne katkıda bulunmaktadır.					
15- Seçmeli dersler zorunlu derslere takviye dersi gibi işlenmektedir.					
16- Seçmeli derslerin işlenebilmesi için okulun fiziksel olanakları (müzik odası, laboratuvar, bilgisayar laboratuvarı, vb.) yeterlidir.					
17- Seçmeli derslerin işlendiği mekânlar etkili bir şekilde kullanılmaktadır.					
18-Seçmeli dersler için gerekli araç-gereç okulumuzda bulunmaktadır.					
19-Seçmeli derslerin maliyeti fazladır.					
20-Seçmeli derslerde öğrencilerin başarıları not ile değerlendirilmelidir.					
21-Seçmeli derslerde öğrenciler devamsızlık yapıyor.					

Yukarıda belirtilenlerin dışında seçmeli dersler uygulaması ile ilgili eklemek istediğim konular/yaşantılarım şunlardır:

.....

.....

.....

.....

Seçmeli derslerin daha etkili ve verimli işlenebilmesi için önerilerim şunlardır:

.....

.....

.....

EK-4

T.C.
ANKARA VALİLİĞİ
Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 14588481/605.99/6446-16
Konu: Araştırma izni

15/12/2014

ANKARA ÜNİVERSİTESİNE
(Eğitim Bilimleri Enstitüsü)

İlgi: a) MEB Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğünün 2012/13 nolu Genelgesi.
b) 20/11/2014 tarihli ve 14588 sayılı yazınız.

Üniversiteniz Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Öğrencisi Birgül UYSAL' ın "Seçmeli dersler uygulamasının okul yöneticisi, öğretmen ve öğrenci görüşleri açısından değerlendirilmesi" başlıklı tez çalışması kapsamında çalışmaya yapma talebi Müdürlüğümüzce uygun görülmüş ve araştırmanın yapılması için İlçe Milli Eğitim Müdürlüğüne bilgi verilmiştir.

Anket formunun (17 sayfa) araştırmacı tarafından uygulanması yapılacak sayıda çoğaltılması ve çalışmanın bitiminde iki örneğinin (cd ortamında) Müdürlüğümüz Strateji Geliştirme (1) Şubesine gönderilmesini arz ederim.

Ali GÜNGÖR
Müdür a.
Şube Müdürü

Güvenli Elektronik İmza ile
Aynı İle Aynıdır.

15.12.2014

SUBAŞI
Şef

Konya yolu Başkent Öğretmen Evi arkası Be... ANKARA
e-posta: imzaisik@meb.gov.tr

Ayrıntılı bilgi için Emine KÖNLÜK
Tel: (0 312) 221 02 17.135

ÖZGEÇMİŞ

Adı ve Soyadı: Birgül UYSAL

Doğum Tarihi: 23/05/1980

E-Posta Adresi: birgulbeler@gmail.com

Öğrenim Durumu:

Derece	Bölüm/Program	Üniversite	Yıl
Tezli Yüksek Lisans	Program Geliştirme	Ankara Üniversitesi	2012-Halen
Tezsiz Yüksek Lisans	Fizik Öğretmenliği	Gazi Üniversitesi	2007-2009
Lisans	Fizik Bölümü	Erciyes Üniversitesi	1998-2004

İş Deneyimi:

Unvan	Görev Yeri	Yıl
Fizik Öğretmeni	Formül Dershanesi	2005-2009
Program Geliştirme Uzm. Yrd.	TED Ankara Koleji	2013-Halen